

Krig, konflikt og falske nyheter

En kvantitativ og kvalitativ studie av falske nyheter i den norske medieoffentligheten under krigen i Ukraina

Andreas Kjærland

Masteroppgave i Medier og kommunikasjon
Institutt for informasjons- og medievitenskap
Universitetet i Bergen

Våren 2023

SAMMENDRAG

Ved utarbeiding av denne masteroppgaven er det en pågående krig i Ukraina. Den påvirkes av internett, hvor ulik informasjon eksisterer i enorme mengder. Denne masteroppgaven belyser et område i den norske medieoffentligheten som frem til nå har vært lite utforsket. Formålet er å undersøke forekomsten av falske nyheter under krigen. Dette er for å kaste lys over det digitale nettverket av alternative medium som forsøker å påvirke leserne sine meninger og oppfatninger ved bruk av politisk propaganda, desinformasjon, og forvrengte og ensidige fremstillinger av saker.

Studien tar for seg en kvantitativ og kvalitativ analyse av 12 ulike nettsider, som har bidratt til spredning av falske nyheter knyttet til krigen. Dataverktøyene CrowdTangle og StoryBoard.mx benyttes til dette formålet. Det undersøkes hvordan de deles videre, og i hvilket omfang det forekommer i sosiale medier. Samtidig undersøkes det hvordan slike falske nyheter ser ut, og hvilken konsekvens dette kan ha i et offentlighetsperspektiv. Resultatene diskuteres og drøftes i lys av den «klassiske» borgerlige offentligheten og moderne offentlighetsteori.

Falske nyheter er så langt, etter denne studiens funn, ikke like problematisk og omfattende i Norge som det har vært i andre land. Nettsidene i denne studiens utvalg publiserer likevel mange saker med en tydelig politisk agenda, og et innhold som består av forvridde saker, propaganda, desinformasjon og konspirasjonsteorier. Funnene i studien tilsier at forekomsten av falske nyheter oppstår på nettsider som har en tydelig tilhørighet til enten ytterste venstre eller ytterste høyre fløy i politikken.

Flere av de alternative nettsidene linker til upålitelige kilder, og krysspubliserer det samme innholdet. Det er kartlagt en liten del av dette nettverket, og analysen viser at denne praksisen effektivt skaper et offentlig rom for likesinnede. Informasjonen sirkulerer i et ekkokammer av innvandringskritikk, vaksinemotsand, klimaskeptikere og systemkritikere. Samlet sett har de muligheten til å skape et stort engasjement, samtidig som de forsøker å undergrave etablerte nyhetsmedier. Pro-russiske nettsider og Facebooksider skaper derimot mindre interesse, og møter større motstand i medieoffentligheten.

FORORD

For meg var det aldri noen tvil: Jeg måtte undersøke fenomenet falske nyheter, som nå har gått sin seiersgang på folkemunne i flere år. Å ha muligheten til å undersøke noe som har skjedd her og nå har gitt arbeidet desto større betydning. Viktigheten av kunnskap rundt falske nyheter har dessuten skapt stort engasjement og ført til mange gode samtaler, både på og utenfor lesesalen. Det siste året har vært lærerikt, spennende og utfordrende, og det har gitt meg en verdifull erfaring jeg tar med meg så lenge jeg lever.

Det er mange jeg ønsker å takke, men aller først vil jeg takke veilederen min Ole Johan Mjøs. Uten dine gode råd, opplysende samtaler og positive holdning hadde dette prosjektet vært umulig å gjennomføre. Takk for at du alltid har hatt troen på oppgaven, og vært konstruktivt ærlig for å løfte den opp til et høyere nivå.

Takk til familie og samboer for oppløftende ord, i tider hvor jeg kanskje ikke så like optimistisk på fremtiden for dette prosjektet.

En stor takk til alle studievenner jeg har fått æren av å bli kjent med og som har heiet på meg, ikke bare det siste året, men de alle 5 årene på studiet. Ikke for å glemme alle som i utallige lunsjer på pauserommet har gitt daglige bekreftelser om at vi alle er i samme båt, og hvor mye hver og en sliter med sin egen oppgave. Uten dere i et felles klageorgan hadde frustrasjonen spist meg innenfra.

En ekstra stor takk til alle på lesesal 635, Kristine, Hanna, Tiril og Johanne. Dere har uten tvil gjort dette året overkommelig, og motivasjon til å komme på lesesal hadde ikke eksistert uten dere. Jeg ville aldri vært foruten kaketorsdag og boblefredag. Kampen for lesesalkampen står sterkt!

Andreas Kjærland

27. mai 2023

Innholdsfortegnelse

KAPITTEL 1: INNLEDNING	7
1.1 INTRODUKSJON.....	7
1.2 FORMÅLET MED OPPGAVEN.....	7
1.3 SYNTSE OG FORSKNINGSSPØRSMÅL.....	8
1.4 OPPBYGGING AV OPPGAVEN.....	9
1.5 BAKGRUNN FOR STUDIEN.....	10
KAPITTEL 2: DEFINISJONER OG TEORETISK RAMMEVERK	15
2.1 FALSKE NYHETER.....	15
2.2 ALTERNATIVE MEDIER.....	16
2.3 SOSIALE MEDIER.....	17
2.4 EKKOKAMMER OG FILTERBOBLER.....	18
2.5 TEORETISKE RAMMEVERK.....	20
2.5.1 DEN BORGERLIGE OFFENTLIGHETEN	20
2.5.2 EN REFORMASJON AV MEDIEOFFENTLIGHETEN	23
KAPITTEL 3: METODE	29
3.1 PLAN FOR FORSKNING.....	29
3.2 METODISKE TILNÆRMINGER.....	30
3.3 FORFATTERENS FORSTÅELSE.....	31
3.4 ETISKE VURDERINGER.....	32
3.5 STRATEGI FOR UTVALG.....	32
3.6 DATAINNSAMLING.....	34
3.6.1 SIMILARWEB.COM	34
3.6.2 STORYBOARD.MX.....	35
3.7 KARTLEGGING AV FALSKE NYHETER FRA ALTERNATIVE MEDIER TIL FACEBOOK.....	36
3.7.1 CROWDTANGLE.....	36
3.7.2 RAWGRAPHS.....	36
3.8 AVGRENSNINGER.....	37
KAPITTEL 4: RESULTAT OG ANALYSE AV DATA	39
4.1 VAR DEN NORSKE MEDIEOFFENTLIGHETEN PREGET AV FALSKE NYHETER KNYTTET TIL KRIGEN I UKRAINA 22/23?.....	39
4.1.1 KONTROVERSIELLE NETTSTEDER.....	41
4.1.2 OPPSUMMERING.....	42
4.2.1 FAKTA360.NO.....	43
4.2.2 SOKELYS.COM.....	44
4.2.3 NYTID.NO.....	45
4.2.4 FRIHETSKAMP.NET	47
4.2.5 STEIGAN.NO	48
4.2.6 DERIMOT.NO.....	49
4.2.7 FRIHETEN.NO.....	51
4.2.8 RESETT.NO / INYHETER.NO OG DOCUMENT.NO.....	52
4.2.9 NYHETSSPEILET.NO.....	53
4.2.10 LYKTEN.NO.....	54
4.2.11 ALTERNATIV-MEDIA.NO	55
4.2.12 RIKSAVISEN.NO	56

4.3 OPPSUMMERING AV ALTERNATIVE MEDIUM	57
4.5 DISTRIBUSJONSNETTET	59
4.5.1 OPPSUMMERING.....	68
4.6 ANALYSE AV TRE NYHETSSAKER FRA KRIGEN I UKRAINA	69
4.6.1 ER USA OG NORGE INNBLANDET I SABOTASJEN AV NORD STREAM?.....	69
4.6.2 BIOLOGISKE VÅPEN I UKRAINA?.....	73
4.6.3 MENNESKEHANDEL I UKRAINA?.....	76
4.7 OPPSUMMERING.....	78
KAPITTEL 5: DISKUSJON OG PERSPEKTIV	80
5.1 HYBRID KRIGFØRING: RUSSLANDS INNTOG I DEN NORSKE MEDIEOFFENTLIGHETEN	81
5.2 POLARISERING: SPLITTELSE AV MEDIEOFFENTLIGHETEN	85
5.3 TILLIT: ALTERNATIVE MEDIER VS. ETABLERTE MEDIER.....	93
KAPITTEL 6: KONKLUSJON	97
6.1 KONKLUSJON	97
6.2 KRITISK TEKNING SOM EN GRUNNLEGGENDE FERDIGHET.....	98
6.3 VEIEN VIDERE.....	100
7.0 LITTERATURLISTE.....	101
Figurer	109
Tabeller	111
Vedlegg	112

KAPITTEL 1: INNLEDNING

1.1 INTRODUKSJON

I denne masteroppgaven vil jeg undersøke hvilken plass falske nyheter som er knyttet til krigen i Ukraina har i den norske medieoffentligheten. Jeg skal kartlegge hvordan slike falske nyheter spres fra alternative nettaviser til sosiale medier, for å kunne si noe om konsekvensene dette har for den offentlige debatten. Målet er å bidra til en bedre forståelse av fenomenet falske nyheter i Norge, og hvordan det har utviklet seg til å bli en del av det norske økosystemet på internett.

Man har i senere tid tenkt at teknologiske fremskritt ville føre til en mer opplyst offentlig samtale og et balansert demokrati, men i stedet blitt overrasket av en uendelig mengde desinformasjon og konspirasjonsteorier. Dette gjør det interessant å undersøke dypere i hvilket omfang slik informasjon egentlig har, og om det er en grunn til bekymring. Når noe er både komplekst og alvorlig som krig, vil internett på mange måter kunne bidra til et fragmentert syn på hva som er den riktige sannheten.

Krigen i Ukraina er og har vært et svært følsomt og kontroversielt tema, og det er dermed viktig å undersøke hvordan falske nyheter kan ha påvirket den norske medieoffentligheten i denne konflikten. Kartlegging av spredningen av falske nyheter har kun to offisielle studier i Norge, så mitt bidrag vil kunne gi en verdifull innsikt i hvordan man kan motvirke denne type desinformasjon i samfunnet.

1.2 FORMÅLET MED OPPGAVEN

Formålet med oppgaven er å studere falske nyheter under krigen i Ukraina 22/23, gjennom et utvalg alternative medier. Hvilke nettsider publiserer innhold knyttet til krigen som enten er omstridt, konspiratorisk, propaganda eller falsk? I hvilken grad blir slike nyheter delt i sosiale medium? Hvilke nyhetssaker har skapt engasjement, og blitt publisert på tvers av plattformer og nettsider?

For det første, finnes det slike nettsider i den norske medieoffentligheten? For det andre, hvem produserer eller viderepubliserer falske nyheter? Hvem går dette utover? For det tredje, hvor blir slike nyheter delt videre? Skapes det et ekkokammer, og hvilken type diskurs foregår i slike grupper? Til slutt skal jeg analysere om diskurs rundt et utvalg nettsider og enkeltsaker

kan si noe om tradisjonelle mediers posisjon versus en endeløs produksjon av falskhet. Kan disse spørsmålene samlet sett si noe om en mulig konsekvens i et offentlighetsperspektiv?

Oppgaven har hovedfokus på kildene fremfor enkelte historier og nyhetssaker. Det som identifiserer falske nyheter, er intensjonen og prosessen til de som produserer falske nyheter. Med et fokus på *hvem* som publiserer fremfor *alt* som publiseres, unngår jeg den umulige oppgaven det ville vært å evaluere og analysere hver enkelt sak. Jeg skal dog trekke inn noen eksempler på falske nyheter i analysen, med bakgrunn fra faktasjekk gjennomført av Faktisk.no og andre engasjerte institutter.

1.3 SYNTSE OG FORSKNINGSSPØRSMÅL

Et sunt demokrati er åpen for folkelig debatt, hvor den offentlige samtalen er fylt med egne meninger og velinformerte valg. Det er derfor viktig at man identifiserer kilder som bidrar til en forurensing av informasjonsstrømmen med falske nyheter, propaganda og annen informasjon kan bidra til skadelige konsekvenser. Det finnes mange nettsider med falske nyheter, og i syntesen ønsker jeg å illustrere og forklare en forbindelse av enkeltheter på tvers av alternative medier til en helhet.

I all forskning skal man være oppmerksom på bekreftelsestendenser, for å ikke konkludere med en teori man allerede tror på. Et viktig premiss i studien er politisk deliberasjon, uavhengig av hvilke nettside og enkeltsaker som undersøkes. Et annet premiss er at det kan være svært vanskelig å oppdage falske nyheter og annen des- og feilinformasjon. Årsaken er det store utvalget med informasjon på internettet. For det andre er det svært tidskrevende å gjøre kritiske undersøkelser av enkeltsaker eller nettsted. For det tredje har publikum vanligvis et lite utvalg publikasjoner de leser, eller et lite utvalg TV-kanaler de følger med på. Det samme gjelder sosiale medier, der det finnes grenser på hvor mange profiler eller sider man følger. For det fjerde har etablerte medier og tradisjonell presse tendenser til å falle inn under kategorien falske nyheter. Nettaviser man vanligvis regner som troverdige, har reklame forkledd som nyheter, clickbait (lokketitler), innslag av konspirasjonsteorier, og vinklinger rundt enkeltsaker som er ensidig, usaklig og personfokuserte.

På dette grunnlaget stilles overnevnte problemstilling:

Hvilke plass har falske nyheter knyttet til krigen i Ukraina 22/23 i den norske medieoffentligheten, -og hvilken mulig konsekvens kan dette ha i et offentlighetsperspektiv?

For å svare på problemstillingen, stilles følgende underspørsmål:

1. Hva var de mest delte nettstedene og enkeltsakene under krigen i Ukraina 2022?
2. Hvilke nettsider publiserer ulike saker hvor innholdet er omstridt eller usant?
3. Blir disse nettsidene delt og diskutert i sosiale medium?
4. Hvordan blir disse omstridte nyhetene spredt i sosiale medier?

I første halvdel av problemstillingen skal jeg ved hjelp av de fire underspørsmålene kunne si noe om det et nettverk av falske nyheter som eksisterer i den norske medieoffentligheten. De legger til rette for en visualisering og presentasjon av distribusjonsnett, og hvordan falske nyheter har spredning fra en enkelt nettside til sosiale medier. Samlet sett vil svarene kunne gi innsikt i andre halvdel av problemstillingen, om hva mine funn kan si om en mulig konsekvens i et offentlighetsperspektiv.

1.4 OPPBYGGING AV OPPGAVEN

For å svare på problemstillingen og forskningsspørsmål er denne oppgaven videre delt inn i 6 kapitler. Kapittel 1 er innledning, kapittel 2 er teoretisk rammeverk, kapittel 3 er metode, kapittel 4 og 5 svarer på den todelte problemstillingen, og kapittel 6 er konklusjon.

Kapittel 1 tar først for seg en kort introduksjon og formål med oppgaven. Deretter presenteres problemstilling og forskningsspørsmål. Videre beskriver jeg bakgrunn for studien og hvorfor dette er et viktig tema å belyse, med henvisning til statistikk som tilsier at falske nyheter kan ha en mulig konsekvens i den norske medieoffentligheten.

Kapittel 2 presenterer ulike teorier jeg har valgt å inkludere i oppgaven. Klassisk offentlighetsteori tar for seg offentlighetens historie, og hvordan den har utviklet seg. Videre presenterer jeg en gjennomgang av relevante begreper som benyttes gjennom hele studien. Falske nyheter, sosiale medier, alternative medier, ekkokammer og filterbobler forklares i korte trekk. Samlet sett legger teori og begrep til grunne for en presentasjon av offentlighet i et

moderne medielandskap. Jeg forklarer utviklingen som sosiale medier har hatt i et offentlighetsperspektiv, og beskriver hvordan digitale plattformer fungerer som en arena hvor nyheter kan deles og diskuteres i offentlig rom.

Kapittel 3 tar for seg metodene som er brukt gjennom oppgaven. Den inkluderer (1) snøballteknikk for identifisering og samling av nettsider, (2) statistikk over de mest delte nettsidene og enkeltsaker i en gitt tidsperiode, (3) nettlesertillegg som skrapet data fra nettsider og enkeltsaker, samt delinger i sosiale medium, (4) et dataprogram som illustrerer data fra nettlesertillegget, (5) en programvare for å illustrere nettverk, (6) en kvalitativ analyse av tre enkeltsaker som har blitt publisert i alternative medier og i sosiale medium.

Kapittel 4 presenterer funn som er gjort gjennom metoden i oppgaven, og tar for seg første del av en todelt problemstilling. Kapittel 4 er innad delt opp i to deler, hvor første del presenterer en kvantitativ og kvalitativ analyse av et utvalg ulike alternative nettsider, og deres spredning til sosiale medier. I andre del av kapittel 4 presenteres en kvalitativ innholdsanalyse av tre nyhetssaker, som skal analyseres i en diskusjon om nyhetssakenes innhold, utforming og spredning. For å besvare første del av problemstillingen, er det også stilt fire underspørsmål. Mine funn gjennom underspørsmålene vil kunne si noe om andre del av problemstillingen.

Kapittel 5 presenterer andre del av den todelte problemstillingen. Her diskuteres det hvordan mine funn kan si noe om en mulig konsekvens i et offentlighetsperspektiv. Samlet sett utgjør kapittel 4 og kapittel 5 oppgavens definerte problemstilling. Dette kapittelet trekker også inn kapittel 2, og drøfter problemstillingen i lys av relevante definisjoner og teori.

Kapittel 6 summerer helheten i oppgaven. Det diskuteres funn og hvilke implikasjoner de har for relevant teori og praksis, råd til videre forskning, og en definert konklusjon.

1.5 BAKGRUNN FOR STUDIEN

Sannhet i konflikter trues av falsk informasjon og nyheter som ikke har rot i virkeligheten. Ifølge World Risk Poll (2020) toppet falske nyheter listen over bekymringer blant brukere av internett. I den pågående konflikten i Ukraina i året 22/23 vises det for første gang i en verdensomfattende krig hvordan sosiale medier kan påvirke menneskers holdninger og synspunkter i en situasjon som krever sivil mobilisering. Det skapes tvil om medias

troverdighet, og mange mener de bare viser én versjon av mange mulige sannheter, slik at det blir valgfritt hvilke sannheter man ønsker å holde seg fast til.

Krigen kalles en “informasjonskrig”, og sosiale medier har fått en unik rolle i spredning av budskap. Helt siden demonstrasjonene og urolighetene mellom Russland og Ukraina i 2013-14, har udokumenterte påstander og løgner preget konflikten videre. Den særegne virkelighetsforståelsen ble enda tydeligere da Russland invaderte Ukraina den 24. februar 2022. Etter denne invasjonen har Russland trappet opp innsatsen i spredningen av desinformasjon, falske rykter og konspirasjoner, med mål om å gjøre folk usikre på hva som egentlig er sant. De har bygget et økosystem for å kunne spre desinformasjon, ved hjelp av egne statlige kanaler, ulike sosiale medier og proxy-aktører. Mye av denne informasjonen finner også veien til Norge.

I april 2022 kunne Medietilsynet fortelle gjennom en undersøkelse at hver tredje nordmann hadde sett informasjon eller nyheter om krigen i Ukraina som var falsk. Mye av dette innholdet var i sosiale medier. Facebook er uten tvil den største plattformen for deling av nyheter i Norge, mens andre sosiale medier som Twitter, Instagram og andre store nettsteder dukker nesten ikke opp i delingsstatistikken. Sosiale medier sin rolle i spredningen av falsk informasjon forkledd som ekte nyheter er en stadig voksende debatt, og utformingen av plattformene har vist å være effektive distribusjonskanaler for falske nyheter (Kalsnes, 2019, s. 78). Etter den amerikanske valgkampen i 2016 kom det frem at om lag én femtedel av Twitter-samtalene ble utført av boter (roboter) i en gitt måned. Det samme har vi sett gjennom valg i for eksempel Frankrike og Tyskland, som forsterker inntrykket av at den offentlige samtalen lar seg engasjere av konspirasjonsteorier og misvisende informasjon. Ifølge noen kritikere er falske nyheter gammel informasjon i ny innpakning, og tilsvarende fenomen har vært til stede i offentligheten så lenge trykkpressen og kommunikasjonsteknologien har eksistert (Bounegru et al., 2017, s. 6). Det finnes dog aktører som setter av enorme ressurser for å påvirke folks oppfatning gjennom falske nyheter i kampanjer og på sosiale plattformer.

Hvilken tilstedeværelse har slike narrativ i den norske medieoffentligheten? Det er ved skrivning av denne masteroppgaven en pågående krig i Ukraina. De kjemper en av de største krigene i Europa i moderne tid, og det er for første gang en krig hvor befolkningen for alvor blir påvirket av internett. Den polariseres ved kritikk fra moderate stemmer, som skaper uro i virkelighetsoppfatningen til alle som stiller spørsmål. I norske nettaviser og i norske sosiale medier florerer det med informasjon, og det er nesten for mye å ta tak i. Medborgere i et

fungerende demokrati trenger pålitelig informasjon for å kunne gjøre seg selvstendige meninger og forme holdninger rundt et gitt tema. Om mengden informasjon man har tilgjengelig til enhver tid er overflødig kan det fort bli for omfattende, og fundamentet for en sunn samfunnsdebatt står i fare. Dette har vi sett under krigen i Ukraina, hvor konspirasjonsteorier, desinformasjon og feilinformasjon deles om hverandre. Mediekritikk er ansett som viktig og nødvendig i et demokratisk samfunn, og har lenge vært elitedominert, men har de siste årene blitt åpen og utvidet. I dag kan alle delta i denne debatten, og medias rolle og kvalitet evalueres kontinuerlig gjennom sosiale medier, kommentarfelt og blogger (Moe et al, 2019, s. 168).

I demokratiske land har den offentlige sfæren frem til vår moderne tid bestått av en håndfull landsdekkende tradisjonelle medier i form av aviser, TV- og radiostasjoner. De fungerte som portvakter for hvem som skulle få komme til orde, og hva som skulle komme til orde. De hadde makten til å sette dagsorden med egne definisjoner på hva som var aktuelle nyheter. I dagens internettsamfunn er ikke dette lenger tilfelle (James et al, 2017). Bare 65 prosent av unge voksne i Norge får med seg nyheter i tradisjonelle medier. Samtlige 60 prosent i samme undersøkelse får med seg nyheter gjennom sosiale medier (SSB, 2022). Den nye nettverkskulturen som har vokst frem siden tidlig 2000-tallet bidrar til at innhold blir spredt globalt på et øyeblikk gjennom sosiale plattformer som har milliarder av brukere. Dette endrer hele dynamikken i hvordan mennesker tar til seg ulik informasjon og danner meninger (Allcott & Gentzkow, 2017). Det store omfanget av tilgjengelig informasjon som kan komme fra en utenkelig stor mengde kilder gjør det vanskelig å vurdere om innholdet er troverdig eller ikke. Vi bruker mye tid på å vurdere hver innholdsbit, og som brukere av en sosial plattform scroller vi videre til noe fanger oppmerksomheten vår, ettersom mengden tilgjengelig informasjon i nyhetsstrømmen er uendelig lang (Aalen & Iversen, 2021, s. 140). Kampen om leserens oppmerksomhet er hard, og noen gjør alt de kan for å kapre den.

Falske nyheter og desinformasjon har gradvis ført til svekkelse i tillit hos medier og styresmakter. I en undersøkelse fra Edelman Trust Barometer (2022) er tilliten til media redusert i 21 av 28 land, med 7 asiatiske land som viser stor tillit. I Norge har det vært en økt tillit i målingen fra 2022 sammenlignet med tidligere år. Tallene viser en stor tillit til etablerte medier på 39%, noe tillit på 50% og henholdsvis mindre eller ingen tillit på 11% (Aarli-Grønndalen, 2022). Ifølge Reuters (2022) har etablerte nyhetsmedier opplevd en økning i tillit i årene med Covid19-pandemien, men en marginal nedgang i tillit etter Covid19-pandemien

tok slutt. Alternative medier har opplevd en marginal økning i tillit. Medietilsynet gjorde i 2017 en undersøkelse om falske nyheter i Norge, hvor syv av ti var bekymret for at falske nyheter skal bli brukt som et våpen, og seks av ti sa det var vanskelig å vite om en nyhetsartikkel kom fra en troverdig kilde.

Kombinasjonen av misnøye til regjering og styresmakter, samt mistillit til ulike medium gjør det lettere for folk å trekke seg inn i selvkonstruerte ekkokammere. Studier av brukere på Facebook og deres interaksjoner med plattformen viser at det er et mønster som går igjen. Folk flest er selektiv når det gjelder hvilken informasjon de ønsker, og fokuserer ofte på en avgrenset mengde Facebook-sider, som produserer og publiserer innhold med informasjon som er i tråd med egne perspektiver (Quattrociocchi, Scala & Sunstein, 2016). Når brukere og følgere av ulike Facebook-sider diskuterer narrativ i slike internettmiljøer, blir oppfatninger og meninger forsterket ved hjelp av andre. Slike møteplasser med likesinnede skaper en illusjon av nærhet (Åmundsen, 2022). Ulike narrativ er ikke lenger diktert av styresmakter eller etiske retningslinjer som følges av tradisjonelle massemedier, men heller et nettverk av likesinnede som oppfatter alle nyheter de ikke liker som falske. For hvert faktum er det et kontrafaktum, og medieoffentligheten kan bli forvirret når ulike synspunkt og diskurser konkurrerer om oppmerksomheten på internett (Anderson & Rainie, 2017).

Selv om det finnes mange ulike sosiale plattformer hvor spredning av falske nyheter finner fotfeste, har Facebook gang etter gang stått sentralt i samfunnsdebatten som en hovedkanal for distribusjon av politisk desinformasjon og propaganda. Under presidentvalget i 2016 kom det frem i en senere undersøkelse at 56% av Trump-supportere hadde lest minst én falsk nyhet, sammenlignet med bare 28% av Clinton-supportere (Travers, 2020). Mye skyldes hvordan nettbaserte selskap logger brukernes preferanser og bruker algoritmer til å anta hva man ønsker å konsumere i neste omgang (Pariser, 2011). Facebook har siden 2016 tatt i bruk ulike mottiltak til falske nyheter for å verne brukerne, samt gjort det lettere å rapportere innhold som er problematisk eller omstridt (Mosseri, 2016). Samtidig har Snopes og Poynter Institute en rekke retningslinjer som har blitt benyttet i et felles engasjement i kampen mot falske nyheter. I Norge har vi Faktisk.no, i samarbeid med Meta.

Faktisk.no er et samarbeid mellom VG, NRK, TV2 og Dagbladet. Formålet med samarbeidet er å drive en uavhengig redaksjon for faktasjekk av samfunnsdebatten i den norske medieoffentligheten. I 2021 publiserte Faktisk.no en artikkel som illustrerte ekkokammeret som gjør alternative medier til virale vinnere. Denne studien er basert på en metodisk tilnærming som ikke er utbredt i Norge, og lite utbredt i resten av verden. I sin kartlegging av spredningen fra nettsidene Rights.com, Document.no, Resett.no, Steigan.no og Lykten.no, står Faktisk.no bak den eneste offisielle studien av denne sorten (Dahlback, 2021). Studien min har som formål å bidra og supplere innsikt til dette forskningsområdet.

“I 2020 så vi også et klart behov for å videreutvikle journalistikken vår ytterligere. I det internasjonale faktasjekk miljøet er det i ferd med å bli en etablert oppfatning at enkeltstående faktasjekker ikke er tilstrekkelig for å motvirke spredningen av feil- og desinformasjon i offentligheten. Årsaken er at utfordringene knyttet til desinformasjon og feilinformasjon i samfunnsdebatten øker” (Faktisk.no, 2023).

Til tross for et økende og tett samarbeid mellom etablerte medier og faktasjekkere, er mengden falsk informasjon for mye å ta tak i. I hvilken grad er slike nyheter til stede i den norske medieoffentligheten selv etter flere tiltak både fra Facebook og alle bidragsytere? Er tiltakene tilstrekkelig nok?

KAPITTEL 2: DEFINISJONER OG TEORETISK RAMMEVERK

Oppgaven bygger på et utvalg definisjoner som går igjen i det teoretiske og analytiske forløpet. Jeg skal i denne delen av innledningen legge til rette for begrepene falske nyheter, alternative medier, sosiale medier, ekkokammer og filterbobler, ettersom de samlet sett bidrar til en bedre forståelse av problemstillingen. I tråd med de fem viktige begrepene, skal jeg også i denne delen av oppgaven ta for meg det teoretiske rammeverket. Habermas og offentlighetsteori er sentralt, og i lys av den teknologiske utviklingen har det mange innvirkninger på informasjon i dagens nyhetsbilde.

2.1 FALSKE NYHETER

Under den amerikanske valgkampen i 2016 ble det under innspurten delt flere fabrikkerte nyheter enn ekte nyheter på Facebook (Silverman, 2016). Falske nyheter er ikke et nytt fenomen, men har de siste årene fått feste som et allmenn kjent begrep. Begrepet blir dog ofte brukt feil. Donald Trump beskriver alle nyheter som setter han i et dårlig lys for “fake news”, og det samme har vi sett blant politikere i Norge. Nordmenns bevissthet til falske nyheter baseres ofte på vinkling og premiss i en sak, noe som setter grunnlag for at det er et viktig tema å ta tak i (Zakariassen, Krekling & Michelsen 2017).

“Fake news” ble kåret til årets ord i både 2016 og 2017. Collins Dictionary skrev i 2017 at bruken av ordet “fake news” hadde steget med 365 prosent siden 2016 (Kalsnes, 2019, s. 23). Kort fortalt kan begrepet falske nyheter forklares som ulike nyhetsartikler hvor hensikten er å villedde lesere med falsk informasjon. Motivasjonen til produsenten og distributøren av slike nyheter kan være både økonomisk, politisk og ideologisk.

Falske nyheter har blitt et buzzword, men dagens referanser til ordet viser til andre beskrivelser enn tidligere definisjoner. Ifølge Tandoc Jr, Wei Lim og Ling kan begrepet falske nyheter defineres innenfor seks ulike kategorier, etter analyse og identifisering av mange ulike forskninger på området. Satire, parodi, fabrikkering, manipulering, propaganda og reklame er gjentakende beskrivelser som alle blir brukt i lys av falske nyheter som overordnet begrep (Tandoc Jr, Wei Lim & Ling, 2017, s. 5). Fellestrekket er at nyhetene ofte ser ut som vanlige nyhetssaker, og kan i mange tilfeller være vanskelig å oppdage.

De ulike definisjonene differensierer ut ifra hva som er intensjonen som ligger bak. Journalister tar kontinuerlige valg, og nyheter er sosialt konstruerte ved at journalistene velger hvilken informasjon som skal inkluderes eller ikke. Faktasjekk og kildegransking er ikke krav når noen produserer falske nyheter, og det distribueres heller ikke med etiske vurderinger. Intensjonen bak produksjonen er svært viktig, og er sentral for å forstå falske nyheter (Kalsnes, 2019, s. 30). Hvorvidt distributørene av falske nyheter *vet* at nyhetene er falske er også en innvirkende faktor. Bekreftelsestendenser er ofte en vanlig årsak til at falske nyheter blir spredt, ettersom personer med motstridende synspunkter leter etter informasjon som bekrefter deres tro eller verdier.

I en studie av den tyske politiske Facebook-sfæren benytter Papakyriakopolous og kollegaer seg av en typologi de kaller *hyperaktive brukere*. Det defineres som personer som individuelt sett står for en stor andel av innhold som produseres. På denne måten setter de dagsorden, og blir opinionsledere for brukere som ikke deltar i offentlig debatt (Papakyriakopolous et al, 2020, s. 1). På denne måten danner de et alternativt bilde av den offentlige meningen. Begrepet trekker paralleller til det Bente Kalsnes beskriver som *aktiv feilinformert*. Dette er en kategori med mennesker der noen har et engasjert forhold til synpunkt som er basert på feilinformasjon, som de videre forsøker å overbevise sine nettverk om (Kalsnes, 2019, s. 107). Relasjonen mellom fakta og engasjement kan dermed utgjøre en konsekvens i en offentlig debatt

2.2 ALTERNATIVE MEDIER

Med dagens utvikling og digitalisering av aviser og kringkasting, har etablerte medier en stor tilstedeværelse blant folks mediehverdag. Å utfordre myndigheter og makteliter har hatt en fast plass i historiens gang. Med store etablerte aviser som bestemmer hvilke nyheter og informasjon som får se dagslys, stiller mange seg kritisk til hva de leser og ser. Det hevdes blant slike lesere at etablerte nyhetsmedier er svært ensporet, og de kritiserer dem for å vektlegge eiernes politiske interesser, men også med et fokus på ren profitt (Brantzæg, 2018).

Hvordan «alternative medier» skal defineres, har vært gjenstand for en omfattende debatt i medieforskningen, da grensene mellom profesjonelle og alternative aktører ikke er absolutte (Ihlebak & Figenschou, 2022, s. 245). Som en relasjonell tilnærming til definisjonen kan alternative medier beskrive uavhengige medier, som har en annen form og annet innhold enn etablerte medier. Mens etablerte medier har offentlige eller kommersielle interesser på sin agenda, er alternative medier drevet frem av en bestemt politikk og opposisjonelle synspunkt,

som ofte ekskluderes i de etablerte mediene (Brantzæg, 2018). I tillegg til alternative medier, finner vi også begrepene alternativ journalistikk og radikale media, dog er ikke disse begrepene forskjellig fra alternative medier sett fra et ideologisk standpunkt (Jeppesen, 2016, s. 2). Det er også ofte et uavklart forhold til journalistiske retningslinjer, som Vær Varsom- og Redaktørplakaten. Alternative medier består samtidig av små redaksjoner, ofte uten utdannede journalister (Ihlebak & Figenschou, 2022, s. 242). Det er heller ikke uvanlig at skribenter er delaktig på tvers av ulike alternative medier, dersom de deler samme ideologi.

2.3 SOSIALE MEDIER

I 2016 kom det et vendepunkt, da sosiale medier ble storpolitikk. Mark Zuckerberg, direktøren for Facebook, måtte beklage seg for EU-kommisjonen og den amerikanske kongressen for at plattformen var blitt brukt på “uheldige måter”, og bidratt til falske nyheter. Sosiale medier er i bunn og grunn en infrastruktur man kan fylle med det meste av både goder og onder, med et overmål å være en arena for offentlige og halvoffentlige ytringer (Aalen & Iversen, 2021, s. 10-11). De siste tiårene har utviklingen av sosiale medier gått fra å være et nisjefenomen til noe som angår enhver person med tilgang til internett. Det har knyttet individer i digitale nettverk fra det lokale til det globale, og gjennom et digitalisert nettverkssamfunn har verden blitt til en “liten verden” (Steen-Johnsen, Enjolras & Wollebæk, 2013, s. 264). Tall fra Ipsos (2022) viser at 9 av 10 bruker sosiale medier hver dag. 84 prosent av befolkningen har en Facebook-profil, og 69 prosent av disse bruker tjenesten daglig. Denne plattformen har i økende grad blitt regnet som en reell offentlig sfære, sammen med en håndfull andre sosiale medier.

Begrepet sosiale medier er mye brukt i litteratur og forskning, ikke på grunn av deres egenskaper eller kjennetegn, men som en mulighet til å påberope spesifikke applikasjoner som Facebook eller Twitter. Som et samlebegrep det definert som en plattform på internett som åpner opp for sosial interaksjon i form av tekst, bilder, video eller lenker til andre nettsteder. Videre kan det inndeles i seks ulike undertyper. Samarbeidsprosjekter (som Wikipedia), blogger og mikroblogger (som Twitter og alternative nettsider), sosiale nettverkssider (som Facebook), virtuelle spillverdener (som World of Warcraft), og virtuelle sosiale verdener (som Second Life) (Enjolras et al., 2014, s. 11). En konkret definisjon av sosiale medier som redskap virker å ha en generell konsensus, men hva som definerer disse redskapene *som* sosiale medier er noe utydelig (Carr & Hayes, 2015, s. 46). Carr og Hayes har gjennom sin studie tatt for seg

tidligere definisjoner av begrepet i kombinasjon med moderne tolkning av brukeratferd på internett, og presentert følgende formelle definisjon:

“Internet-based, disentrained, and persistent channels of masspersonal communication facilitating perceptions of interactions among users, deriving value primarily from user-generated content”

Dynamikken til sosiale medier er det som skaper verdi til innholdet som produseres og deles. Interaksjoner i form av likerklubb, kommentarer og delinger har kun verdi dersom brukerne benytter seg av funksjonen. Brukerne av sosiale medier har derfor en viktig rolle i spredning av nyheter og annen informasjon som ellers ville gått under radaren. Den viktigste funksjonen til «nye» sosiale medier sammenlignet med tidligere medier er at de i utpreget grad gjør det mulig å danne og utvide nettverk (Enjolras et al., 2014, s. 21) Samtidig har sosiale medier endret mekanismene i måten vi mottar informasjon og danner meninger. Twitter hevdet at falske nyheter spres fortere enn ekte nyheter, og plattformenes endeløse informasjon skaper tendenser til bekreftelsesbias og selektiv eksponering (Cincelli et al, 2021, s. 1).

2.4 EKKOKAMMER OG FILTERBOBLER

Sosiale medier kan bidra til selektiv eksponering for ulike perspektiver, og danner en favør for grupper med likesinnede brukere. Facebook annonserte den 29 juni 2016 en endring de kalte «Building a Better News Feed for You». Mål og hensikt var å vise brukerne det innholdet som var mest relevant for dem. For noen mennesker er et ubegrenset filter en merkelig tanke, eller et teknologisk fremskritt man bare ser i Sci-Fi. Et filter for informasjon er derimot uunngåelig, og har røtter så gammel som mennesket selv. Det er en del av byggesteinen i oss. (Sunstein, 2017, s. 14-17). Det er fysisk umulig å se, lese eller høre all informasjon tilgjengelig, og i løpet av en dag er hver og en av oss en del av et filter som gjør livet overkommelig og sammenhengende.

Konseptet ekkokammer har vært oppe til diskusjon både som studier for den virtuelle og fysiske verden. Som en metaforisk beskrivelse, beskriver den en situasjon hvor mennesker har en tendens til å favorisere informasjon som styrker deres eksisterende syn. Informasjon som motstrider eller utfordrer noens tro vil typisk skape dissonans, som gjerne oppleves ubehagelig, og som man ønsker å unngå (Karlsen et al., 2017, s. 258). Når det knyttes til sosiale medier som informasjonskanaler, fremmer det en prosess i retning mediekonvergens.

Dette gjør det mulig for konsumenter å delta i produksjon av medieinnhold, som igjen vil påvirke den politiske debatten som foregår i offentlige arenaer. Menneskets innebygde filter vil i et digitalt medielandskap medføre en fragmentering, fordi det oppstår så mange ulike plattformer og kilder for informasjon og kommunikasjon. Konsekvensen er et rom hvor felles samtale mangler, og offentligheten blir redusert til ekkokammere hvor likesinnede finner komfort og støtte i andre som deler samme syn og idéer (Karlsen et al., 2014, s. 30).

Ekkokammer og filterbobler brukes ofte ukritisk om hverandre for å beskrive mennesker som omgir seg med likesinnede i lukkede grupper på internett, og som aldri får utfordret sine meninger og motstridende synspunkter. Filterboble er dog ikke det samme som et ekkokammer, selv om de i den offentlige debatten blandes sammen (Kalsnes, 2022). Eli Pariser døper begrepet «Filter Bubbles» i boken «The Filter Bubble» fra 2011, og beskriver hvordan verdens ledende techselskaper har utviklet en formel for personlig relevant informasjon på sine plattformer. Som en business-strategi er formelen relativt enkel: Hvis informasjonen de viser er personlig relevant, kan de selge mer reklame, som kan føre til mersalg av produkter. Formelen fungerer som en usynlig kraft, hvor man som forbruker av sosiale medier er alene i sin egen boble. Det er ikke et eget valg å ende opp i en filterboble. Valgene man tar bestemmer *hvilket* filter som skal gi mening til din virtuelle erfaring (Pariser, 2011). Som en likhet til ekkokammere, vil sannsynligheten for tilfeldig informasjon som kan gi innsikt og nye synspunkter være begrenset i en filterboble. Hvis et selskap vet hvilke artikler man leser eller hvilket humør man er i, kan det dukke opp reklamer som strekker seg etter interessen din. Som en forbruker er det nærmest umulig å kontrollere hva man blir eksponert for, når det i bunn og grunn er vi som er produktet for techselskapene (Pariser, 2011).

2.5 TEORETISKE RAMMEVERK

Denne studien tar for seg flere ulike teoretiske og empiriske bidrag, som er basert på en kombinasjon av en deduktiv og induktiv tilnærming. Habermas sin fremstilling av den borgerlige offentligheten står sentralt, og jeg tar for meg hvilken betydning denne har hatt i beskrivelsen av den offentlige debatten. Deretter presenterer jeg forskning som baserer seg på utviklingen av falske nyheter, og hvorfor slik informasjon blir delt gjennom utviklingen av nye medier.

2.5.1 DEN BORGERLIGE OFFENTLIGHETEN

Mennesker har i alle tider kommunisert med hverandre, og presentert sine synspunkter i diskusjoner i det som kalles den offentlige sfære. Jürgen Habermas (1997, s.103) har definert den offentlige sfæren som «*a domain of our social life in which such thing as a public opinion can be formed*». Selv om Habermas skrev om den borgerlige offentligheten på 1700-tallet og fremover, så er det innsikter i boken «Borgerlig Offentlighet» som fremdeles er relevant i dag. Habermas bidro til å forme både historieforståelse og forestillinger om framtidige, demokratiske samfunnsforhold (Gripsrud, 2017, s. 21). I Habermas sin forståelse handler offentlighetens rolle om å formidle mellom samfunnsdebatten som foregår innenfor sivilsamfunnet, og det formelle politiske systemet (Enjolras et al., 2014, s. 182) I dagens samfunn skjer dette gjennom store etablerte medier som Facebook, og andre utallige alternative medier.

Den klassiske offentligheten var ifølge Jürgen Habermas selve drivkraften i markedøkonomien, og framveksten av kapitalismen. Borgerklassen, som drev ulike virksomheter, var ikke særlig tilfreds med at konger og grever hadde frie tøyler til å finne på hva som helst av lover, uten å spørre borgerne selv. Dette skillet i samfunnet dannet et sosialt grunnlag for ideer om en demokratisk offentlighet som dermed skulle legge premissene for politikken videre (Gripsrud, 2015, s. 233). Næringsdrivende borgere som tidligere konkurrerte med hverandre måtte tre ut av det private økonomiske området og inn i et annet felt. Offentligheten ble arenaen hvor det ble diskutert felles interesser, både i forhold til staten og til kongen. Opplysningen av den tidlige kapitalismen var drivkraften i en utvikling hvor handelsborgerne hadde behov for diskusjoner om hvordan de kunne beskytte både økonomiske og andre sosiale interesser.

Den kulturelle offentligheten besto til en viss grad av kvinner, tjenestefolk andre uselvstendige. I den politiske offentligheten var det derimot to kriterier: eiendom og dannelse (Gripsrud, 2015, s.235). Kriteriene skulle stille som et hinder så det ikke var grunnlag for bestikkelse blant deltakerne. Moralske og politiske spørsmål med normative utgangspunkt i at de beste argumentene skulle vinne frem sto sentralt. Ifølge Habermas´ kommunikative rasjonalitetsideal skal offentlig deliberasjon konkludere i at deltakerne blir enig, uavhengig av egen interesse eller identitet, og at ingen skulle dominere kommunikasjonen (Enjolras et al., 2014, s. 182). Allmennviljen, det felles beste, var prinsippet som var i fokus, men debattene endte ofte i moralsk posering og fordømming fremfor saklig diskusjon. Dette dannet et debattklima hvor mange følte ubehag i å delta, da det var en sannsynlighet for ubehagelige situasjoner. Det var ingen selvfølge i de eneveldige monarkenenes epoke at alle sider av en sak skulle kunne belyses uten fare for nektelse eller straff blant deltakere i debatten (Gripsrud, 2017, s. 29).

Aviser og tidsskrifter som oppsto på 1600- og 1700-tallet frigjorde seg etter hvert fra statlig kontroll, og utviklet seg til kritiske og resonnerende organer. Dette har i senere tid blitt sett på som avgjørende for en fungerende offentlighet. Sammen med teatre, museum, litterære salonger, bibliotek og bokhandlere ble disse stedene offentlige arenaer for samtaler og frie meningsdannelser. Dette var forutsetningene for utviklingen av det parlamentariske organ på 1800-tallet, som gjennom fremveksten av frie organisasjoner, dannet flere faktorer som la grunnlaget for demokratiet vi kjenner i dag (Ridderstrøm, 2020, s. 5).

Habermas viser på denne måten hvordan en tidligere uavhengig allmennhet bestående av et opplyst og kritisk publikum, ble avløst av et konsumerende publikum og upolitiske medium. Den frie offentlige samtalen ble ødelagt av mediens økende kommersialisering, og arenaen ble forvandlet til et rom fylt med underholdning og reklame. Ikke bare ble underholdning prioritert over kunnskapsformidling og åpen debatt, men publikum ble passive tilhørere og tilskuere til ulike aktørers forhåndsbestemte posisjoner (Gripsrud, 2017, s. 23). Dagens format forhindrer interaksjon og hindrer allmennheten i å komme med motargumenter. Mediens jakt på størst mulig inntekter gir seg ifølge Habermas utslag i at det som er underholdende stoff, blir prioritert fremfor samfunnsmessig relevant informasjon og debatt. Tilsvarende blir politisk relevant stoff vinklet som personlige maktkamper, og spørsmål om moralsk ryggrad. Journalistikken tolker eller oversetter abstrakte samfunnsmessige og politiske saker til hverdagspsykologiske og moralske termer, noe uttrykket *tabloidisering av mediene* sikter til

(Gripsrud, 2015, s. 240). Mediene preges ut ifra denne logikken ikke så mye om opinionsdannelse, men heller om publisitet.

Det har siden lansering av boken til Habermas i 1962 vært rettet en del kritikk mot konseptet av borgerlig offentlighet. Den er lokalisert i et nasjonalt rom, og tar lite høyde for at det eksisterer andre samfunnsmessige klasser enn borgerskapet i dette rommet. Det finnes interessante åpninger av offentlighetsbegrepet, henimot en tese om at det ikke bare eksisterer én, men flere offentligheter i det borgerlige samfunnet (Gentikow, 2009, s. 168). Habermas sitt perspektiv har blitt utfordret fra et sett ulike vinkler. Teoretikere har påpekt at et strengt fokus på rasjonalitet utelukker den daglige samtalen og dens relevans for demokratiet. I de aller fleste politiske diskusjoner på internett deliberer ikke folk, men diskuterer meninger som er tilgjengelige for dem som deltakere, og som er blitt formulert av opinionsledere. Samtidig er kravene til den kommunikative rasjonaliteten urealistisk, da individer som er engasjert i politiske konflikter verken er nøytrale eller følelsesmessige likegyldige (Enjolras, Karlsen, Steen-Johansen & Wollebæk, 2014, s. 183). Dynamikken i maktperspektiv og muligheten for flere offentlige rom, har i kombinasjon med internett endret seg til et slags offentlig lyttesystem, hvor det er et uoversiktlig, kolossalt mangfold av ytringer, fora, begivenheter og bevegelser. Habermas har revidert tesen fra 1962, og akseptert kraften i gode argumenter og reformasjonen som nye medier har hatt på offentligheten. Sosiale medier tilbyr enhver å ytre seg om hva som helst, hvor det er lettere å si noe, men vanskeligere å bli hørt.

Internett har gjort det mulig for hvilken som helst person eller gruppe å etablere en arena for diskusjon, informasjonsspredning og meningsdannelse (Gripsrud, 2017, s. 28). I senere tid har man tenkt at teknologisk utvikling ville føre til demokratisering og en mer opplyst offentlig samtale, men har etter dagens fremskritt heller blitt bombardert med falske nyheter og løgner. Tilgang til internett har aldri vært en garanti for en opplyst samtale. Politiske diskurser i ukjente eller lukkede debattarenaer vil ekskludere de som ikke har tilgang, og informasjon på internett blir fragmentert av natur ved ensidig formidling og tilfeldige sammenslåinger av fakta og meninger (Papacharissi, 2002, s. 13).

2.5.2 EN REFORMASJON AV MEDIEOFFENTLIGHETEN

Googles Jared Cohen og Eric Schmidt forteller at den nåværende internett-teknologien virkelig er i favør av allmennheten. “Aldri før har så mange vært sammenkoblet i et nettverk som responderer umiddelbart - med banebrytende implikasjoner i politikken” (Ferguson, 2018, s. 32). Hvilken effekt har internett på den digitale offentligheten, og hva er konsekvensen av en stadig voksende arena for informasjon og formidling?

Norsk rikskringkasting ble i 1933 etablert for første gang, og i løpet av 30 år var radioen blitt allemannseie. Siden den gang har den digitale offentligheten vært på stadig fremmarsj. Ikke lenge etter fjernsynets ankomst, ble radioen til en viss grad detronisert. Vi ser i dagens samfunn en tilsvarende tendens, med internett som legger beslag på mer av de flestes våkne tid (Gripsrud, 2015, s. 277). Internett har vært sosialt helt fra starten, hvor det på 1960-tallet ble oppdaget metoder å kommunisere med hverandre gjennom internettets forløper, ARPANET. Utover 1970, -80- og -90-tallet ble det utviklet flere sosiale tjenester, som lot brukere kommunisere gjennom tekstbaserte, virtuelle verdener. Blant disse var Internet Relay Chat (IRC) sentral, som lot folk snakke sammen i grupper eller én-til-én, og har hatt en tilstedeværelse siden 80-tallet (Aalen & Iversen, 2021, s. 23). Kommunikasjonsteknologien som har utviklet seg i ettertid passet ikke inn i det rådende skillet mellom massemedier som radio, tv og avis, og kommunikasjonsmedier som telefon, e-post og tekstmeldinger. Samlebegrepet sosiale medier ble i den sammenheng brukt som en overordnet beskrivelse. Et særegent trekk er at det ikke finnes et klart skille mellom avsender og publikum. De samme menneskene kan gå inn i rollen som både produsent og konsument av innhold.

Friheten til å ytre seg politisk og tilgangen til kanaler ut i allmennheten har derfor aldri vært større for folk flest.

I 2021 var listen over de ti mest verdifulle selskapene, målt i børsverdi, dominert av teknologiselskaper. Gjennom medier som Facebook og Twitter er det enkelt å produsere innhold. Det er forbrukerne som gir mening til sosiale medier, for uten oss er det kun nyhetsstrømmer uten innhold, knapper som ingen trykker på og algoritmer uten oppgaver (Aalen & Iversen, 2021, s. 15). De sosiale plattformene har gjort det enkelt å komme på den offentlige scenen, uten tradisjonelle portvakter som i andre medier. Selv om vi fyller sosiale medier med mening, er det også tilrettelagt for å fylle dem med problemer. Samtidig er det de sosiale mediene som påvirker hvem og hva som får oppmerksomhet, noe som tidligere var privilegier forbeholdt de redaksjonelle mediene. Folk bruker sosiale medier til en rekke ulike

formål, og på ulike måter i ulik grad, og bruken er personalisert og sammenvevd med folks forskjellige interesser og ressurser. Sosiale medier leder folk til offentligheten, men til ulike områder (Moe et al, 2019, s. 73).

Dette har på mange måter endret en dynamikk som har vært stabil i mange tiår. Redaksjonelle medier har blitt lokket inn og har sett behovet for en stadig økende tilstedeværelse på sosiale medier, både med hensyn til synlighet og kontakt med publikum (Aalen & Iversen, 2021, s. 163). Media har på mange måter utviklet seg til et sosialt nettverk, med nye tilnærminger til hvordan meninger blir dannet, og hvordan politiske diskurser går for seg. Dreiningen mot privat kommunikasjon i mindre grupper og mer private rom inngår som en vesentlig forutsetning for å forstå hvorfor folk velger å bruke sosiale medier som kommunikasjonskanaler. I tillegg til de sosiale og private dimensjonene ved sosiale medier, er det også en plattform som inngår i et utvalg av informasjons- og nyhetskilder for mange. Både i forskning og samfunnsdebatt rettes det en del skepsis mot sosiale medier som nyhetskilde, og spørsmålet om hvorvidt menneskelige og tekniske mekanismer skaper et innsnevret perspektiv trekkes frem. (Moe et al, 2019, s. 75-79). Selv om mye av nyhetsinnholdet i sosiale medier kommer fra redaksjonelle nyhetsredaksjoner, fungerer eksponeringen annerledes enn den ville gjort direkte fra kilden.

Media har ikke så sterk påvirkning på *hva* vi mener, men heller stor makt når det gjelder hva vi mener noe *om*. Slik agendasetting kan føre til en forvridd meningsdannelse, dersom en sak får mye dekning som et resultat av medias tilstedeværelse i sosiale medier. Alle og enhver kan gi uttrykk for meninger og idéer, og respondere til politikere eller massemedier. I en endeløs informasjonsstrøm gjelder det å skape oppmerksomhet, ved at folk snakker om saken, diskuterer den og gjør seg opp en mening (Aalen & Iversen, 2021, s. 164). Sosiale medier ble aldri designet med hensikt i å være en plattform for nyheter. Facebook spesielt, har over lang tid fremstått som en nøytral plattform for brukergenerert innhold, som ikke følger tradisjonelle journalistiske ansvar. Med dette grunnlaget kunne selskapet hevde at de ikke kontrollerer hva brukerne publiserer, inkludert falske nyheter og annen villedende informasjon (Katz & Mays, 2019, s. 201).

Digitaliseringen av tradisjonell journalistikk har gjort det enklere å etterligne presentasjonsformene til seriøse aktører. Samtidig er det enklere å manipulere digital informasjon. Til hverdags finnes det utallige brukere som tror på overdrivelser og løgner, gjerne fordi de ikke vet noe bedre, eller fordi deres kunnskap er begrenset (Katz & Mays, 2019, s. 26). Agendasettingen har både fra etablerte og alternative medier et fokus på innhold som vekker sterke følelser, støtter oppunder identiteten vår, og annen informasjon som spres lettere. Det er naturligvis enklere å få folk sint og engasjert ved bruk av løgn og overdrivelse.

Utviklingen av digitale nettverk har med mengden falske nyheter, des- og feilinformasjon flere samfunnsmessige konsekvenser. På den ene siden gjør de sosiale mediene det mulig å delta i et offentlig rom som en er, uten gamle tradisjonelle normer som sosiale roller og oppgaver. Plattformene kan bidra til rask mobilisering av en befolkning, selv om man ikke har store ressurser i ryggen. Samtidig kan de sosiale mediene fungere som en grobunn for radikale grupper, som kan organisere seg i langt større grad enn tidligere (Steen-Johnsen, Enjolras & Wollebæk, 2013, s. 263).

Samfunnspolitiske debatter er et hett tema som stort sett skaper engasjement, uavhengig av hvilken synsvinkel og mening man har rundt en gitt sak. Det oppleves gjerne at kontroversielle saker eller personer kan ha en overveldende mengde støtte. Et virkemiddel som ofte brukes rundt slike temaer har fått navnet *kunstgrasrot* (kunstgressrot), og beskriver hvordan sosiale medier brukes til å påvirke agenda og virkelighetsoppfatningen på tvers av landegrenser (Aalen & Iversen, 2021, s. 172). I debatter og engasjerende saker kan det virke som vanlige mennesker tar del, men kan reelt sett være igangsatt av stater, partier eller andre som forsøker å påvirke agendaen. Ulike budskap spres videre i sosiale medier gjennom annonsering eller publiserte innlegg, og forsterkes ved hjelp av boter (roboter) (Ferrara et al, 2016, s. 1). Slike boter sto for om lag en femtedel av Twitter-samtalene en måned før valgkampen i USA i 2016. Russland er en aktør som bedriver slike kampanjer, og har gjennom det som har blitt kjent som “Russlands trollfabrikk”, offisielt kalt “Internet Research Agency”, stått for en rekke Twitter-oppdateringer (Gov.uk, 2022). Samtlige redaksjonelle medier har sitert slikt innhold som om de var representative for folk flest, og ikke agendaen til en statlig aktør. Russisk propaganda har en lang historie, hvor målet i stor grad har vært enkelt: USA skal fremstå som svakere, og Russland skal fremstå som sterkere. Under krigen i Ukraina 2022 har målet vært å rettfærdiggjøre invasjonen og undergrave alle brutale hendelser ved Putins hånd.

Aldri før har allmennheten hatt like stor tilgang til et større utvalg av politisk informasjon som de har i dag. Politiske partier har tilgang til enorme mengder informasjon om personer, husholdninger og geografiske områder som de benytter seg av under en valgkampssammenheng. Store mengder data gjør det mulig å finne metoder for å best få frem sitt budskap, ved å skreddersy en målrettet annonse til grupper eller enkeltpersoner (Aalen & Iversen, 2021, s. 180). Tidligere Google CEO, Eric Schmidt (Morrison, 2010), sa at teknologien ville utvikle seg til å bli så bra at det ville være vanskelig for folk å se eller konsumere noe på internett som ikke på noen områder var tilpasset dem spesifikt. Personer som er både politisk motiverte og interesserte leser i stor grad nyheter som er i tråd med ens egne synspunkt og oppfatninger. Dette blir forsterket av filterbobler. Innholdet på internett blir dermed skreddersydd og filtrert ut ifra hva man liker og interesserer seg for (Pariser, 2011).

Utjevningshypotesen sier på den andre siden at sosiale medier gjør det enklere for mer marginaliserte aktører å nå ut til forbrukerne. Fra aktører i politikken vil det etter denne hypotesen være lettere å navigere seg rundt medias portvakter. Allikevel vil det oppleves at partier som befinner seg langt til høyre eller langt til venstre føler seg marginalisert eller feil fremstilt i redaksjonelle medier (Aalen, 2015, s. 200). Personer som støtter oppunder slike synspunkt, vil dermed kunne oppleve å ikke få tilgang til sine hjertesaker i etablerte medier. Ulike narrativ er ikke lenger diktert av tradisjonelle massemedium, men et nettverk av konsumenter som oppfatter nyheter de ikke liker som falske (Anderson & Rainie, 2017). Dersom tilliten til etablerte nyhetsmedier svekkes, er faren for et feilinformert mediebilde betydelig større.

Det oppstår en stor konsekvens når mistillit til media fører til større problemer enn at folk er feilinformert. Under krigen i Ukraina har det ved flere anledninger blitt brukt såkalte *deepfakes* av Putin og Zelenskyj, som i de verste tilfeller kan utgjøre fare for liv og helse. Journalistisk faktasjekk er ikke alltid nok til å bekjempe problematisk informasjon, fordi effekten av denne informasjonen vedvarer og videreføres etter en rettelse. En slik form for desinformasjon gjør at folk generelt blir mer usikker på hva som er sant og ikke. Norge regnes som et land med stor motstandsdyktighet mot problematisk informasjon sammenlignet med større land, fordi vi er et lite konsensusdemokrati med generelt sett lite polarisering og høy tillit til mediene (Aalen & Iversen, 2021, s. 175). Likevel opplever 32 prosent av Norges befolkning falske nyheter knyttet til krigen i Ukraina, hvor 56 prosent av disse har sett slike nyheter i sosiale medier (Medietilsynet, 2022). NRK, VG, NTB, TV 2, Forsvarets forum, Dagbladet, Aftenposten og

Faktisk.no gikk sammen i april 2022 på Pressens hus om å verifisere bilder og videoer fra krigen i Ukraina (Simonsen, 2022). Samlet sett står de for store deler av nyheter og informasjon i den norske medieoffentligheten, men mediekritikere finner alltid likesinnede på andre nettsider.

Den offentlige sfæren skal ideelt sett preges av deliberasjon. Åpenheten for å lytte til den andres argumenter og begrunnelse av egne synspunkter på tvers av politiske forskjeller forutsetter en grunnleggende respekt for motparten. Debatt på internett, uavhengig av tema, er dog ikke akkurat kjent for å leve opp til det deliberative idealet (Aalen, 2015, s. 217). I en britisk studie (2011) var det kun 14 prosent som brukte internett til politisk diskurs. I en norsk studie i boken *Liker, Liker ikke* (2012) ble det på den andre siden vist at en av tre nordmenn deltok i politiske diskusjoner, hvor den største debattarenaen var Facebook.

Sosiale mekanismer påvirker hva vi er komfortable med å diskutere med andre mennesker i offentligheten, men et gjennomgående fellestrekk er å unngå de man er uenig med. Nyhetsstrømmen i sosiale medier har flere knapper man kan trykke på for å fjerne uønsket innhold. Selv med mange ulike verktøy til å gradvis forme sin egen nyhetsstrøm, styres det også i stor grad av filterboblene (Pariser, 2011). Algoritmene lærer, og gjør det vanskelig å få en politisk bredde, da funksjonaliteten er utformet på en måte som gjør det vanskelig å forstå dem.

At folk finner frem til likesinnede er ikke alltid negativt. Å snakke med andre som er i samme situasjon kan være oppløftende og positivt. Det er også en helt nødvendig forutsetning for et velfungerende demokrati. Ressurssvake grupper rammes ofte av fordommer og diskriminering, og vil gjennom den offentlige sfæren ikke få frem sin stemme, som et resultat av frykt eller nektet adgang. En frihet fra det granskende blikket til de dominerende gruppene i samfunnet, ruster slike grupper til å utvikle felles identiteter, språk og kritikk av det dominerende synet (Aalen, 2015, s. 226).

Tine Ustad Figenschou og Karoline Andrea Ihlebæk (2018, s. 1222) gjennomførte en kvalitativ analyse av en rekke nyhetsartikler, som var å finne på nettsider som ikke ble regnet som etablerte. Fellestrekket var at alle mente journalistikk i etablerte medier var forutinntatt. Mangel på nyheter med informasjon som omfatter den vanlige borgers problemer, og mangel på ansvar i fundamentale roller som troverdige og profesjonelle nyhetsformidlere er poeng som trekkes frem. utfordringen av hegemonisk makt og journalistisk autoritet i tradisjonelle medier

har blitt identifisert som driveren av begrepet alternative medier. Her finnes det likhetstrekk med Habermas klassiske argument om at den offentlige sfæren er preget av maktstrukturer som forsøker å hemme eller kontrollere individet (Figenschou & Ihlebæk, 2018, s. 1223) Uavhengig av om de alternative mediene tilhører venstre eller høyresiden, er det en tydelig vokal mistillit til politiske og kulturelle eliter. Kritikken av etablerte medier er i generell konsensus en nødvendighet i et demokratisk samfunn, og akademikere har forsket på hvordan slik kritikk kan bli konseptualisert og forstått. Faren oppstår først når rykter eller falske nyheter får medvind i sosiale medier, med bakgrunn fra alternative medier uten faktasjekk og kildekritikk.

KAPITTEL 3: METODE

Dette metodekapittelet gir en grundig forståelse av forskningsdesignet og tilnærmingene som brukes i denne masteroppgaven. Målet er å undersøke og analysere alternative medier gjennom både kvantitative og kvalitative innholdsanalyser. Ved å kombinere disse to tilnærmingene, vil studien gi et helhetlig og nyansert bilde av fenomenet. For å utføre den kvantitative innholdsanalysen benyttes verktøyene CrowdTangle og StoryBoard.mx for å systematisk kode og kategorisere dataene. Den kvalitative innholdsanalysen vil supplere den kvantitative analysen ved å utforske en dypere forståelse av innholdet i alternative medier. Dette inkluderer en analyse av innhold, kildebruk, henvisninger og språk. I tillegg til å beskrive analysemetodene, vil dette kapitlet også presentere utvalget av alternative medier som er inkludert i studien.

3.1 PLAN FOR FORSKNING

I undersøkelsen tar jeg for meg et selektivt utvalg av alternative medier, som etter en individuell gransking av hver nettside har blitt identifisert som problematisk, konspirerende og villedende. Utvalget har blitt compilert ved hjelp av snøballteknikk via et dataprogram. Det vil være spesielt interessant å undersøke og se på enkeltsaker, hvor slike saker blir delt, og i hvilken grad slike saker skaper engasjement.

Til slutt skal jeg gjennomføre en kvalitativ innholdsanalyse av enkelte nyhetssaker og nettsider, og hvordan falske nyheter blir håndtert av disse nettsidene. Det finnes en rekke nyheter som under krigens gang har blitt bekreftet som falske nyheter, men likevel publiseres og deles videre. Den kvalitative analysen ser på selve konteksten, om sakene blir ukritisk delt, hvordan saken er rammet inn, og formålet med publiseringen. Alternative medier har stort sett et spesifikt synspunkt og holdning til et gitt tema, som ofte synes i måten skribentene ordlegger seg i teksten.

Datamengden i en oppgave som dette kan være svært omfattende, og analyser kan være vanskelig da noe innhold i alternative medier sensureres. Analysene tar derfor kun for seg et spesifikt utvalg saker som har blitt delt og publisert åpent på den gitte nettsiden.

Analysen i oppgaven er todelt, og kombinerer innholdsanalyse og statistikk, som jeg har utarbeidet basert på en utforskende og induktiv tilnærming. Jeg har tatt dette valget fordi det ikke finnes veldig mye informasjon på dette temaet spesifikt i Norge. Falske nyheter i begrepet

forstand har en bakgrunn med mye forskning, både i Norge og i utland. I Norge er det derimot ikke mye forskning som har gått i dybden på en tilsvarende metode og problemstilling som jeg har fremlagt i min oppgave.

Med inspirasjon fra journalist Tor Inge Jøssang (2018) og hans masteroppgave om falske nyheter under stortingsvalget 2017, er metoden delt inn i 7 deler:

(1) Metodiske tilnærminger, (2) Forfatterens forståelse, (3) etiske vurderinger, (4) strategi for utvalg, (5) datainnsamling og (6) analyseprosessen og (7) avgrensninger

3.2 METODISKE TILNÆRMINGER

Analyseprosessen i oppgaven kombinerer både kvantitativ innholdsanalyse og kvalitativ innholdsanalyse, også kalt *Mixed Methods*. Ved bruk av både kvalitativ og kvantitativ metode vil jeg kunne gi en mer komplett analyse av problemstillingen, samt en mer nyansert og helhetlig forståelse av et sosialt fenomen (Migiro & Magani, 2011, s. 3760). Inspirasjon fra Faktisk.no sin nettverksanalyse, og Tor Inge Jøssang (2018) sin oppgave er benyttet i den kvantitative analysen, hvor det brukes flere av de samme dataprogrammene og nettesertillegg. Det er dog gjort noen endringer i bruk av snøballmetoden og dataskraping av Facebook, da enkelte nettsider eller dataprogrammer ikke er tilgjengelig ved skriving av denne masteroppgaven.

Jeg har valgt å benytte meg av en kvantitativ innholdsanalyse i denne oppgaven fordi jeg ønsker å få en oversikt over et større antall nettsider og data, som kan si noe om hvordan den totale dekningen av et tema har vært. Samtidig kan det gi en oversikt over innholdet i én eller flere kanaler i ett eller flere tidsrom (Østbye et al, 2013, s. 207). Basert på undersøkelsen fra Medietilsynet vil jeg på noen områder kunne sammenligne disse resultatene med mine egne resultater, for å kunne si noe om antall delinger av falske nyheter på ulike nettsider eller sosiale medier. Dette vil også kunne si noe om medienes effekter, selv om det kan være problematisk å trekke slutninger om effekter på mennesker på grunnlag av analyser av innhold (Østbye et al, 2013, s. 228). Medienes effekt baseres på offentlighetsteori, og konsekvensene digitale nettaviser og sosiale medier har på mennesker. Det vil ut fra en årsakssammenheng ikke være noe jeg kan observere direkte, men fra et empirisk grunnlag og visse slutninger kan jeg i det minste lage en teori om konsekvensene mine funn har for medieoffentligheten.

I kombinasjon med den kvantitative innholdsanalysen skal jeg også benytte meg av en kvalitativ innholdsanalyse av tre enkeltsaker. Nyhetssakene inngår som et lite utvalg funn som har kommet frem ved analysering og tolkning av alternative medier i den kvantitative og kvalitative analysen (Grønmo, 2007, s. 187). Ettersom flere og flere nettsider studeres blir problemstillingen bedre og bedre belyst, samtidig som jeg får en økende forståelse av hvilke tekster som er relevante og aktuelle for analysen. Det vil også være nyttig å kunne si med ord både hvorfor og hvordan og de utvalgte nyhetssakene deles på nett, fremfor bare tall (Johannesen, Rafoss & Rasmussen, 2018, s. 22). Jeg har valgt å inkludere en kvalitativ innholdsanalyse av tre enkeltsaker fordi det også vil vise hvordan falske nyheter ser ut. Det blir gjennom en kvantitativ datainnsamling mange navn og mye tall, og det vil være vanskelig å danne seg en oppfatning av hvordan falske nyheter faktisk ser ut. I en presentasjon av tre nyhetssaker vil jeg også kunne belyse både delingsstatistikk, innholdets utforming og hvordan skribentene har håndtert nyheter fra ulike kilder.

3.3 FORFATTERENS FORSTÅELSE

Undertegnede har gjennom utdanning i medievitenskap siden 2018 dannet seg ulike erfaringer både akademisk og praktisk innen medieverdenen, ulike metodiske tilnærminger og analyse. Bacheloroppgaven min ble skrevet med en vinkling mot filterbobler og polarisering av norsk politikk på internett, som har gitt et grunnlag for en videreutvikling av en mer omfattende oppgave. Utdanningen har også lagt godt til rette en undervisningsplan som har lært meg å være kildekritisk, spørrende og nysgjerrig i media - som samlet sett er svært viktige egenskaper.

Jeg har selv lært meg en enkel form for datanalyse og visualisering for å bedre kunne nyttiggjøre meg av et større datasett. Dette prosjektet er basert på min interesse for falske nyheter og undersøkende journalistikk, og faller litt utenfor hva den femårige utdannelsen har lært oss både i metode og utforsking. Kvantitativ og kvalitativ dataskraping og kartlegging av nettsider og falske nyheter er fremdeles en metode som ikke er benyttet i stor grad i Norge. Faktisk.no (Dahlback, 2021) og Tor Inge Jøssang (2018) har så vidt jeg vet de eneste studiene i Norge som bygger på en nettverksanalyse av den typen som brukes av journalister og forskere i blant annet USA. CrowdTangle er et verktøy som benyttes av forskere i utlandet, men formålene har vært noe ulikt, sammenlignet med studiene jeg har hentet inspirasjon fra.

Denne forståelsen har både sterke og svake sider, og det er gjort et godt forsøk på å ha et åpent sinn til det som ble funnet under datainnsamlingen. Dataen er samlet inn med ulike dataverktøy, som dessuten behandler data om nyhetssakene nøytralt uavhengig av mitt synspunkt på temaet i problemstillingen.

3.4 ETISKE VURDERINGER

All datainnsamling gjennom oppgaven er gjort via åpne nettsider og åpne Facebooksider. Informasjon hentet fra Facebook er basert på anonymisert data fra relevante sider, og baserer seg ikke på enkeltpersoner og andre irrelevante åpne Facebooksider. Unntaket her er opinionsledere som er navngitt som skribenter og redaktører på utvalget av alternative medier, da de regnes som offentlige profiler, og er navngitt i aviser og bøker. Lukkede sider på Facebook har heller ikke blitt analysert, da formålet ikke har vært å infiltrere ulike grupper, men samle data fra åpen tilgjengelig informasjon. Hensikten har vært å se hva som kjennetegner alternative medium, og studere hvordan falske nyheter under krigen i Ukraina har blitt distribuert via offentlige medium og Facebooksider, og hvilke typer økosystem de sirkulerer i. Jeg har bare brukt data som er offentlig, med Facebook sine retningslinjer og personvern som etisk godkjenning, da dette er data som allerede eksisterer.

3.5 STRATEGI FOR UTVALG

Denne oppgaven tar for seg en studie av falske nyheter på ulike nettsider i den norske medieoffentligheten. Utvalget av nettsider er basert på åtte kriterier som er kombinasjon av tidligere arbeid fra Melissa Zimdar (2023) og Medietilsynet (2021). Melissa Zimdar er assistent professor i kommunikasjon ved Merrimack College, og har compilert en kontinuerlig oppdaterende liste over nettsider som inneholder falske nyheter i USA. Punktene nedenfor inneholder en kombinasjon av Zimdar og Medietilsynet sine tips for kildekritisk analyse av åpne nettsider.

- (1) Nettsider som imiterer autentiske nettaviser ved å bruke URL-adresser som ligner. Har ofte uvanlig formatering eller stavefeil.
- (2) Overskrifter med sjokkerende påstander som skaper oppmerksomhet, STORE BOKSTAVER, påstander som skaper sinne eller oppfordring til angrep på enkeltpersoner.
- (3) Nyheter med ensidig og konspiratorisk innhold som ingen andre nyheter har rapportert om. Mangler ofte kildehenvisning.

(4) Manglende informasjon ved søk i whois.com, om hvem som eier domenet. Mangler kontaktinformasjon, og nyhetsartikler mangler navn på redaktør eller journalist.

(5) Bilder uten kreditering, og bilder man kan finne på andre nettsider ved bruk av omvendt bildesøk via Google Bilder.

(6) Nyheter med politisk agenda, konspirasjonsteorier, clickbait, satire, betalt- eller sponsorinnhold og forvridde fakta i forkledning som ekte nyheter.

(7) Autentiske aviser følger Redaktørplakaten og Vær varsom-plakaten, som skal skille faktabaserte nyheter ifra kommentarer. Nettsider som ikke følger disse, kan regnes som upålitelige.

(8) Sosiale medier er et verktøy som i dagens samfunn brukes til å spre nyheter langt raskere enn det har gjort tidligere. Ulike domener som deles videre på Facebook kan forsvinne like fort som de dukket opp. Ved innlevering av denne oppgaven kan noen av de vedlagte domene være inaktiv eller fjernet.

Det er komplisert å utarbeide en liste over ulike problematiske nettstedene fordi de ofte oppstår og forsvinner, og det er ikke alltid slik at alle sakene som blir produsert her er manipulert og falsk, selv om flere av dem er det. Basert på de overnevnte kriteriene har jeg gjennom nettsiden Similarweb.com funnet frem til følgende alternative medier som skal benyttes i analysen:

Figur 1. Illustrasjon viser oversikt over noen alternative medier i den norske medieoffentligheten

3.6 DATAINNSAMLING

Utvalget av alternative medier jeg har tatt med i oppgaven har blitt funnet ved hjelp av ulike nettsider og dataprogrammer på internett. Kravet har vært at alle nettsidene har publisert én eller flere saker knyttet til krigen i Ukraina i 2022/23

3.6.1 SIMILARWEB.COM

For å kunne starte en analyse av falske nyheter under krigen i Ukraina var formålet først å lage en oversikt over aktuelle og relevante nettsider. Kartleggingen ble gjennomført gjennom et verktøy kalt SimilarWeb, og tok utgangspunkt i nettsidene Steigan.no og Derimot.no. De to nettsidene er valgt som utgangspunkt fordi de etter flere faktasjekker utført av Faktisk.no, har publisert konspirasjonsteorier, desinformasjon og pro-russisk propaganda. Metoden som er brukt gjennom verktøyet SimilarWeb bygger på en teknikk kalt snøballmetoden. Det vil si at nettsidene Steigan.no og Derimot.no blir brukt som søkeord for å finne frem til relaterte og lignende nettsider basert på likhetstrekk og overlappende leserskare. Verktøyet vil vise inntil ti relaterte nettsider, som man videre kan gjennomføre søk på.

Bruker man Steigan.no i verktøyet, får man opp alternativene Resett.no, Document.no, Rt.com (russisk statsstyrt nettavis), Abcnyheter.no og Rights.com. Gjør man samme søk med nettsiden Derimot.no, får man også opp Rt.com, Abcnyheter.no, Resett.no og Document.no. I tillegg får man opp Lykten.no, som man igjen kan bruke som søkeord for å finne nye nettsider.

Her kan man se flere overlappende leserskare, som etter en undersøkelse på hver av de overlappende nettsidene har flere av de samme type synspunkter og nyhetssaker.

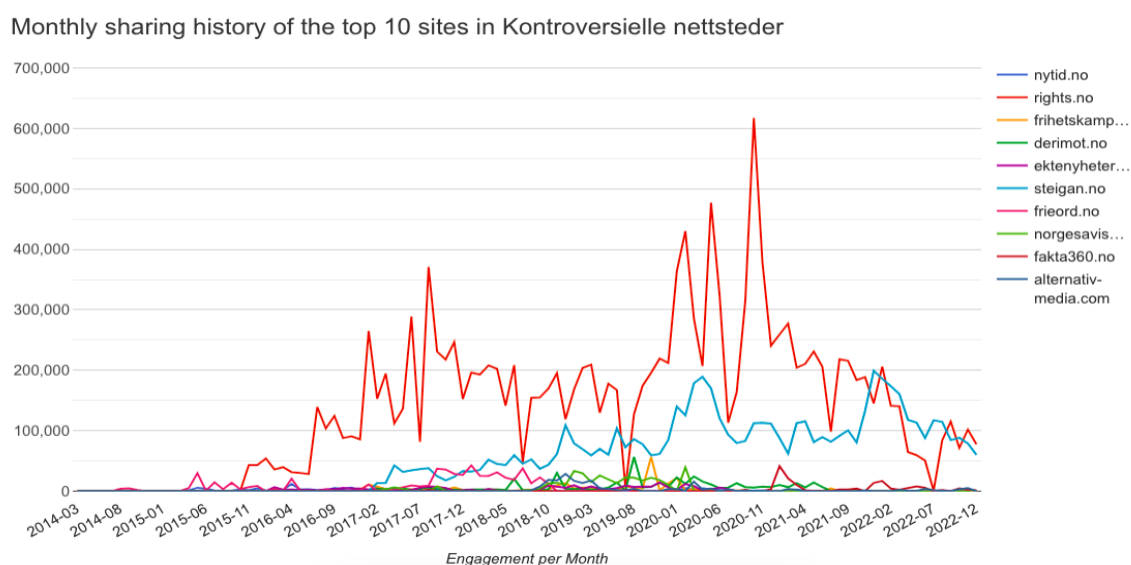
Ut fra disse undersøkelsene var det mulig å komme frem til en oversikt over 12 ulike alternative medier som har blitt analysert etter nevnte kriterier, og som jeg ønsket å analysere innholdet i. Jeg har valgt å utelukke nettsider som følger Redaktørplakaten og Vær varsom-plakaten med unntak av Resett.no/Inyheter.no og Document.no. Samtidig bør det nevnes at nettsidene som er inkludert i listen ved skriving av denne oppgaven er relativt stabil i levetid. Alle har vært aktiv over flere år, og skiller seg dermed ut fra domener som forsvinner i løpet av en kort periode – noe som er vanlig for kilder som publiserer falske nyheter. De alternative mediene som jeg satt igjen med ble analysert med ulike verktøy på nett, som jeg nå skal gjøre rede for.

3.6.2 STORYBOARD.MX

For å finne ut i hvilken grad de alternative mediene har en plass i den norske medieoffentligheten under krigen i Ukraina, ble verktøyet Storyboard.mx tatt i bruk. Dette er et norskprodusert verktøy som lar brukeren analysere hvordan nyhetssaker blir spredt via sosiale medier. Ved hjelp av Storyboard har jeg dermed kunne undersøke hvilke nyheter som ble mest delt fra spesifikke nettsider, i en valgt tidsperiode. StoryBoard henter data fra RSS, også kalt *Really Simple Syndication*, eller “levende bokmerker” og “nyhetsmating” på norsk. Den henter altså ut materiale fra internett fortløpende og automatisk (Whitehead, 2021). Ettersom krigen i Ukraina er pågående ved skriving av denne masteroppgaven, har perioden september 2022 til januar 2023 blitt brukt som tidsrom for datasamling.

StoryBoard kan vise en oversikt over de 50 mest delte nyhetssakene i hver av månedene, som videre har blitt kryssjekkert med de alternative mediene i utvalget mitt. På denne måten kan det bekreftes hvorvidt ulike kilder for falske nyheter har blitt spredt videre, og i hvilket omfang slike nyheter har i den norske medieoffentligheten. Facebook har historisk sett vært en plattform med mye falske nyheter, men har etter kontinuerlig utvikling av kunstig intelligens begrenset mengden med skadelig innhold (ai.facebook.com, 2020). Det har ført til en nedgang i deling av nyheter fra alternative medier.

Likevel finnes det mye å ta tak i, som man kan se i grafen nedenfor. Den viser en oversikt over et lite utvalg kontroversielle nettsteder, hvor mange er overlappende med nettsider i listen jeg har valgt å sette søkelys på gjennom oppgaven.

Figur X. Norske alternative medier har hatt en stor variasjon i delinger de siste årene. Mye skyldes at Facebook sine algoritmer begynte å fjerne clickbait fra feeden (Kilde: Storyboard.mx)

3.7 KARTLEGGING AV FALSKE NYHETER FRA ALTERNATIVE MEDIER TIL FACEBOOK

For å undersøke falske nyheter som publiseres og deles på tvers av alternative medier og Facebook har jeg brukt noen ulike metoder som er utviklet og publisert av Public Data Lab (Bounegru et al., 2017), en tverrfaglig forskergruppe som utforsker hvilken rolle digitale medier har i tilknytning offentlige problemer. De har som et overordnet mål å ta i bruk innovative metoder for å skrape offentlig og tilgjengelig data til bruk i analyse for offentlig debatt og demokratisk medborgerskap (Publicdatalab.org, 2023). De har laget en oppskrift på utforsking av digitale flater med metoder for å spore produksjon, deling og resepsjon av falske nyheter på internett. Jeg har fulgt denne oppskriften, og tatt i bruk noen digitale verktøy for å innhente relevant data som kan visualisere en forekomst av falske nyheter under krigen i Ukraina.

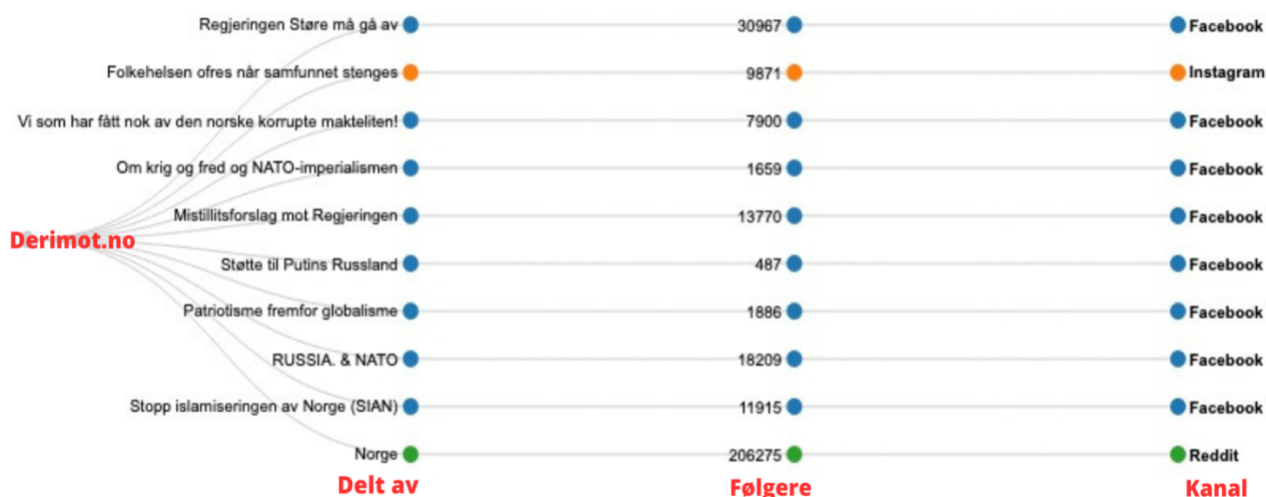
3.7.1 CROWDTANGLE

Hver nettside som har blitt inkludert i den sammensatte listen over alternative medier i oppgaven har blitt undersøkt med verktøyet CrowdTangle. Verktøyet lar brukeren skrape data fra en URL (internett-adresse) for å avdekke hvor og hvordan innholdet blir delt videre i sosiale medier. Konkret er CrowdTangle et tilleggsprogram som man enkelt kan legge til i nettleseren, og aktiveres ved å trykke på symbolet. Videre kan man undersøke hvor ofte nettsiden blir delt videre, hvem som deler, og hvem som kommenterer. Verktøyet lar brukeren se delinger på Facebook, Twitter, Instagram og Reddit. Man kan effektivt undersøke hele nettsider, spesifikke artikler eller videoer, Facebook-grupper, Instagram-videoer og mye mer. Min versjon av CrowdTangle er noe begrenset, da jeg ikke har tilgang til alle funksjonene, slik som journalister i etablerte redaksjoner har. Mangel på en søkefunksjon etter enkeltord, og en begrensning på antall delinger som skrapes er de eneste av betydning. Det er likevel en svært omfattende mengde. Dataen som samles inn fra CrowdTangle lastes ned som rådata, før det analyseres videre i Excel, eventuelt visualisering gjennom nettsiden Rawgraphs.

3.7.2 RAWGRAPHS

Rawgraphs er et dataverktøy som lar brukeren visualisere data som plottes inn i systemet. Illustrasjon Y nedenfor viser en oversikt over data hentet ut ifra nettsiden Derimot.no, ved hjelp av CrowdTangle. Derimot.no har tilknytninger til langt flere Facebook-grupper enn det som er vedlagt i illustrasjonen, men alle er ikke nødvendigvis like relevant. Data fra CrowdTangle ble lastet inn i et regneark i CSV-format, og dataen ble etter en manuell kategorisering videre importert til Rawgraphs for visualisering. I dette eksempelet har jeg brukt modellen Cluster

Dendrogram, som viser et tre-lignende diagram med oversikt over navn på Facebookside, antall følgere og hvilke sosiale medier det gjelder.

Figur Y. Oversikt over nettsiden Derimot.no, og et lite utvalg av Facebooksider har blitt delt videre på. Illustrasjonen viser spesifikke grupper eller innlegg (instagram), antall følgere og hvilken kanal. (Kilde: CrowdTangle).

Etter undersøkelser i ulike alternative medier, viser CrowdTangle at det primært er Facebook som brukes som en delingsplattform. Oppgaven vil av den årsak avgrense søk til Facebooksider, ettersom det krever store ressurser å danne en oversikt på tvers av sosiale medier. En annen årsak er at utvalget er større, og tilgjengelig data er mer synlig.

3.8 AVGRENSNINGER

Oppgaven bygger på et tema som er både omfattende og komplisert, så en praktisk gjennomføring baseres på et utvalg av kriterier for materiale og tidsrom.

1. Snøballmetoden er et verktøy som effektivt kan avdekke relasjoner og koplinger på ulike nettsider. Utvalget av alternative medier i oppgaven er langt ifra fullstendig, og det finnes mange flere å ta tak i. Det tar bare noen minutter å registrere et nytt domene med en layout som ligner en reell nettavis, noe som gjør det vanskelig å

skape en fullstendig oversikt. Samtidig må utvalget begrenses til en overkommelig mengde arbeid i form av analysen.

2. Data hentet fra Storyboard.mx gir god informasjon om hvor ofte nyhetssaker har blitt delt i sosiale medium, og hvilken kilde de kommer fra. Det er mulig å hente inn data fra de aller fleste nettsider, men ikke alle. Nettsidene som ikke er tilgjengelig har egne publiseringssystemer, ifølge opplysninger fra Storyboard (Jøssang, 2018).
3. Datainnsamling fra CrowdTangle er avgrenset til 1. januar 2020 til 30. april 2023. Noen av nettsidene blir ikke like aktivt delt på Facebook som andre nettsider i utvalget, men er likevel relevant for å illustrere nettverkets mønster. Tidsperioden inkluderer derfor noen delinger til Facebooksider utenfor krigens start den 24. februar 2022. Delte nyhetssaker som vist på Storyboard er avgrenset til 1. september 2022 til 31. januar, og de tre nyhetssakene i den kvalitative analysen avgrenset til mellom 24. februar til 30. april.
4. Det vil kun bli gjennomført en analyse av norske nettsider av kapasitetsomsyn. Utenlandske nettsider blir ofte delt i den norske medieoffentligheten, og fungerer ofte som en henvisende kilde i mange alternative medier.
5. Metoden som blir brukt gjennom oppgaven er utviklet av Public Data Lab. (Bounegru et al., 2017). Metoden er brukt på utvalget av nettsider, samt de mest delte sakene. Siden omfanget av ulike nettsider og enkeltsaker er svært omfattende, vil det ikke være mulig å gjennomføre kvalitative analyser av alt relevant innhold. Samtidig mangler CrowdTangle en søkefunksjon i innhold dersom man ikke har full tilgang til verktøyet, slik som journalister i etablerte redaksjoner har.
6. Oppgaven tar ikke for seg et publikumsperspektiv eller brukeratferd. Basert på metodene som er benyttet i oppgaven, kan jeg ikke konkludere med effekt eller påvirkning av medieoffentligheten.
7. Metoden i oppgaven vil føre til store mengder med data, så av kapasitetsomsyn vil ikke alle Facebooksidene som skrapes i metoden analyseres og illustreres i RawGraphs. Utvalget blir inkludert på bakgrunn av relevansen for oppgavens problemstilling.
8. Analysen vil kun gjennomføres på offentlige Facebooksider. Det er ikke i oppgavens formål å infiltrere lukkede grupper, men heller samle data som er offentlig tilgjengelig.

KAPITTEL 4: RESULTAT OG ANALYSE AV DATA

I dette kapitlet skal vi undersøke forekomsten av falske nyheter knyttet til krigen i Ukraina 22/23, med dataskraping fra ulike nettsider. Dataen er hentet fra programmet CrowdTangle og Storyboard.mx, som er benyttet på mitt utvalg av alternative medier. I første halvdel har det blitt gjort en kort analyse av hver enkelt nettside, før jeg i andre halvdel presenterer distribusjonsnett og nettverksanalyse av tre enkeltsaker som har sirkulert på nett og i sosiale medier. Dette kapitlet presenterer resultater og mine funn, og er organisert med utgangspunkt i de fire underspørsmålene. Underspørsmålene nedenfor skal samlet sett kunne gi grunnlag for et innblikk i hvilken konsekvens mine funn har i et offentlighetsperspektiv.

Data fra Storyboard.mx ble brukt til å svare på det første spørsmålet: **Var den norske medieoffentligheten preget av falske nyheter knyttet til krigen i Ukraina 22/23?**

Dataprogrammene SimilarWeb.com og StoryBoard.mx har i samspill med snøballmetoden blitt brukt for å svare på det andre spørsmålet: **Hvilke nettsider publiserer ulike saker hvor innholdet er omstridt eller usant?**

I en analyse av nettsidene i spørsmål to, har jeg brukt CrowdTangle og StoryBoard.mx for å svare på det tredje spørsmålet: **Blir disse nettsidene delt og diskutert i sosiale medium?**

De tre overnevnte spørsmålene kombineres i spørsmål fire, med fokus på tre enkeltsaker: **Hvordan blir disse omstridte nyhetene spredt i sosiale medier?**

4.1 VAR DEN NORSKE MEDIEOFFENTLIGHETEN PREGET AV FALSKE NYHETER KNYTTET TIL KRIGEN I UKRAINA 22/23?

Internett og sosiale medier har vært preget av mye informasjon gjennom krigens forløp. For å undersøke hvilke plass falske nyheter har hatt, må det kartlegges hvilke nyheter og hvilke nettsider som blir mest delt. Jeg har brukt tall og statistikk fra tjenesten StoryBoard.mx til dette formålet. Tall fra denne tjenesten viser hvordan saker blir delt fra ulike nettsider, og inn i sosiale medium. Den måler delinger på Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn og Pinterest. Med resultater fra tidsperioden 1. September 2022 til 31. Januar 2023 henter StoryBoard.mx inn de 50 mest delte sakene, og de 30 mest delte nettsidene.

De mest delte sakene i september, oktober, november, desember og januar var i aller største grad nyheter publisert av tradisjonelle mediehus og etablerte nettaviser som følger redaktørplakaten og vær varsom-plakaten, ifølge statistikken til Storyboard.mx (Se vedlegg 1, 2, 3, 4 og 5, som viser en oversikt over de mest delte enkeltsakene). TV2, NRK, VG, Dagbladet, Aftenposten og Nettavisen har publisert flest saker hvor delingen har vært størst. Andre tradisjonelle medier dukker opp en sjelden gang, og nettsiden Newsner.com har flere enkeltsaker på topplisten. Resett.no og Document.no har også ett par saker på topplisten, sammen med den nye nettsiden til tidligere Resett redaktør Helge Lurås, Inyheter.no. Ingen av toppsakene i denne tidsperioden faller inn i samme kategori som “Russland utestenges fra pendlerbolig-programmet i Norge” (Evisa.com), og andre overdrevne falske nyheter. Ingen av de mest delte sakene handler om krigen i Ukraina, med unntak av to saker publisert den 21 september 2022 og 12 september 2022. Den ene nyhetssaken er kritikk mot Sylvi Listhaugs retorikk rundt Russland, og er publisert i Nettavisen. Sak nummer to beskriver Putins motstand i hjembyen St. Petersburg, først omtalt i The Telegraph, og videre publisert i norske Abcnyheter.no. Putins forræderi er også omtalt i TV2 og NRK den 12 september, men saken gir ikke grunn til å tro at dette er feilinformasjon uten videre forskning. Ellers er det i denne tidsperioden svært få eller ingen såkalte “Virale nyheter”, som er økonomisk motivert og bruker clickbait (ref. sak fra Eavisa.com), inne på topp 50 listen over de mest delte enkeltsakene.

Tall fra Storyboard.mx viser også en oversikt over totale delinger fra domene, med en øvre liste på 50 nettsider og nettaviser. I denne oversikten finner vi de innvandringskritiske nettsidene Rights.no og Document.no på 7 og 26 plass. Kontroversielle sider som Resett.no, Inyheter.no, Steigan.no er også å finne på listen, med ujevne plasseringer basert på hvilken måned man undersøker. På 49 plass for desember finner vi nettsiden Derimot.no, som etter en rask gjennomgang av innhold kan bekreftes som en både konspiratorisk og misvisende kanal. Vaksinemotstand, benektelse for menneskeskapte klimaendringer og støtte til Putin er noe av innholdet som sirkulerer her. Det var i desember totalt 26.566 interaksjoner med denne nettsiden. Andre domener på topp 50 listen er etablerte medier og nettsider (Se vedlegg 6, 7, 8, 9, 10).

Av politiske nyheter var det bare noen enkelte temaer som skilte seg ut. Av disse temaene var strøm og-energikrisen, kritikk av Støre-regjeringen og andre målinger knyttet til ulike norske partier å finne som enkeltsaker i løpet av alle månedene. Saker knyttet til dødsfallet rundt Shabana Rehman i desember skapte også et stort engasjement, med publisering i 6 ulike nettaviser. Utover dette var det stort sett bare agurknytt, med mye spredning i ulike nyheter knyttet til sport, kjendiser og andre dagsaktuelle saker.

4.1.2 KONTROVERSIELLE NETTSTEDER

Storyboard har en oversikt over en kategori kalt “kontroversielle nettsteder”, med 27 nettsider registrert på listen. De øverste 100 sakene i februar måned hadde en relativt stor spredning, med et spenn fra 1754 til 6477 delinger. Steigan.no og Rights.no sto samlet sett for 99 av de mest populære sakene denne måneden. Storyboard har ikke tilgjengelig statistikk fra 2022, men med utgangspunkt i 2021 kan man se at de kontroversielle nettsidene på listen skaper jevnt over et stort engasjement (Vedlegg 11 og 12). Mye av innholdet er innvandringskritisk, på tvers av ulike tidsperioder.

Man kan merke seg at Steigan.no har stor spredning uavhengig av tidsperiode, og har stor lezerskare. Mellom januar 2021 og mars 2022 sto denne nettsiden for 87 prosent av bruken av kilder som “åpenbart tilhører russiske myndigheter” blant norske alternative medier, som vist i en kartlegging gjennomført av Faktisk.no (Suvatne, 2022). Basert på mine funn er det ingenting tyder på at denne statistikken har endret seg siden mars 2022 til i dag. Andre kontroversielle nettsider har begrenset med spredning, med kun enkelte nyhetssaker som skaper engasjement i løpet av en lengre periode.

MOST SHARED RIGHT NOW ON STEIGAN.NO			
			Total Engagement Eng./hour
1	 USA er paranoid om toppmøtet mellom Russland og Kina Mar 20		730 191
2	 Det hvite hus sier de er imot våpenhvile i Ukraina 7h		66 37

Tabell 1: Viser de mest delte sakene på Steigan.no tirsdag 21. mars 2023 (Kilde: Storyboard.mx).

4.1.3 OPPSUMMERING

Falske nyheter, desinformasjon og konspirasjoner var under det amerikanske presidentvalget i 2016 starten på et praktksempel på hvordan sosiale medier og alternative medier kan påvirke folks meninger og tanker. I en undersøkelse gjennomført av Alcott og Gentzkow (2017) begrunnet de at spredning av falske nyheter ikke var utslagsgivende, til tross for at falske nyheter som favoriserte Donald Trump ble delt mer enn 30 millioner ganger de tre siste månedene i valgkampen. Konklusjonen var at de falske nyhetene bare ble konsumert av et lite utvalg publikum gjennom denne perioden. Studien deres konkluderer at effekten var relativt liten.

Andre legger vekt på at falske nyheter og desinformasjon øker polarisering av all informasjon, og skillet mellom ulike ideologier blir stadig større. Som i påvirkningen av presidentvalget i 2016, har Russland hatt en pågående informasjonskrig gjennom statlige kanaler for å villedde folket om hva som er den riktige sannheten. Den aggressive mediekampanjen har vært så effektiv at 70 prosent av russiske seere tror at hendelsene som har skjedd i Ukraina er dekket uten partiskhet. Antallet som siterer russisk TV som hovedkilde for informasjon er 90 prosent (Khaldarova & Pantti, 2016, s. 891).

Spørsmålet om den norske medieoffentligheten var preget av falske nyheter knyttet til krigen i Ukraina 22/23 kan drøftes ut fra ulike tidsperioder i krigens forløp. Etter en gjennomgang av data fra Storyboard i perioden 1.september 2022 til 31.januar 2023 er det ingenting som tyder på at falske nyheter eller desinformasjon har hatt et spesielt stort omfang i Norge. Kontroversielle nettsider har i mange tilfeller stor spredning i sosiale medier, men er som oftest knyttet til norsk innenrikspolitik. Falske nyheter og desinformasjon knyttet til krigen i Ukraina har dermed trolig liten effekt i den norske medieoffentligheten. Det norske medielandskapet domineres av noen få store mediehus, og det norske språket fungerer som en barriere for utenlandske netttroll. Markedet for engelskspråklige nyheter er relativt lite, og skaper ingen økonomisk jakt for dem som skaper verdi fra leserklikk.

Det bør på den andre siden ikke undervurderes problemet med falske nyheter, da det kan ha større implikasjoner enn hva som vises på overflaten. Som vi skal se videre i denne studien er mengden med problematisk innhold omfattende. Dette kan skape problemer for rasjonell argumentasjon i en tid hvor verden er nær bristepunktet for en fredelig tid. Ikke alt innhold når et bredt publikum, men enkelte saker får likevel medvind.

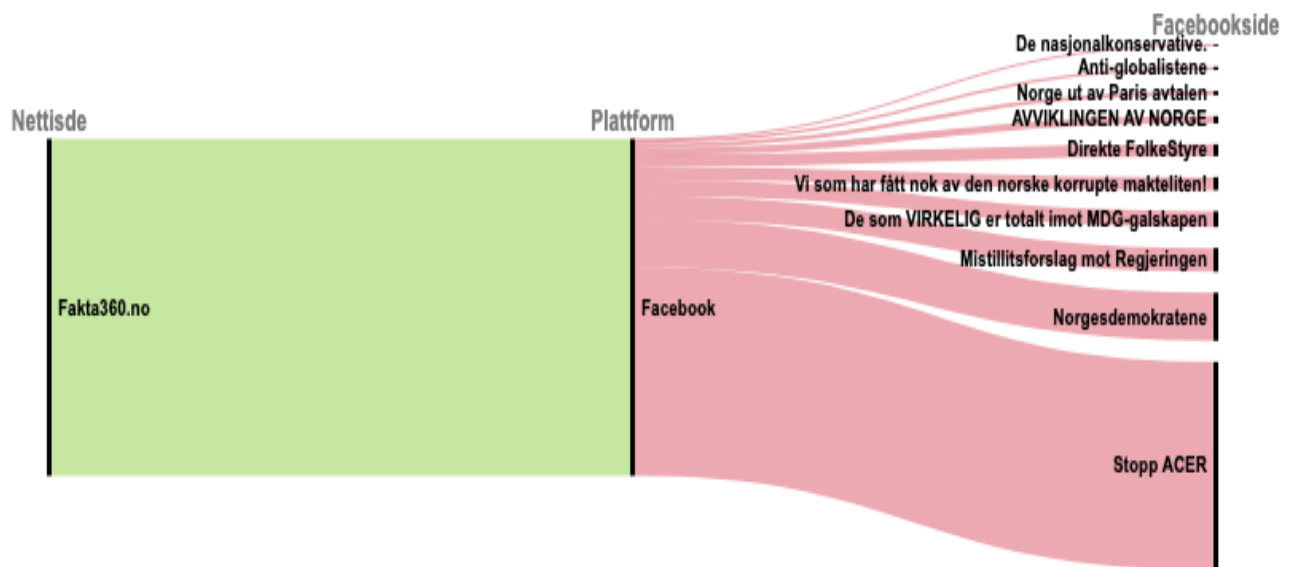
4.2 HVILKE NETTSIDER PUBLISERER ULIKE SAKER HVOR INNHOLDET ER OMSTRIDT ELLER USANT?

I denne delen av oppgaven skal jeg ta en kort gjennomgang av hver enkelt nettside i utvalget av 12 (se utvalg på side 33) alternative nettsider. Jeg skal studere hvordan disse nettsidene blir delt i sosiale medium. Som vedlegg nummer 12 ligger det et regneark med data fra hver nettside på listen, og er hentet fra programmet CrowdTangle. Alle illustrasjoner med oversikt over delinger inkluderer kun relevante Facebooksider som har blitt skrapet med CrowdTangle, da det blir uoversiktlig illustrere alle navn og delinger i regnearket. Utvalget er kategorisert og basert på antall følgere og relevanse for problemstillingen. Illustrasjonene er presentert ved bruk av «alluvial diagram» i Rawgraphs, og illustrerer antall størrelse på Facebooksiden og navn på Facebookside. Analysen av nettsidene nedenfor er ikke presentert i en spesifikk rekkefølge.

4.2.1 FAKTA360.NO

Nettsiden skriver om klima, energi og politikk, og hevder allerede i logoen på forsiden at det ikke eksisterer noen klimakrise. Mer eller mindre alle nyheter som publiseres på nettsiden omhandler kritikk av klimaforskere, og bygger oppunder egne idealer med “forskning” uten kilder. Ofte henvises artiklene til en YouTube-video. Innholdet er ensidig, ubalansert og tydelig en aktiv bidragsyter for alle klimafornektene. I informasjon om nettsiden hevdes det at med armert vitenskap, kunnskap og fakta skal han kunne bekjempe korrupsjon og hykleri, samt ta avstand fra mainstream media. Fakta360.no følger heller ikke Redaktør- og vær varsom-plakaten, og artiklene publiseres alene av nettsidens ansvarlige redaktør. Alt er kjennetegn på et alternativt medium.

Det er i tillegg til fornektelse av klimakrisen et tydelig hat mot demokratene i USA. Det skrives ved flere anledninger om et totalt gjennomkorrupt fascistisk styre hos demokratene, med vekt på nåværende president Joe Biden. Sterk kritikk av NATO, EU og USA kommer tydelig frem gjennom alle nyheter som omhandler utenlandspolitikk. Nyheter knyttet til krigen i Ukraina er svært begrenset, med kun 5 artikler som beskriver ulike hendelser. Fellestrekk for disse er kritikk mot USA. Det skrives ikke om støtte til Putin og Russland, men det hevdes på tvers av artiklene at det ville vært avverget en krig med Donald Trump i presidentstolen.

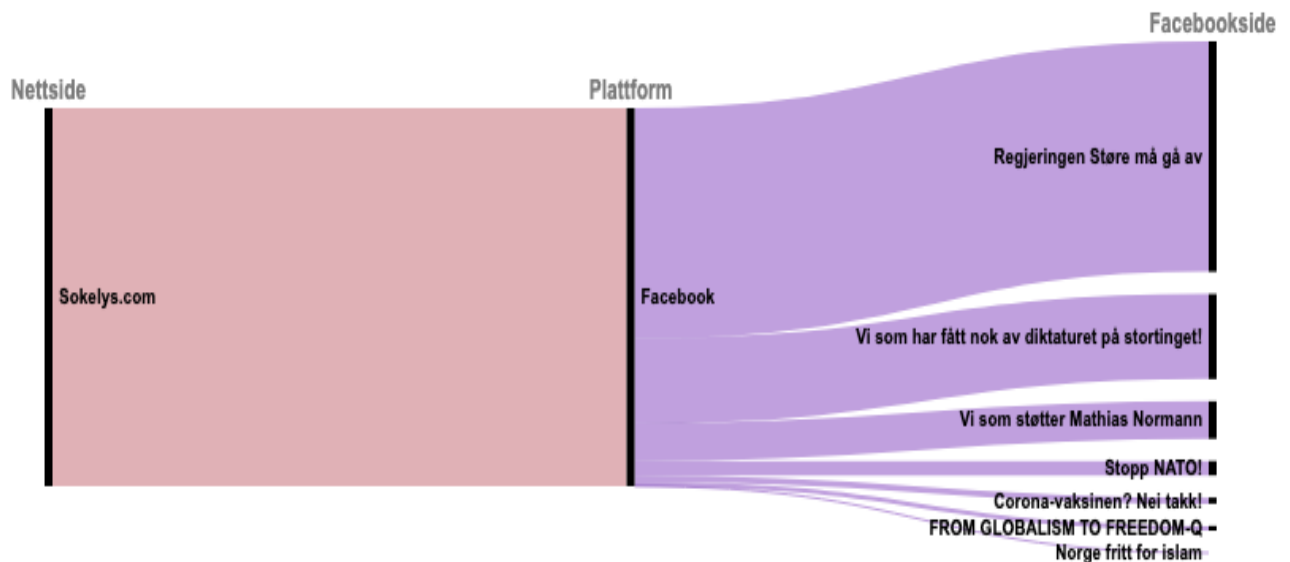
(Figur 2: Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer saker fra Fakta360.no. (Kilde: CrowdTangle)

Data fra CrowdTangle (Figur 2) viser at Fakta360.no i hovedsak blir delt på Facebooksider med fokus på energi, og mistillit og kritikk av norsk regjering. Ingen Facebooksider med tydelig innhold knyttet til krigen i Ukraina var å finne i dataen lastet ned av CrowdTangle. De få sakene som hadde relevant innhold til krigen hadde heller ingen spredning fra denne nettsiden.

4.2.2 SOKELYS.COM

Sokelys.no fremstår som en blogg, både i utforming og design av nettsiden. Det mangler kontaktopplysninger, og skribentene publiserer under nettsidens eget navn. Domenet er registrert og laget med egne publiseringssystemer, og er dermed ikke mulig å finne på StoryBoard.mx i for oversikt over delte nettsider og enkeltsaker. Alle saker på nettsiden bruker illustrasjonsbilder som ikke har en direkte tilknytning til innholdet, og mye tyder på at samtlige av bildene er hentet ved enkle bildesøk på Google. Innholdet er konspiratorisk og misvisende og faller inn i definisjonen falske nyheter på de aller fleste punkter. Det skrives mye om krigen i Ukraina, og sakene kilder som oftest russiske RT, og andre russiske nyhetsmedier. Det skrives som en definitiv påstand at Ukraina bortfører og selger barn fra Donetsk til britiske pedofile, med henvisning til en kommentar i den russiske avisen Svobodnaya Pressa. Russland blir på den andre siden profilert som de humanitære. Annet innhold på Sokelys.com har åpenbar negativ holdning til Ukraina, både i form av krigens utvikling og udokumenterte påstander om Volodymyr Zelenskyj.

CrowdTangle viser en tilknytning til Facebooksiden “Stopp NATO”, samt andre sider med kritikk mot dagens regjering. Sokelys.com er også hyppig delt på Facebooksiden “Vi som støtter Mathias Normann”, en støttegruppe for fotballspilleren Mathias Normanns overgang til russiske Dinamo Moskva. Denne Facebooksiden deler mye pro-russisk innhold fra upålitelige kilder, og andre subjektive kommentarer fra sidens følgere.

Figur 3: Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer saker fra Sokelys.no. (Kilde: CrowdTangle)

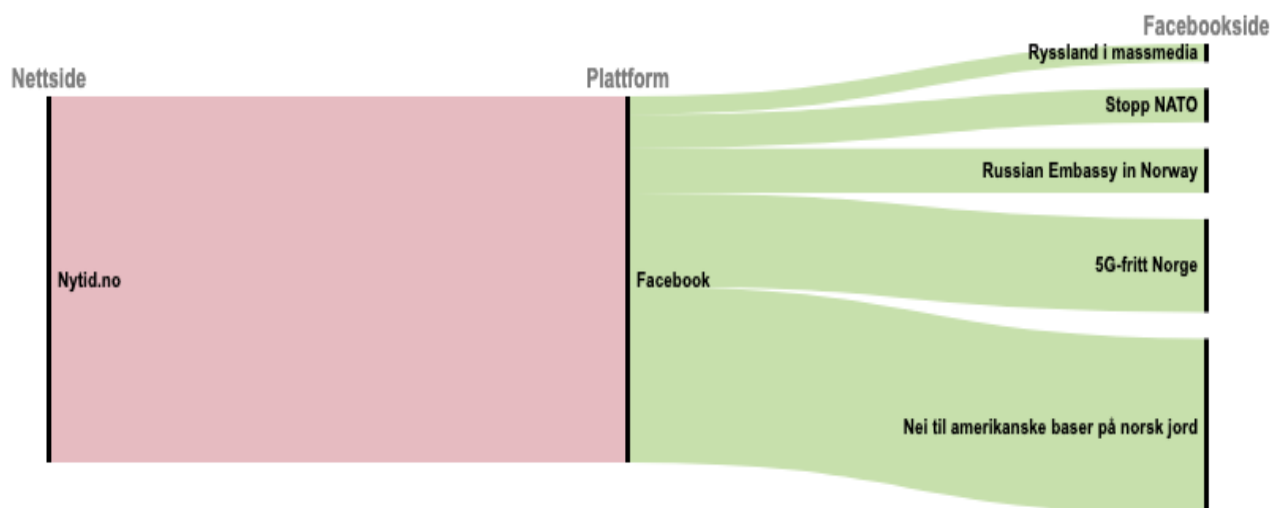
Sokelys.com har i tillegg henvisninger til videoer, TV-kanaler, musikk og andre relaterte nettsider. På denne listen finner man nettsidene Derimot.no og Document.no. Det er også koblinger til alternativ medisin og new-age spiritualitet på den ene siden, og konspirasjonsteorier, høyreekstremisme og antisemittisme på den andre siden. Utover dette viser ikke data fra nettsiden at det er spesielt stor spredning av saker, uavhengig av innhold.

4.2.3 NYTID.NO

Den norske månedsavisen NyTid.no omtales i boken KonspiraNorge, skrevet av John Færseth, ved flere anledninger. Han viser med eksempler hvordan det negative synet på USA kan gli over i ville konspirasjonsteorier. Avisen fremstilles som en internasjonal kommentaravis, og har fra 2015 til høsten 2017 vært et innstikk i Klassekampen. Dette samarbeidet tok slutt etter spekulasjoner om at sprengningen av World Trade Center i 2011 var kontrollert og planlagt. Ansvarlig redaktør Truls Lie har siden forsvart at uttalelsene i saken kom som privatperson, og stiller ikke andre skribenter eller NyTid ansvarlig for egne kommentarer.

Nytid.no følger ikke redaktør- og vær varsom-plakaten. Alt innhold er publisert med navn og bilde av forfattere. Mye innhold er konspiratorisk, og det er flere saker med påstander om stråleskader og helserisikoer ved bruk av 5G-mobilnett. Dette innholdet kildes kun til

skribentenes egenproduserte bok, som stiller seg sterkt imot rapporter og testing fra Direktoratet for strålevern (DSA).

Figur 4: Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Nytid.no (Kilde: CrowdTangle) CrowdTangle viser koblinger til Facebooksidene “Stopp NATO” i likhet med Sokelys.com, og “Nei til amerikanske baser på norsk jord”. Det skrives svært lite om krigen i Ukraina, og de få enkeltsakene som deles videre på Facebooksidene vinkler verken Russland eller Ukraina i et favør, men beskriver Vestens og NATO sin rolle i krigen. Saken “til de som ønsker å forstå denne krisen” fra 10. mars 2023 beskriver derimot Russland som et offer for vestlig propaganda, og at vesten anvender terrorisme for å nå sine mål. Saken har ingen spredning på Facebook, og én deling på Twitter.

TOP STORIES LAST WEEK		
1	Fordeler og ulemper med plast Apr 10	28
2	En logisk konsekvens av den kalde krigen? Apr 10	1
3	Denne lange avskjeden med foreldrene Apr 10	0
4	Karikaturen og satirens rolle i informasjonskrig Apr 10	0
5	Ny europeisk sikkerhetsarkitektur Apr 10	0

Tabell 2: Tabellen viser toppsakene til NyTid.no i uke 15, 2023. (Kilde: Storyboard.mx)

Til å være en godt etablert kommentaravis er det lite interaksjon og delinger i sakene som publiseres. Mange av toppsakene til nettsiden som har en betydelig spredning er publisert mellom 2015 og 2017, da avisen fremdeles samarbeidet med Klassekampen.

4.2.4 FRIHETSKAMP.NET

Høyreekstreme kler seg i Wikipedias drakt og sprer innvandringsfiendtlige løgner, og får en populær plattform å spre innholdet sitt på. Frihetskamp.net er drevet av rasistene i den nordiske motstandsbevegelsen (NMB), og innholdet er preget av sterk antisemittisme og demokratiforakt. Nettsiden har en direkte tilknytning til svenske Nordfront.se, og leder for NMB og eieren av nettsiden Frihetskamp.net er bosatt i Sverige. Innholdet er ofte kildet til Metapedia, et “alternativt leksikon” grunnlagt av den kjente svenske nynazisten Anders Lagerström i 2006. Formatet er nærmeste identisk, og nettsiden som er full av Hitler-vennlig innhold kan enkelt forveksles med Wikipedia.

Russiskvennlig propaganda har også en tilstedeværelse på nettsiden, til tross for russiske påstander om utbredt nazisme i Ukraina. For eksempel: “Det ser ut som Putin er på vår side selv om han bruker nazikortet hele tiden. Han står opp mot eliten som vant andre verdenskrig og det bør han honoreres for”.

TOP STORIES LAST WEEK		
1	 Dagens video: Jøden Eduard Hodos om jødiske planer Apr 10	19
2	 Hakekorsflagg vaiet 9. april Apr 10	8
3	 Paven: «Å uttrykke seg seksuelt er en rikdom» Apr 12	8
4	 FN-rapport krever «avkriminalisering av seksuelle aktiviteter» 10h	4
5	 Vilje til makt Apr 11	2
6	 USA øker presset på Europa for å eskalere sanksjonene mot Russland Apr 11	1
7	 USAs krigsplaner for Ukraina er lekket Apr 12	2
8	 Dagens video: Sions vises protokoller Apr 11	0
9	 Rettslig høring om finsk hakekorsmarsj avsluttet Apr 15	0
10	 Taiwan: Washingtons korstog for å provosere en kinesisk krig Apr 12	1
11	 Norge utviser 15 russiske diplomater Apr 14	0
12	 Aktivismen rundt om i Norden: Løslat Rob Rundo! Apr 10	0
13	 Eksilrabbiner avslører detaljer om situasjonen til jøder i Russland Apr 14	0
14	 Jøder gråter når Polen tar en del av «holocaust»-kaken Apr 13	0
15	 Amerikansk soldat byttet side til Russland – for mange nazister i Ukraina Apr 14	0

Tabell 3: Tabellen viser toppsakene fra Frihetskamp.net i uke 15, 2023. (Kilde: Storyboard.mx)

Videre er det en «spørsmål og svar» seksjon på nettsiden, hvor det kommer tydelig frem hva NMB står for. Hat mot homofile, andre hudfarger, jøder og mennesker med funksjonshemninger og ADHD er noen av punktene som nevnes på denne delen av nettsiden. Det deles lite av nettsidens innhold, og data fra CrowdTangle viser kun 20 koblinger til ulike

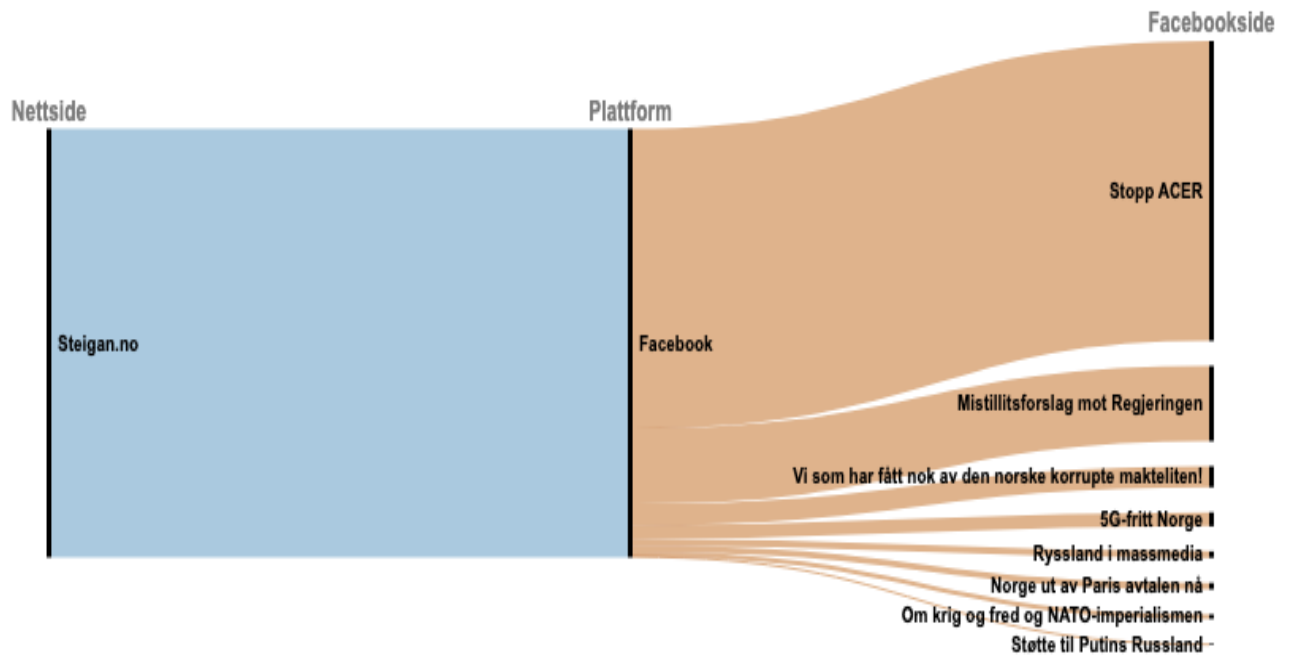
Facebooksider. Alle sidene er innvandringsfiendtlig, og spredning av russisk propaganda har ingen omfang.

4.2.5 STEIGAN.NO

Tidligere partileder for Arbeidernes kommunistparti AKP (m-l) Pål Steigan startet en blogg i samspill med utgivelse av boken *Sammenbruddet* i 2011. Fra 2014 ble bloggen Steigan.no en elektronisk tidsskrift, og har utviklet seg til å bli et svært populært talerør for ekstremister og aktive deltakere i konspirasjonsmiljøet. Til tross for at Pål Steigan tilhører venstresiden, og har hatt tilknytninger til partiet Rødt, er mange av nettsidens følgere på ytterste høyre fløy.

Blant alle alternative medier på listen i denne studien er Steigan.no den mest utbredte og omdiskuterte nettsiden i lys av russisk propaganda. I en undersøkelse fra Faktisk.no i mars 2022 sto Steigan.no for 80 prosent av russiskvennlig propaganda i den norske medieoffentligheten. Tall fra StoryBoard viser at Steigan.no i perioden september 2022 til januar 2023 var på 27. plass over alle delte nettsider i Norge. John Færseth omtaler flere av nettstedene som Pål Steigan lener seg på som sterkt Kreml-vennlige eller som konspirasjonsnettsteder. RT er ofte i henvisningene til sakene som publiseres, blant andre statsfinansierte russiske medier som Sputnik, TASS og RIA Novosti.

Steigan.no er i tråd med sin høye rangering over delte nettsider på StoryBoard hyppig delt på kontroversielle Facebooksider. “Støtte til Putins Russland” dukker opp flere ganger i datasettet fra CrowdTangle, sammen med “Ryssland i massemedia”. På disse sidene deles det YouTube-videoer fra små og store kanaler, nyheter fra RT, og innlegg fra utenlandske blogger. Samme trend finner man på Facebooksiden “Om krig og fred og NATO-imperialismen”, en side opprettet av trommeslageren Lars Birkelund. I kritikk mot NATO, USA og EU deles det mye propaganda og konspirasjonsteorier fra Birkelund selv. Birkelund har også skrevet 242 artikler for Steigan.no sin nettside, og tilhører i likhet med Pål Steigan venstresiden i det politiske aspektet.

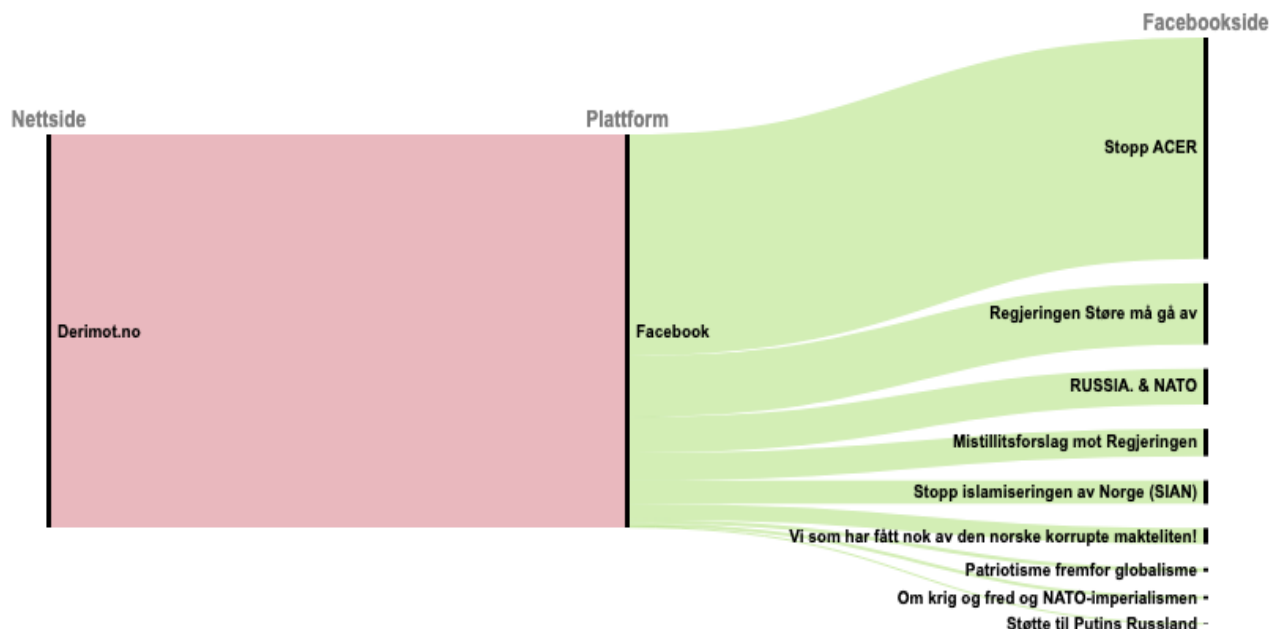

Figur 5: Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Steigan.no (Kilde: CrowdTangle) Til tross for at Steigan.no skaper mye klikk og oppmerksomhet, viser ikke tall fra CrowdTangle at russisk propaganda skaper mye engasjement. 15 ulike innlegg på Facebooksiden “Om krig og fred og NATO-imperialismen” har til sammen 261 likerklipp og kommentarer i mars 2023. Siden har om lag 1700 følgere. Sammenligner man med andre saker som Steigan.no har publisert, står temaer knyttet til covid-19, klima og norsk politikk høyt på listen over delte og leste saker. “Stopp ACER” er også et gjentakende gruppenavn som dukker opp i samtlige dataskrapinger, og hos Steigan.no er det ingen unntak.

4.2.6 DERIMOT.NO

Skribenten Knut Lindtner, som står bak nettsiden Derimot.no, har bakgrunn fra Norges Kommunistiske Parti, og har ved flere anledninger skrevet innlegg for Steigan.no. I likhet med sistnevnte nettside, publiserer Derimot.no konspirasjonsteorier knyttet til Covid-19, klima og pro-russisk propaganda. Innholdet blir kanalisert av personer på ytterste høyre fløy, fra Facebooksider som for eksempel “Stopp islamiseringen av Norge - (SIAN)”, “Regjeringen Støre må gå av” og “Mistillitsforslag mot regjeringen”.

I likhet med de aller fleste nettsider som publiserer pro-russisk innhold, kildes det tilbake til statseide russiske medier som RT, TASS og Sputnik. Mye av innholdet er også helt uten kilder, og med et reversert bildesøk i Google kan man se at bildene er hentet fra russiske nettsider.

Figur 6: Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Derimot.no (Kilde: CrowdTangle)

Derimot.no har flere henvisninger til Steigan.no på tvers av ulike temaer, og de aller fleste er knyttet til Covid-19 og pro-russisk innhold. En annen likhet som skiller seg ut er hvilke Facebooksider de to nettsidene blir kanalisert på. “Støtte til Putins Russland” og “Om krig og fred og NATO-Imperialismen” publiserer mye russisk propaganda, og henviser ofte til Derimot.no og Steigan.no som norske referanser.

12	Tucker Carlson: Ukraina-krigen er en løgnens krig	Apr 15	48
13	BRICS vokser fra G7. Vestens økonomiske grep glipper.	Apr 18	45
14	Afrika: Russland-USA 54-0. Ingen afrikanske land deltar i USAs...	Apr 12	45

Tabell 4: Tabellen viser toppsak nr. 12, 13 og 14 fra Derimot.no i uke 16, 2023. (Kilde: StoryBoard.mx).

4	Tucker Carlson: Ukraina-krigen er en løgnens krig	Apr 16	506
---	---	--------	-----

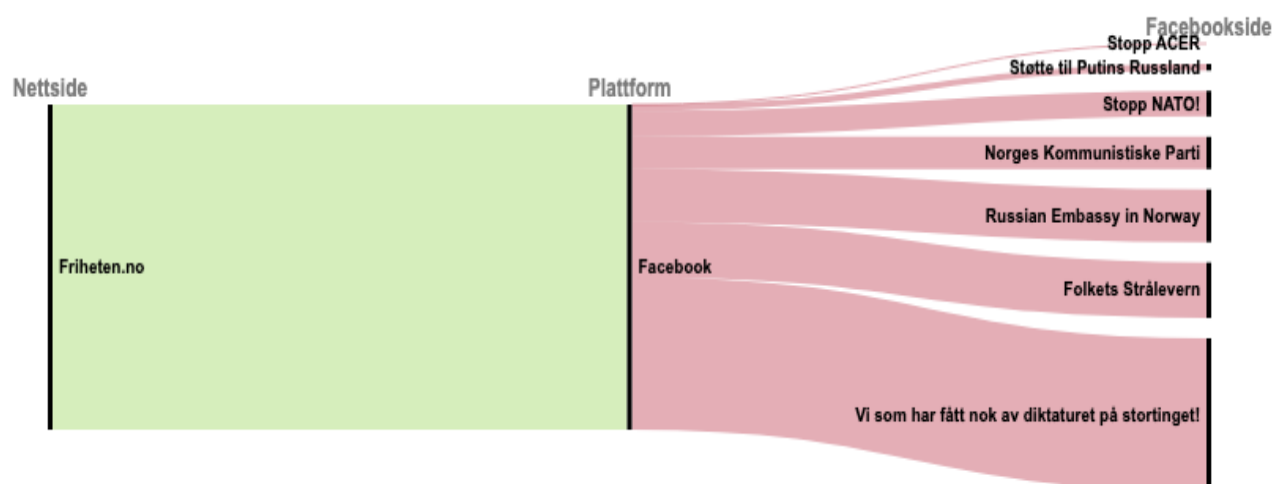
Tabell 5: Tabellen viser toppsak nr. 4 fra Steigan.no i uke 16, 2023. (Kilde: Storyboard.mx).

Innlegget “Tucker Carlson: Ukraina-krigen er en løgnens krig” har blitt oversatt fra svensk av et aktivt medlem av Steigan.no, og publisert hos Derimot.no. Begge nettsidene krysspbliserer innhold som omhandler krigen i Ukraina, men basert på lesertall og engasjement er det tydelig at Steigan.no har større rekkevidde med 506 eng./hr mot Derimot.no sine 48 eng./hr. Ellers er det et jevnt engasjement i delinger fra denne nettsiden, men innholdet som speiles fra

Steigan.no har noe mindre spredning ettersom de deles på mange av de samme Facebooksidene.

4.2.7 FRIHETEN.NO

Friheten.no er tilgjengelig i papirutgave hver andre uke, og har hyppige publiseringer på nett. Avisen er registrert med Norges Kommunistiske Parti som utgiver og har vært på trykk siden 1941, og er i dag landets eneste partiede avis. Nettside og avis er oppført med Odd Jarl Gerhardsen og Terje Bjørlo som ansvarlige redaktører, og begge har direkte tilknytning til NKP. Avisen følger ikke redaktør- og vær varsom-plakaten, og av tilgjengelige innlegg tyder det på at innhold er basert på skribentenes egne kommentarer. Nettsiden krever egen bruker med innlogging, samt et aktivt abonnement for å kunne lese saker i arkiv, noe som gjør det vanskelig å undersøke all tilgjengelig tekst. Nettsiden har også et eget publiseringssystem, ettersom data om deling og spredning ikke er tilgjengelig i StoryBoard.mx. Det er heller ikke mulig å spore hvor mange som abonnerer på papirutgaven.

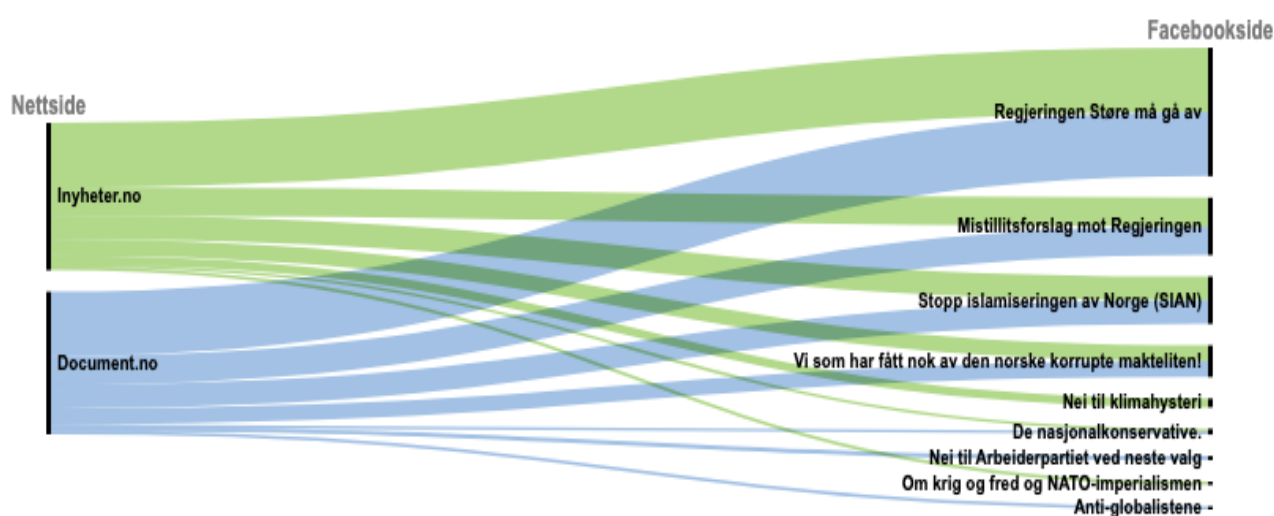

Figur 7: Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Friheten.no (Kilde: CrowdTangle) Data fra CrowdTangle viser at nettsiden stort sett blir delt på sin egen Facebookside FRIHETEN. Utover dette har nettsiden blitt delt av gjengangerne “Stopp NATO!”, “Russian Embassy in Norway” og “Støtte til Putins Russland”. Sakene skaper lite engasjement, og det mest populære innlegget med 98 likerklikk handler om russisk kunst på Munch Museet.

4.2.8 RESETT.NO / INYHETER.NO OG DOCUMENT.NO

Utenom de “typiske” alternative mediene på denne listen, finnes det andre kandidater som ligger på grensen. Noen er tatt med, og andre er utelatt etter en totalvurdering. Nettsidene Resett.no / Inyheter og Document.no er tatt med grunnet popularitet og hyppig tilstedeværelse på StoryBoard sine topplister. De skiller seg samtidig ut fra resten av denne oversikten fordi begge to følger redaktør- og vær varsom-plakaten. Redaktørene og skribentene publiserer innhold under eget navn. Nettsidene blir ofte kritisert på grunn av kommentarfeltene, som ofte inneholder svært hatefulle ytringer rettet mot innvandrere, muslimer og andre som holdes ansvarlig for “islamiseringsen av Norge”. Begge nettsidene publiserer til tider ensidig innhold rett mot regjering og innvandring, men Faktisk.no har ikke avdekket noe medviten desinformasjon fra Document.no

Skriver man inn nettsiden Resett.no i søkefeltet, blir man rutet til nettsiden Inyheter.no. Resett var en norsk nettavis som formidlet nyheter og eget meningsinnhold, men begjærte oppbrudd den 14. desember 2022. Tidligere redaktør og eier, Helge Lurås kjøpte konkursboet og omdøpte nettsiden til Inyheter.no. Innholdet er det samme som før. Det har tidligere vært kontroverser rundt Helge Lurås, da det ved flere anledninger har blitt hevdet at noen artikler var brudd på Vær Varsom-plakaten. Forskningsrapporter fant derimot ingen klare brudd på disse påstandene.

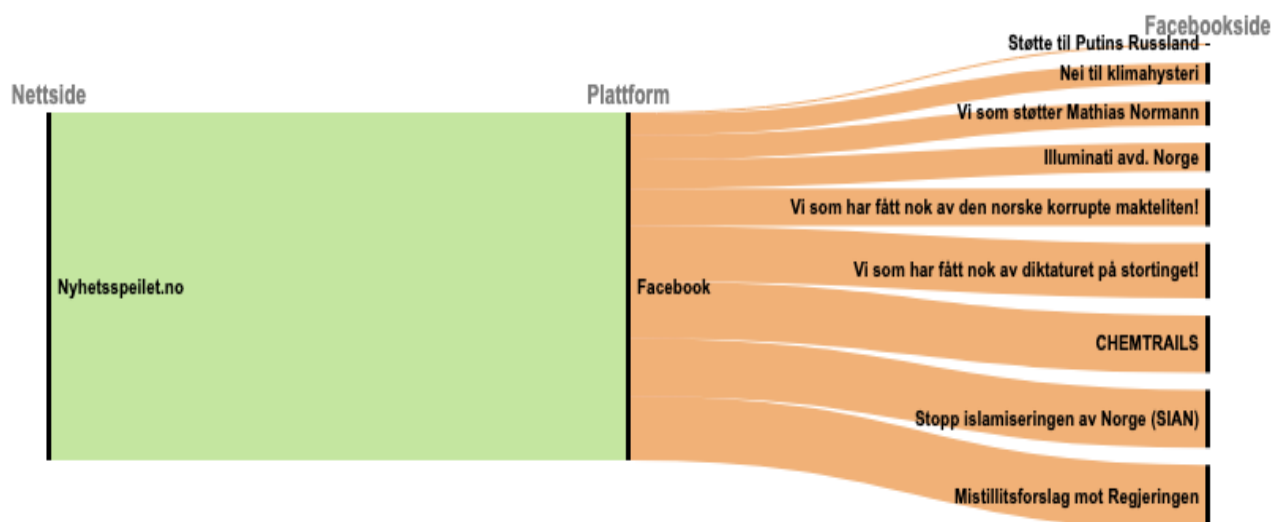

Figur 8: Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Inyheter.no og Document.no på Facebook (Kilde: CrowdTangle)

Data fra CrowdTangle viser at mye av innholdet fra Inyheter.no og Document.no deles på de samme Facebooksidene. Flere av innleggene deles på høyre-radikale og islamfiendtlige sider. Ingen av nettsidene har etter min undersøkelse noe innhold som kan betraktes som pro-russisk. Utover de mange interne delingene på sine egne Facebooksider blir de hyppig delt i de samme Facebooknettverkene som andre pro-russiske medier i Norge.

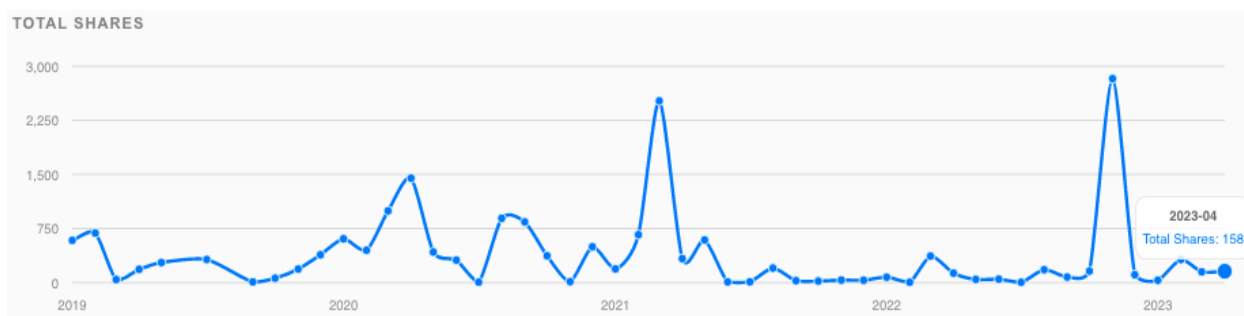
4.2.9 NYHETSSPEILET.NO

Nettsiden Nyhetsspeilet.no ble opprettet i 2009 av Frank Aune, en selvutnevnt klarsynt og praktiserende healer. Nettsiden hevder å være åndsvitenskapelig og sannhetssøkende, og publiserer innhold knyttet til alternativ behandling, utenomjordiske og paranormale evner, og konspirasjonsteorier. Tankekontroll fra vindmøller og microchipping gjennom Covid-19-vaksinen er bare en brøkdel av ville påstander som publiseres. I Norge er Nyhetsspeilet.no kanskje den viktigste kanalen for konspirasjonsteorier, og med inspirasjon fra amerikanske konspirasjonsteoretikere viderefremmes det mange utenlandske artikler. Filter Media har i sin undersøkelse av ulike alternative medier dokumentert at Nyhetsspeilet ved anledninger bruker manipulerede bilder, lenker til tidligere ledere av Ku Klux Klan, og henvisninger til den nazistiske nettsiden Stormfront (Skybakmoen, Klungtveit, Berg & Nordseth, 2017). Mye av innholdet er også antisemittisk og pro-russisk.

Figur 9: Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Nyhetsspeilet.no (Kilde:CrowdTangle)

Redaktør Frank Aune har fremhevet at medlemmene i redaksjonen står fritt til å skrive om hva de vil på nettsiden. Dette gjør at redaksjonsmedlemmene kan ha ulike interesseområder, ulike tolkninger og ulike meninger om de samme begivenhetene. Samtidig skaper det et mye bredere spekter av konspirasjonsteorier (Færseth, 2017, s. 187). Data fra CrowdTangle viser at nettsiden blir delt på Facebooksiden “CHEMTRAILS”, en konspiratorisk side som hevder at kondensstripene fra fly er gasser som brukes til tankekontroll over menneskeheten. Nettsiden deles også på de samme sidene som de andre alternative mediene i denne studiens utvalg. “Stopp islamiseringen av Norge”, “Støtte til Putins Russland”, og “Mistillitsforslag mot regjeringen” er gjengangere hvor hatefulle ytringer og konspirasjonsteorier finner grobunn.

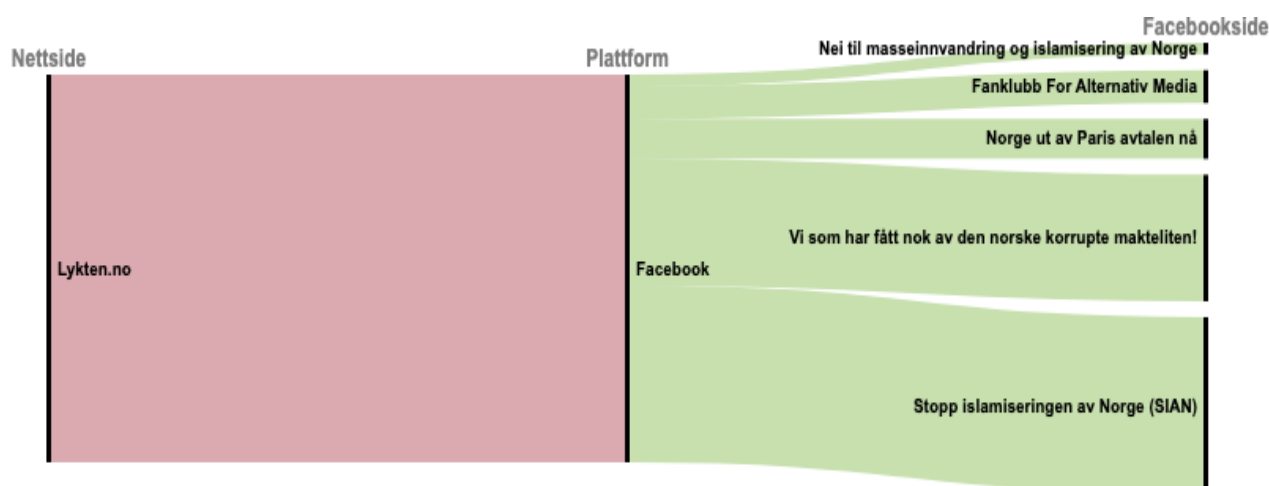
Figur Z: Grafen viser totale delinger fra Nyhetsspeilet fra 2019 til 2023. (Kilde: Storyboard.mx)

Det har de siste årene vært en nedgang i antall delinger av saker fra denne nettsiden, med noen tidsrom hvor enkelte saker skaper stort engasjement. Alle sakene på topp 50 fra denne nettsiden er i tidsrommet 2014 til 2016, med noen få unntak som vist i grafen over. Ingen av disse toppene handler om krigen i Ukraina.

4.2.10 LYKTEN.NO

Dette nettstedet har en nasjonalistisk og innvandringsfiendtlig profil. Lykten nevnes ofte i sammenheng med Resett/Inyheter.no, Document.no og Rights.no, og innholdet deles på de samme Facebooksidene. Noen av de mildere sakene er publisert med forfatterens eget navn, mens de mest innvandringsfiendtlige er oppført med Redaksjonen som skribent. I motsetning til de overnevnte nettsidene følger ikke Lykten.no redaktør- og vær varsom-plakaten, og innholdet skrives som kommentarer, debatt og leserinnlegg. Det er stort sett ingen

kildehenvisninger til påstander.

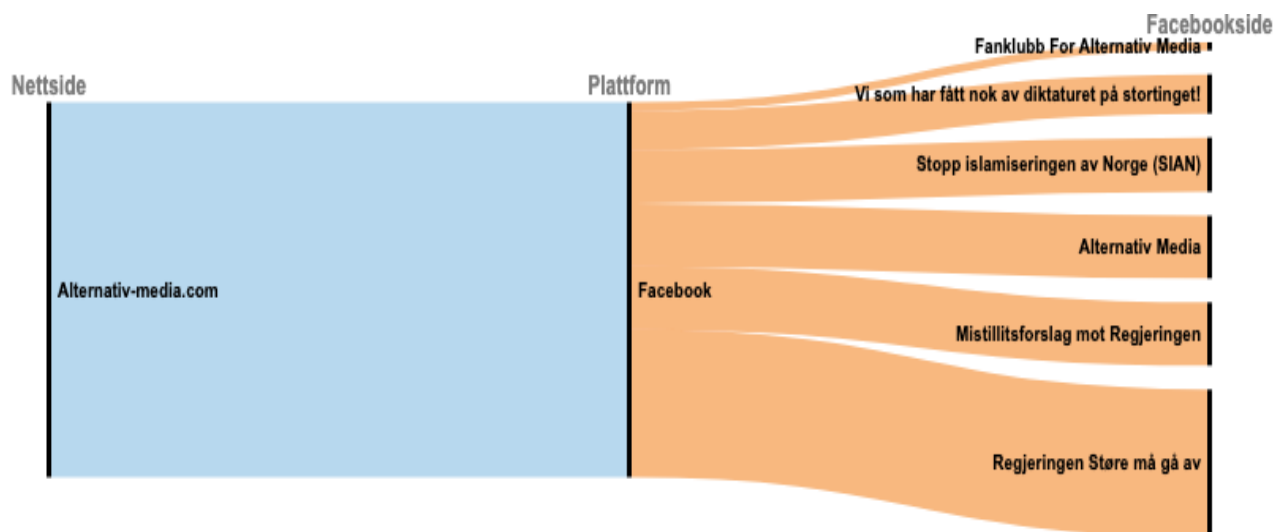
Figur 10: Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Lykten.no (Kilde: CrowdTangle)

Data fra CrowdTangle viser at Lykten.no deles i de samme Facebooknettverkene som andre kontroversielle nettsider, med en stor overvekt på ulike innvandringskritiske sider. Det publiseres omtrent ingen saker om Russland eller Ukraina, med noen veldig få unntak. Redaksjonen har publisert det de mener er Putins virkelige tale, og at utenriksjournalister i Norges etablerte medier ikke forteller sannheten i oversettelsen til norsk. Samtidig er det en tydelig forakt mot demokratene i USA, med stor støtte til Donald Trump. Denne type saker skaper lite engasjement, og majoriteten av toppsakene er utelukkende knyttet til innvandringspolitikken.

4.2.11 ALTERNATIV-MEDIA.NO

Tidligere kalt Rapport-X, er denne nettsiden en nyhetsportal hvor brukere er i stand til å kunne bidra med egenprodusert innhold. Nettsiden har med veldig få unntak kun anonyme skribenter, bortsett fra eierne Ronny Rønning og Anneli Rønning. Alternativ-media hevder i egenomtalen at det skal presenteres nyheter og samfunnsaktuelle saker på en så objektiv måte som overhodet mulig. Allikevel publiseres det pro-russisk propaganda, og påstander om at forfatteren John Færseth støtter nazistene i Ukraina, kun basert på egen tolkning av Færseth sitt innlegg på Twitter. Det publiseres også konspirasjonsteorier om “utenomjordiske cyberangrep” og skadene ved 5G-nettet. De har også startet en pengeinnsamling for Marius Rasmussen, som soner fengselsstraff for brenning av koraner utenfor Rådhuset og spraying av en sikkerhetsvakt.

Nettsiden fremstår ellers som en amatørmessig produksjon. I egenomtalen finnes det flere skrivefeil, og det er lenker til mye innhold som ikke er laget ferdig, for eksempel “kontakt oss” og “nyheter” - hvor det ikke er fylt inn noe tekst eller artikler. Nettsiden har også en direktelenke til Lykten.no

Figur 11: Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Alternativ-media.com (Kilde:CrowdTangle)

Data fra CrowdTangle viser at Alternativ-media.com deles på de samme Facebooksidene som andre innvandringsfiendtlige nettsider. Basert på de tilgjengelige dataene fra CrowdTangle er det ingen delinger til pro-russiske sider som noen av de andre nettsidene på listen har en kobling til, til tross for at det publiseres innhold i støtte av Putin og i kritikk av Zelenskyj.

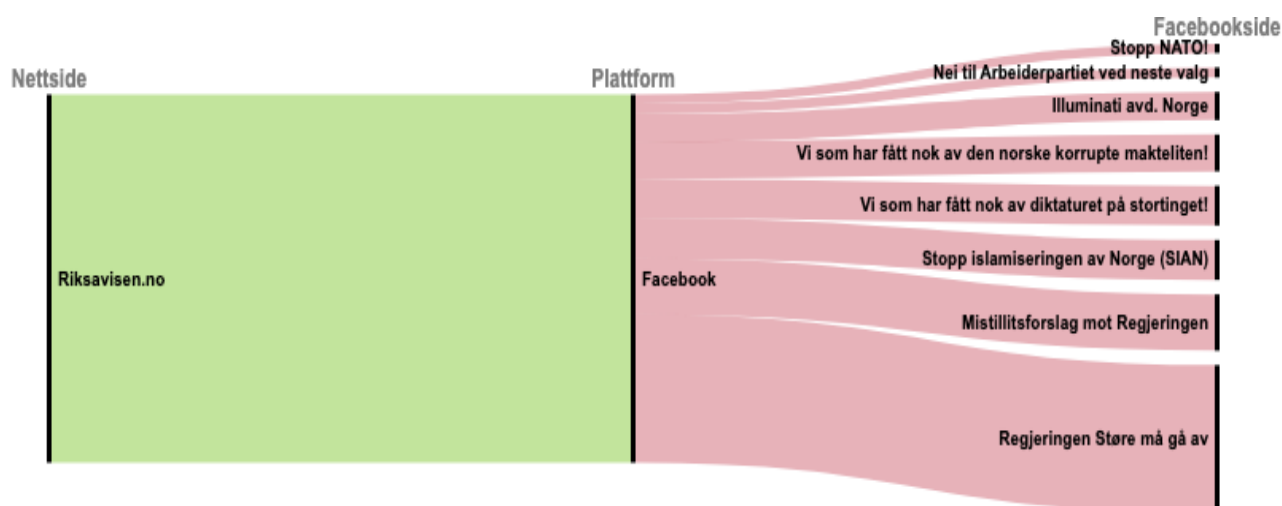
Tabell 6: Tabellen viser sak nr. 18 i perioden 23. november 2022 til 20. april 2023 (Kilde: StoryBoard.mx)

Tall fra StoryBoard.mx viser at en sak med pro-russisk innhold skaper noe engasjement, men den er kun publisert og delt på Alternativ-media.com sin egen Facebookside. Utover dette er det lite engasjement for saker som ikke dekker innvandring og Covid-19-vaksinen.

4.2.12 RIKSAVISEN.NO

Jarle Johansen er redaktør og skribent i Riksavisen.no, og er en mangeårig bidragsyter hos Nyhetsspeilet.no. Nettsiden ytrer et sterkt hat mot Arbeiderpartiet, og beskylder dem for misbruk av barn, og kobler antisemittisme til konspirasjonsteorier om Khazar-jøder. I likhet med Nyhetsspeilet spekulerer Riksavisen i om vaksiner og medisiner er Babylonsk heksebrygg,

og at bloggeren Sophie Elise er en transhuman satanist. Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj omtales også som et “jødisk kokaintryne”, som Putin forsøker å forhindre i å drive eksport av barnebruder.

Figur 12: Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Riksavisen.no (Kilde: CrowdTangle)

Data fra CrowdTangle viser at sakene deles på Facebooksider som i stor grad er imot Arbeiderpartiet i regjering. Riksavisen.no har også kobling til konspirasjonssiden “Illuminati avd. Norge”, som i likhet med Nyhetsspeilet hevder at verden styres av en håndfull opplyste mennesker. Det finnes også påstander om at Russland forbyr mikrobølgevåpen mot sivile, men at det Norge er fritt frem til å ødelegge helsen til befolkningen. Slike artikler kilder til nettsider som åpenbart driver med likesinnede konspirasjoner, og alle kildene er utenlandske.

Riksavisen.no skaper lite engasjement og har kun tre saker med en omfattende mengde interaksjoner. Saker med innhold som dekker Russland og Putin, eller Ukraina og Zelenskyj har lite til ingen deling i sosiale medier.

4.3 OPPSUMMERING AV ALTERNATIVE MEDIUM

Det er 12 nettsider på listen min over alternative medium i Norge. Listen er nokså stabil, og utvalget som er inkludert har hatt og har en etablert tilstedeværelse på Facebook og andre sosiale medier. Andre alternative nettsider som for eksempel Eavisa.com, Vredens-gnag.no og Rights.no er ikke inkludert i utvalget basert på mangelfullt relevant innhold knyttet til krigen i Ukraina. Gjennomgangen av de 12 nettsidene på denne listen har vist at nyheter fra alternative nettsider skaper mye engasjement på tvers av ulike temaer i samfunnspolitikken. Selv om problemet med falske nyheter ikke virker å ha en like omfattende tilstedeværelse i Norge, kan man likevel ikke konkludere om det har en betydelig innvirkning på folks oppfatning av krigen

i Ukraina. Redaktørenes egne kommentarer og innspill på tvers av de ulike nettsidene virker å skape stort engasjement på innenrikspolitik, som oftest knyttet til innvandring, klima og Covid-19.

De fleste forskere er i dag enig i at *falske nyheter* inneholder informasjon som ikke er sann. Begrepet ble i sin opprinnelse brukt for å karakterisere bevisste løgner, propaganda, feilinformasjon, desinformasjon og villedende innhold (Egelhofer & Lecheler, 2019, s. 99). Begrepet er i dag nokså flytende, og etter analyser av de 12 alternative nettsidene brukes begrepet også av populistiske krefter på venstre og høyre fløy. Det er en tydelig mistillit til politikere og etablerte medier, og det rettes angrep mot at pressen inngår i en konspirasjon som styres av en politisk korrekt allianse. Mediekritikk er viktig og positivt for den offentlige samtalen, men den konstruktive debatten forsvinner når man påstår at alle etablerte medier skjuler sannheten for folket. Den offentlige samtalen trues når motstandere av de etablerte mediene samles i egne nettverk, uten informasjon fra andre kilder enn det støtter deres eksisterende virkelighetsoppfatning. Som vi skal se senere i oppgaven, kan dette gi innsikt i problemstillingen.

All data som har blitt skrapet og hentet gjennom verktøyet CrowdTangle har blitt forsøkt kategorisert, i et forsøk på å kjenne igjen et mønster på tvers av de alternative mediene. Mye av innholdet kan plasseres på en skala lengst til høyre, med noen få unntak lengst til venstre. Fellestrekkene i dette nettverket ser ut til å være anti-globalisme. Anti-globaliseringsbevegelsen kan defineres som en løs sammenslutning av mennesker som stiller seg i opposisjon til dagens økonomiske verdensordning, og finner en felles fiende i nyliberalismen (Aelst & Walgrave, 2002, s. 467). Faktisk.no (2021) fant også flere koblinger til denne bevegelsen i grupper med konspirasjonsteorier og antivaksinebevegelser. Hvordan de ulike alternative mediene presenterer sitt syn på anti-globalisme kan være forskjellige, ut fra hvilket politisk ståsted de knytter seg til. På høyresiden ser anti-globalisme ut til å knyttes mot anti-immigrasjon, klimarealisme, nasjonalisme, mistillit til styresmakter og mainstream-media. Det er samtidig et gjennomgående hat mot Arbeiderpartiet, som gjerne kan ha en sammenheng med at Ap assosieres med globalisme og positiv innvandringspolitikk. På venstresiden kobles anti-globalismen med anti-kapitalisme, antisemittisme, og konspirasjonsteorier mot store multinasjonale selskap, som for eksempel EUs energibyrå ACER.

Selv om noen av de alternative mediene tilhører ulike sider av den politiske skalaen, kan det konkluderes at anti-globalisme er broen mellom høyreekstremer og venstreekstremer. Inntrykket er at i kampen mot muslimsk innvandring er Russlands president Vladimir Putin en god alliert og en inspirasjonskilde for høyrepopulistiske partier. Ingen partier i Norge har erklært støtte til Putin og Russland, slik som de høyreekstremer partiene Golden Dawn i Hellas, Front National i Frankrike, og Northern League i Italia har gjort i Europa (Wesslau, 2016). I Norge på den andre siden, ble politiker Jan-Erik Gaup fra FrP nylig kastet ut av partiet etter offentlige kommentarer med støtte til Putin (Bjørnøy, 2023). Nettsider som Steigan.no og Derimot.no har en veldig tydelig profil når det gjelder støtte til Russland og Putin, men har også en direkte tilknytning til Norges Kommunistiske Parti. Andre nettsider på denne listen har et noe bredere syn på krigen, men opprettholder likevel en positiv holdning til Putin sin forklaring på invasjonen av Ukraina. Fellestrekket er at antisemittisme går igjen som én av flere fiendtlige holdninger, og som Ukrainas første jødiske president, rettes hatet direkte mot Volodomyr Zelenskyj.

Det kan konkluderes at de alternative mediene på denne listen er tydelig kritiske til tradisjonelle og etablerte medier. Steigan.no, Derimot.no, NyTid.no, Friheten.no og Sokelys.com tilhører venstresiden, mens de resterende nettsidene tilhører den ytterliggående høyresiden. Nettsidene hører til og sirkulerer på de samme Facebooksidene, uavhengig av politisk orientering. Sosiale medier er nøkkelen til Alternative medier, og uten Facebook vil de slite med å finne et publikum. Hovedgruppene på Facebook er i hovedsak islamfiendtlige, nasjonalistiske og sterkt kritiske til offentlige myndigheter og styresmakter. Bare noen av nettsidene har direkte koblinger til pro-russiske Facebooksider, men når de også deles i det samme økosystemet som resten av nettsidene på listen, skaper det en mulighet til å hente lesere fra andre nettverk.

4.5 DISTRIBUSJONSNETTET

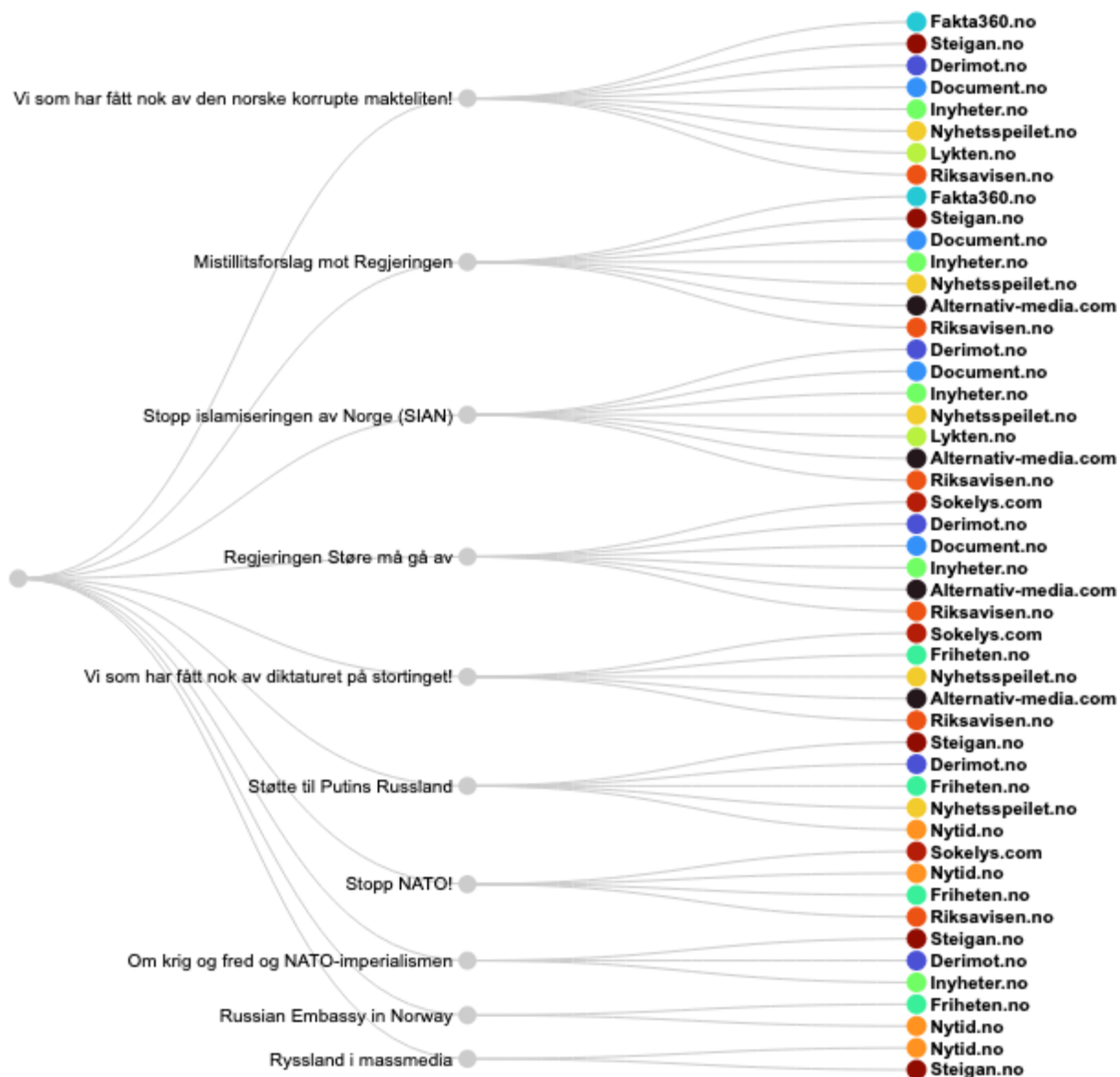
Det er stor variasjon når det gjelder hvorvidt pro-russisk propaganda og desinformasjon er til stede på Facebook. Av de 10 ulike Facebooksidene som er kategorisert videre, er 5 av dem direkte knyttet til russisk propaganda på ett eller annet vis. Det er fullt mulig det er et mye større pro-russisk nettverk som eksisterer, men det er dette utvalget som har en åpen, offisiell Facebookside, og som har en tilknytning til utvalget av alternative medier i denne studien. Alle Facebooksidene i utvalget inngår i samme nettverk, ved at ulike alternative medier krysspubliseres på tvers av tema og innhold. I denne delen skal vi se videre på hva som foregår i distribusjonsnett.

Det ble først spurt om den norske medieoffentligheten var preget av falske nyheter knyttet til krigen i Ukraina i perioden 2022 til 2023. Deretter gikk jeg gjennom et utvalg av alternative nettaviser for å undersøke hvilke ulike medium som deler falske nyheter, russisk propaganda, konspirasjonsteorier og annen desinformasjon. I jakten på svar på disse spørsmålene, ble det sett i sammenheng med spørsmål tre: hvordan blir disse nettsidene delt og diskutert i sosiale medier?

Jeg har gjennom denne analysen brukt CrowdTangle og Storyboard.mx til å besvare spørsmålene, og for å skrape informasjon om distribusjonsnett til de ulike nettavisene. Denne innsamlingen av data har resultert i et regneark med 5721 linjer, som inneholder informasjon om hvilke Facebooksider en sak har blitt delt videre til, hvor mange følgere siden har, når den ble publisert, hvor mye engasjement den har skapt, samt en direktelenke til publiseringen. Til sammen har alle dataene skrapet med CrowdTangle resultert i totalt 547.349 interaksjoner på tvers av de 12 nettsidene. Dette inkluderer dog alle interaksjoner utenfor tidsperioden som oppgaven er avgrenset til.

Tar man videre et utgangspunkt i relevante Facebooksider som kanalisere de samme nettsidene, innenfor den avgrensede tidsperioden og knyttet til studiens problemstilling, sitter man igjen med figuren nedenfor. Ved hjelp av Rawgraphs har jeg visualisert hvilke Facebooksider som deler innhold fra de alternative nettsidene på listen (Figur Æ).

Illustrasjonen viser flere koblinger mellom høyre- og venstre-populistiske krefter, i det den franske filosofen Jean-Pierre Faye kaller hesteskoteorien (Søderlind, 2018). Det oppstår ved at man kan forstå den politiske skalaen som en linjal, som krummes ved endene i formen til en hestesko. Ytterpunktene er dermed nærmere enn det politiske sentrum. Dette har vært et gjennomgående likhetstrekk i studien, og det finnes mange flere koblinger mellom høyre og venstre på ulike Facebooksider enn det som er tatt med illustrasjonen.

Figur Æ: Illustrasjonen viser distribusjonsnett til alternative medium. Facebooksidene til venstre kanaliserer innhold fra nettsidene til høyre (Kilde: CrowdTangle)

Illustrasjonen viser at Facebooksider som tilhører høyre fløy deler innhold fra et større utvalg alternative medier. Det er stor spredning fra Facebooksidene “Vi som har fått nok av den norske korrupte makteliten!” og “Mistillitsforslag mot regjeringen”, som begge trolig er en sentral distribusjonskanal for både venstre- og høyrepopulisme.

Basert på hesteskoteorien kan man også se at det har oppstått en allianse mellom venstre fløy og høyre fløy på Facebooksidene nevnt ovenfor. Tar man utgangspunkt innhold delt på “Vi som har fått nok av den norske korrupte makteliten!”, kan vi se at det deles innhold fra kommunistiske Steigan.no og Derimot.no, konspirasjonskanalene Nyhetsspeilet.no og

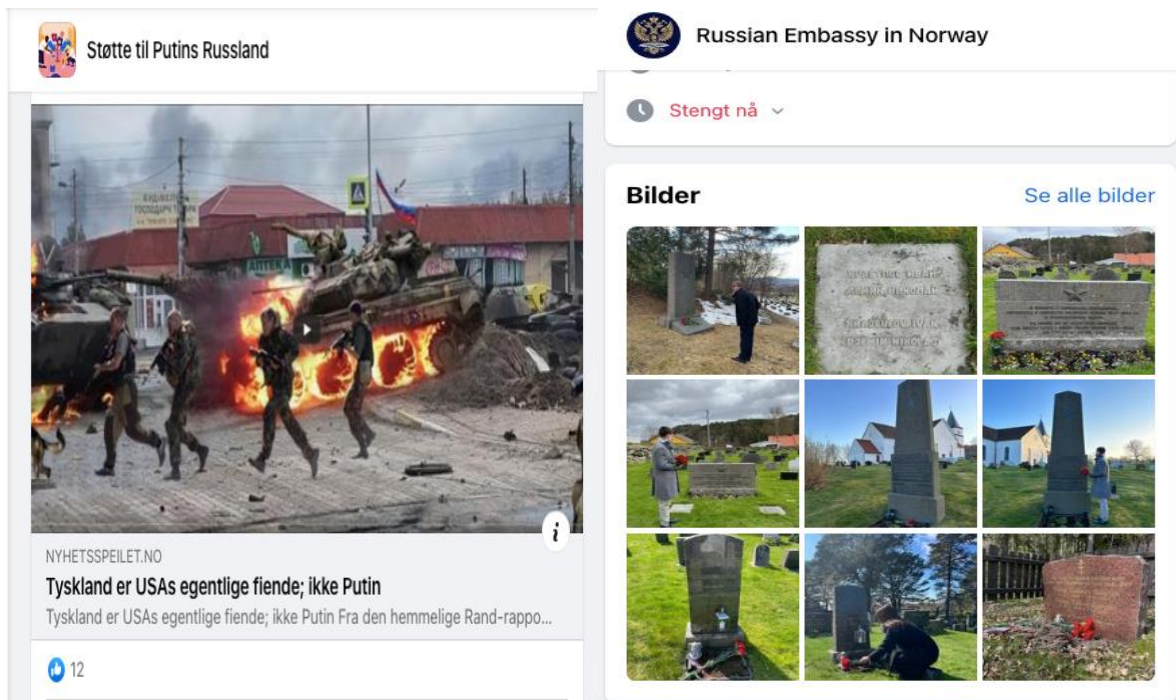
Riksavisen.no, samt høyre-radikale Inyheter.no og Document.no. Facebooksiden deler saker som kritiserer politikere og partier på både venstre og høyre fløy, i artikler som for eksempel “Erna Solberg snakker varmt om EU” - med kommentaren om at alle må boikotte Høyre og Erna ved fremtidige valg. Hun omtales som landssviker i flere kommentarfelt, og flere mener hun burde arresteres for folkemord.

Facebooksiden deler også innhold som er rent konspiratorisk, som saken fra Riksavisen.no hvor det hevdes at norsk medisin, politikk og rettspleie domineres og styres av Heiberg-familien. Dette har trolig en sammenheng med at NATOs generalsekretær Jens Stoltenberg er en etterkommer av personer i Heibergslekten. Det skrives videre at Heiberg-familien selger farlige kjemikalier som “vaksiner”, og at deres ettpartistat er globalister som skal ta over makten.

Steigan.no og Derimot.no har delte artikler om funn av nanotråder i mennesker som har tre doser av covidvaksinen, og finske rapporter som bestrider all forskning rundt klimakrisen. Kommentarfeltene er fylt med en felles enighet om at regjeringen er maktsyk, uavhengig av parti. Inyheter og Document.no har innvandringsfiendtlige innlegg, som beskriver hvordan NRK vil gi plass til sendingen “Festen etter fasten”, en sending med høytiden Id som tema. Kommentarfeltet er fylt med “spy-emojier”, hat mot NRK og generell misnøye mot innvandrere.

Blant administratorene på denne Facebooksiden finner man navnet/gruppen “Stopp galskapen - Støre og co må gå”. Det er dermed en tydelig bekreftelse på at populistene på begge sider av den politiske skalaen danner fellesskap i det samme nettverket. Det har oppstått et felles hat mot Erna Solberg, Jens Stoltenberg og Jonas Gahr Støre, i tillegg til andre norske politikere i regjering. Facebooksiden fungerer som en grobunn for all kritikk mot ideologier som motstrider deres egne synspunkter. Vaksiner, klima, innvandring og norsk innenrikspolitikk er fremtredende, og innlegg fra pro-russiske nettsider som Steigan.no og Derimot.no handler kun om de de overnevnte temaene.

Undersøker man Facebooksiden “Støtte til Putins Russland”, “Ryssland i Massmedia” og “Russian Embassy in Norway” får man et annet innblikk hvordan russisk propaganda deles videre.

Figur 13: Skjermdump av Facebooksiden “Støtte til Putins Russland” og “Russian Embassy in Norway”.

“Støtte til Putins Russland” er en relativt liten Facebookside, med kun 494 medlemmer. Den er relativt aktiv, med én eller flere publiseringer hver dag. I motsetning til Facebooksider som kritiserer norsk politikk, er det utelukkende venstreorienterte og konspiratoriske nettsider som deles videre på denne Facebooksiden. Steigan.no er nærmest allmenn kjent som en nettside full av russisk propaganda, og har i tråd med denne oppfatningen en tilstedeværelse på alle pro-russiske Facebooksider som er skrappt gjennom bruk av CrowdTangle. “Støtte til Putins Russland” publiserer kun innhold knyttet til Russland, og innholdet varierer i alt fra værmeldingen i St. Petersburg til at Putin er verdens redningsmann. Postene skaper generelt sett lite engasjement, med noen få likerklipp og kommentarer, med en variasjon på 0 til 25 likerklipp. Facebooksiden deler også innhold fra en rekke utenlandske blogger, RT.com og ukjente Youtube-kanaler. “Russian Embassy in Norway” har rundt 6400 følgere, og har mange av innleggene sine skrevet på russisk. Mye av innholdet fremstår som sympati for døde russiske soldater, men i motsetning til “Støtte til Putins Russland” virker kommentarene på innleggene å være kritisk til Russland. Skal man spekulere i årsaken til dette, kan det være fordi at Facebooksiden er en offisiell side for den russiske ambassaden, og ikke et “lukket” nettverk med en bestemt ideologi.

Navn på Facebookside	Følgere
Vi som har fått nok av den norske korruperte makteliten!	7.976
Mistillitsforslag mot regjeringen	14.454
Stopp islamiseringen av Norge (SIAN)	11.797
Regjeringen Støre må gå av	32.424
Vi som har fått nok av diktaturet på Stortinget!	11.369
Støtte til Putins Russland	494
Stopp NATO	1.915
Om krig og fred og NATO-Imperialismen	1.664
Russian Embassy in Norway	6.400
Ryssland i Massmedia	2.512

Tabell 7: Liste som viser et utvalg Facebooksider med relativt mange følgere.

Flere av distribusjonskanalene i utvalget har mange følgere, men er knyttet til norsk regjering og norsk politikk. “Ryssland i Massmedia” har flest følgere i listen over Facebooksider med russiske nyheter, men den regnes teknisk sett som en svensk Facebookside, da majoriteten av følgerne er svenske. Den deler dog flere innlegg fra blant annet Nytid.no og Steigan.no, og flere av kommentarene er fra norske brukere.

“Om krig og fred og NATO-imperialismen” er den siden i utvalget som trolig er mest problematisk i lys av pro-russisk propaganda. Med 1664 følgere skaper en god del av innleggene et større engasjement sammenlignet med andre pro-russiske Facebooksider i denne undersøkelsen. Innholdet deles fra Steigan.no, Derimot.no, RT.com, samt andre utenlandske kanaler. Det aller meste publiseres av Facebooksidens egen administrator, Lars Birkelund, som vi tidligere i analysen fant ut er en aktiv skribent hos Steigan.no. Jevnlige innlegg av Derimot.no sin ansvarlige redaktør, Knut Lindnter, deler også innhold fra egen nettside. De deler saker fra ulike problematiske kilder hver dag, og kommentarene på innleggene har tydelige preg av hat mot Zelenskyj.

Lars Birkelund

15. mai 2022 · 🌐

Skal man tro NATO-medier som [NRK](#), [TV 2 Nyheter](#), [Aftenposten](#) og [Dagbladet](#) er Ukraina i ferd med å vinne krigen. Skal man tro andre, som [Scott Ritter](#) og [Alexander Mercouris](#) er det Russland som vinner. Her nok en 'avvikler', Daniel L. Davis som er "medvirkende redaktør for magasinet 1945, seniorstipendiat for forsvarsprioriteringer og tidligere oberstløytnant i USA. Han har vært i kampsoner fire ganger. [Magasinet 1945](#) er sterkt provestlig og konservativt".

Figur 14: Skjermdump fra Facebooksiden "Om krig og fred og NATO-imperialismen"

Facebooks idens grunnlegger faller også inn i kategorien "mediekritiker", en trend man finner på tvers av ulike alternative medier. Han refererer til Scott Ritter og Alexander Mercouris som kilder i påstander han fremlegger i sine kommentarer på Facebooksiden. CCD (Center for Countering Disinformation) har inkludert Ritter i listen over russiske propagandister. Samtidig har U.S Department of State (2022) beskrevet Ritter som en aktiv bidragsyter for RT og Sputnik, og han ble tidligere bannlyst fra Twitter for hatefulle ytringer. Alexander Mercouris har tilknytning til konspirasjonsteorien New World Order, og har flere opptredener på RT sin TV-kanal.

Vi har sett hvordan ulike alternative medier og distribusjonskanaler i sosiale medium blir brukt til å spre desinformasjon og propaganda, som tilsynelatende er deres virkelige synspunkt og holdninger. Det skaper forvirring i allmennheten, og de danner en kritisk tankegang til informasjon som kommer fra etablerte medier. Selv om det alternative nettverket i denne studien var relativt lite, kan det ikke benektes at det smitter over på medieoffentligheten. Mye av innholdet knyttet til krigen i Ukraina skaper lite engasjement, men det har en gang iblant skapt mange interaksjoner.

Hvordan internett og sosiale medier har fungert som plattformer for møteplasser for høyreekstremer har vært under forskning i mange år. Noen forskere har undersøkt om internett bidrar til radikalisering, ved at enkeltpersoner kan finne støtte i et lukket fellesskap for å gjennomføre vold og terror. Perspektivet er i dag at Facebook fremstår som en svært viktig kanal for mobilisering i den norske medieoffentligheten (Enjolras et al., 2017).

I virtuelle debattsalonger kan det diskuteres idéer og koordineres ulike aktiviteter, uten innblanding fra statsmakt eller politiske motparter. Facebookgruppen “Stopp ACER” fikk i løpet av kort tid over 100.000 medlemmer, og engasjerte nok medlemmer til en demonstrasjon foran Stortinget i 2018 (Newth, 2018). Dersom det er et offentlig arrangement i regi av en slik Facebookgruppe, og noen melder seg på, vil dette være synlig for nettverket til vedkommende. Dersom noen i dette nettverket melder seg på, vil også deres nettverk få en varsel. På denne måten kan et tilsynelatende lite nettverk skape større engasjement gjennom en dominoeffekt, ved at store grupper kan gi uttrykk for en felles mening eller handling. Digitale nettverk skaper dermed en sosial prosess hvor enkeltpersoners egne handlinger aggregerer et kollektivt utfall (Enjolras, Steen-Johnsen & Wollebæk, 2013, s. 893).

I en studie av ytre høyre på sosiale medier i Norge fra 2017, skriver Haanshuus og Jupskås at når mange mange trykker likerklipp på et innlegg, så fungerer Facebooksiden som en informasjonskanal der kommunikasjonen kun går én vei. Dersom responsen er mange kommentarer i kombinasjon med likerklipp, vil Facebooksiden fungere som en kommunikasjonskanal og debattarena. Når denne informasjonen attpåtil har et høyt antall delinger, fungerer det som en spredningskanal, der formålet er å formidle budskap og idéer til personer som ikke er følgere eller medlemmer av Facebooksiden.

Utvalget av Facebooksider i tabell 7 (s. 64) har et variert antall følgere, og grupper som tilhører ytre høyre (SIAN), samt regjeringskritiske sider står for det største engasjementet. “Stopp islamiseringen av Norge (SIAN)” hadde i følge Haanshuus og Jupskås (2017) 1150 følgere i 2015, og 6313 følgere i 2016. Ved utarbeiding av denne masteroppgaven har den samme Facebooksiden 11.797 følgere. Hvorvidt de andre sidene i utvalget har hatt en tilsvarende vekst er usikkert, men det tyder på at det er en økende interesse for ideologier som ikke er akseptert i etablerte medier.

Dersom man undersøker disse sidene, kan man også se at mange av innleggene fungerer som både informasjonskanal, debattarena og spredningskanal. Det er stor variasjon i antall likerklipp, kommentarer og delinger, og enkelte innlegg skaper ingen engasjement. Innlegg på innvandringsfiendtlige eller regjeringskritiske sider består både av henvisninger til nettsider, samt innlegg i form av personlige kommentarer fra følgere. “Regjeringen Støre må gå av” kan skape engasjement på innlegg med opptil 300-400+ likerklipp, 150+ kommentarer og 125+

delinger. Innlegg på pro-russiske sider har veldig stor variasjon, hvor de aller fleste har et sted mellom 0 til 25 likerklipp, 0-5 kommentarer og 0-5 delinger. Ett innlegg i mitt funn har derimot skapt 132 likerklipp, 44 kommentarer og 20 delinger.

Figur 15: Skjermdump fra Facebooksiden “Om krig og fred og NATO-imperialismen”

Det kan se ut som Facebook primært fungerer som en informasjonskanal. Den vanligste formen for interaksjon er likerklipp, som er en indikasjon på at noen av tilhengerne har fått med seg - og stiller seg positive til hva Facebooksiden formidler til sine følgere. Pro-russiske Facebooksider skiller seg ut ved at det er færre likerklipp, kommentarer og delinger sammenlignet med høyreradikale og regjeringskritiske sider. Mye skyldes nok at antall følgere av nettsiden er betydelig lavere, men det er vanskelig å konkludere om det er dette som er årsaken til færre interaksjoner uten videre forskning. Et fellestrekk på tvers av Facebooksidene er at innlegg som gjør narr av noen i form av humor (mem, engelsk *meme*) skaper flere interaksjoner.

4.5.1 OPPSUMMERING

I denne delen har vi sett hvordan falske nyheter, desinformasjon og propaganda blir sirkulert, og har sett at Facebook er en viktig distribusjonskanal for innhold fra alternative medier. De sosiale nettverkene skaper en dynamikk mellom avsender og mottaker som gir verdi til falske nyheter. Det er selve karakteren av distribusjon og resepsjon som gjør noe til en falsk nyhet. På dette grunnlaget kan ikke falske nyheter kun vurderes ut fra form eller innhold. Bounegru og kollegaer (2017, s. 18) skriver videre at falske nyheter ikke er «født» som falske nyheter, men at innholdet må mobilisere et stort antall mennesker til å like, kommentere og dele innholdet, samt stille motstand til bestridende synspunkter.

Det ser ut til at motstandere av norsk politikk bruker Facebooksider til både informasjon, debatt, distribusjon og mobilisering. Av omsyn til kapasitet har jeg ikke undersøkt alt innhold som er publisert på de ulike Facebooksidene. Eksemplene er hentet gjennom en kort kvalitativ innholdsanalyse på hver enkelt side, ved å bla nedover i innleggene.

Rapporter, analyser og forskning viser til at falske nyheter, roboter som publiserer innhold og falske profiler, spiller en betydelig rolle i politisk kommunikasjon på sosiale medier. Potensielt kan dette ha negativ påvirkning på medieoffentligheten ved å forhindre tillit til etablerte medier, føre til polarisering og økende politisk aggresjon. Hvorvidt roboter og falske profiler forekommer på Facebooksidene jeg har undersøkt er usikkert. Det er dog ingen tvil om at nettverket har faste følgere som engasjerer seg i store deler av innholdet som publiseres.

Desinformasjon og propaganda skaper interesse, og den politiske opposisjonen tar en viktig del i spredning av nyheter som kan utgjøre en konsekvens i virkelighetsoppfatningen. Dette skal jeg se nærmere på i neste del, hvor jeg skal undersøke spredning og omfang av tre nyhets saker fra krigen i Ukraina.

4.6 ANALYSE AV TRE NYHETSSAKER FRA KRIGEN I UKRAINA

Vi har nå sett hvordan falske nyheter deles til Facebook, og hvordan en del av distribusjonsnettene ser ut. I denne delen av analysen skal jeg videre ta utgangspunkt i tre nyhetssaker som har oppstått under krigens forløp. Nyhetssakene inngår som et resultat av funn i forskningsspørsmål 1, 2 og 3, og kombineres i det fjerde forskningsspørsmålet: Hvordan blir disse omstridte nyhetene spredt i alternative medier og sosiale medier?

Gjennom studien har det dukket opp flere nyhetssaker som har vært under diskusjon hos blant annet Faktisk.no, og andre etablerte medier. Den enorme mengden falske nyheter som publiseres i ulike alternative medier er både vanskelig og omfattende å gjennomføre en kvalitativ innholdsanalyse av. Utvalget er basert på at det finnes eksisterende og oppdatert informasjon om hva som er sant og ikke sant. Utvalget er også representativt å analysere fordi det gir et innblikk i flere ulike variasjoner av falske nyheter som finnes i den norske medieoffentligheten. Noen er omdiskutert uten en objektiv sannhet, noen er propaganda, og noen er rent oppspinn.

Nyhetssak nummer (1) handler om hvorvidt USA og Norge er innblandet i sprengingen av Nord Stream 1 og 2 eller ikke.

Nyhetssak nummer (2) handler om påstander at det utvikles biologiske våpen i Ukraina.

Nyhetssak nummer (3) er en påstand at Volodomyr Zelenskyj og Ukraina driver menneskehandel til Storbritannia og Israel.

De overnevnte nyhetssakene skal analyseres på tvers av alternative medier og Facebook, og innholdet skal sammenlignes med henviste kilder, krysspubliseringer, og delinger til sosiale medier. De omdiskuterte påstandene og hendelsene er beskrevet av blant annet Faktisk.no og Stopfake.org, en flerspråklig nettside som faktasjekker desinformasjon og propaganda under krigen. Nyhetssak nummer 3 skiller seg ut ved at det kun er to nyhetssaker på to nettsider som påstår det samme.

4.6.1 ER USA OG NORGE INNBLANDET I SABOTASJEN AV NORD STREAM?

Det har siden 27. September 2022 vært mange spørsmål rundt hvem som sto ansvarlig for spregningen av Nord Stream 1 og 2 sørøst for den danske øyen Bornholm. Det ble tidlig fastslått at det kunne være en sabotasje, men ingen tok på seg ansvaret. Ved dato 9. Mai 2023 er det fremdeles usikkert hvem som står bak, og spekulasjonene har ikke latt vente på seg i

nettaviser og sosiale medier. Den amerikanske journalisten Seymour Hersh hevdet den 8. februar i en detaljert artikkel om hvordan Norge og det norske forsvaret har hatt en sentral rolle som bidragsyter i gjennomføringen av sabotasjeangrepene. Artikkelen ble i løpet av kort tid spredt over hele verden, og spesielt i norske alternative nettsteder. Faktisk.no har lest innholdet, og har funnet flere feil i påstander han uttaler seg om. Hersh henviser til en ikke-navngitt kilde, men dette har ikke stoppet ulike nettsider i å gjenfortelle innholdet i artikkelen.

Steigan.no, Derimot.no, Nyhetsspeilet.no, Sokelys.com og Document.no har alle referert til Hersh sin artikkel, i sine påstander at USA og Norge har hatt et samarbeid i sabotasjen. Steigan.no, Derimot.no, Nyhetsspeilet.no og Document.no har formulert sin tittel og innhold i favør av denne påstanden, og sakene har fått spredning til ulike Facebooksider. Sokelys.com har også skrevet om hendelsen, men har ingen delinger til sosiale medier, ifølge tall fra CrowdTangle. Derimot.no har 1-3 interaksjoner fordelt på tre delinger. De norske nettsidene som lener seg på Hersh sin teori har publisert sine saker på samme dag som den opprinnelige artikkelen kom ut, 8. februar.

Ser vi på delingsstatistikken, kan vi se at Document.no skaper svært mange interaksjoner sammenlignet med Steigan.no og Nyhetsspeilet.no, selv om de deler samme type nyhetssak.

Figur 16: Illustrasjonen viser spredning av nyhetssaker fra alternative medier som hevder USA og Norge sto bak sprengingen av Nord Stream 1 og 2. Tallene under Facebooksidene viser antall interaksjoner (Kilde: CrowdTangle)

Steigan.no sin oversatte artikkel blir kanalisert på flere av de samme Facebooksidene som vi har sett tidligere i studien. På Facebooksidene «Vi som har fått nok av diktaturet på Stortinget!», «Regjeringen Støre må gå av», «Mistillitsforslag mot regjeringen» og «Globalistenes endelikt» er artikkelen delt videre av samme person. De har skapt lite engasjement, med totalt 35 interaksjoner. Det samme gjelder Nyhetsspeilet.no, med tre separate delinger på Facebooksiden med samme navn, «Nyhetsspeilet». De tre delingene er også fra én og samme person.

Figur 17: Skjermdump av Document.no sin artikkel på Facebooksiden «Document.no».

Document.no er en relativt kjent nettside, og ligger høyt oppe på listen over delte nettsider ifølge StoryBoard.mx. Dette reflekteres i det store skillet man kan se i denne analysen. På tre separate delinger til Facebook har denne nyhetssaken ført til 1214 interaksjoner. Totalt antall interaksjoner er 1329, ifølge tall fra CrowdTangle, men de andre delingene har skapt lite engasjement. Kommentarfeltet på de mest populære innleggene virker dog å skape noe uenighet blant deltakerne, hvor noen sier seg enig i påstandene, mens andre mener Hersh ikke er til å stole på.

Seymour Hersh har ifølge Sokelys.com personlig bekreftet ovenfor det statlig eide nyhetsbyrået RIA Novosti ektheten av artikkelen. Bortsett fra Steigan.no sin direkte oversettelse, har de andre alternative mediene sin egen vri på måten de gjenforteller innholdet i artikkelen. Nyhetsspeilet sier unnskyld at det var Norge sin feil, og kaller Ukraina Europas mest korrupte land. Samtidig forteller Nyhetsspeilet.no at artikkelen er grundig undersøkt, og henviser til Steigan.no for mer informasjon. Derimot.no skriver at det mest sannsynlig var Norge som sto bak, og Document.no er noe mer saklig i sin fremtoning av innholdet.

Fellestrekket for disse nettsidene er at de ikke stiller seg kritisk til hva som skjedde. Det skal sies at man ikke kan utelukke at USA og Norge har en innblanding i sabotasjen, men nettsidene baserer sine fakta og meninger på én enkelt artikkel – samme dag som den ble publisert.

Faktisk.no sin artikkel tilbakeviser flere påstander som Hersh har uttalt seg om, som nettavisene har gjenfortalt ord for ord.

Det er viktig å være kritisk til ulike kilder i en konflikt man ikke vet fasiten på.

NRK publiserte 3. mai 2023 en oppdatert artikkel som beskriver hvordan russiske skip var i nærheten av gassrørene fire dager før de ble sprengt.

Vi regner dette som nå NRK produserer som et forsøk på å avlede oppmerksomhet fra Norge som USAs skjødehund som hopper når eieren sier «apport!» (på plass!). Historisk vil dette ikke kunne bli noe mer enn en historisk journalistisk pinlighet og søppel. Det avslører for alle som har en viss kritisk sans at NRK ikke lenger en formidler av informasjon, men av propaganda.

Knut Lindtner

Redaktør

Figur 18: Skjermdump fra et avsnitt av Derimot.no sitt svar til NRK sin artikkel.

Derimot.no var raskt ute med å avfeie all «propaganda» som NRK publiserte. Igjen finner vi kritikk mot etablerte medier, og det hevdes norske medier driver dekkoperasjon. Samtidig henviser Derimot.no til TASS/Moskva og det stilles ingen spørsmål til det Russiske Utenriksdepartementet sine utsagn.

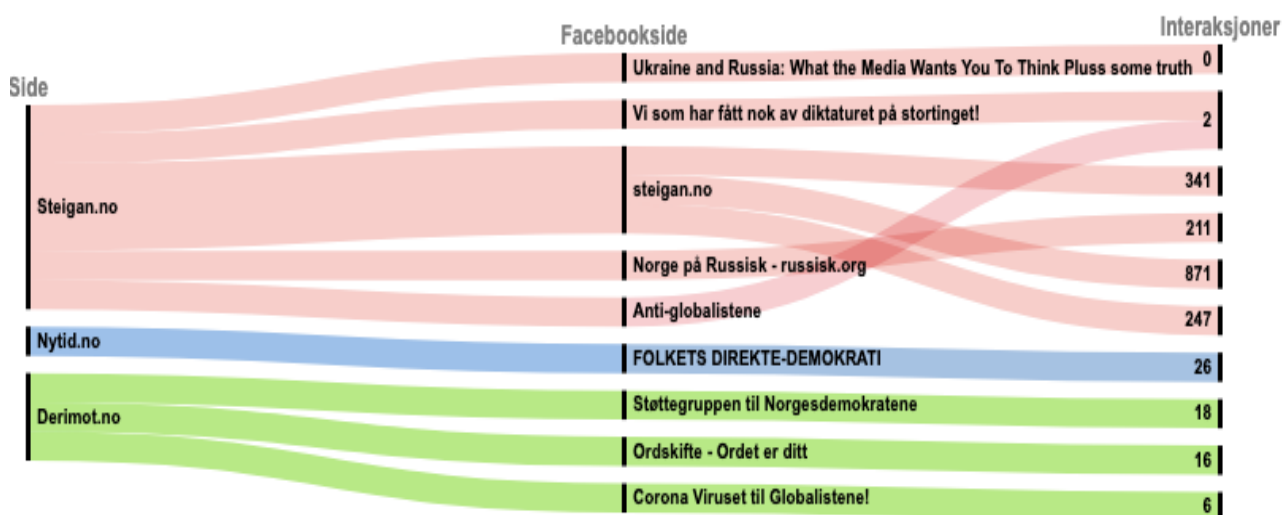
Vi kan dermed se at en kontroversiell nyhetssak retter umiddelbar kritikk mot USA og Norge, basert på kilder som er kontroversiell og upålitelig. Siden det fremdeles er usikkert hvem som står bak sabotasjen vil det inntil videre være spekulasjoner og teorier. De alternative mediene som har bidratt til spredning av Seymour Hersh sin artikkel fremstår å ha en subjektiv holdning, og gjenforteller artikkelen i form av direkte sitering eller oppsummering. Det henvises enten til ingenting, russiske nyhetsbyråer eller Hersh, som eneste kilder i artiklene.

Document.no er den eneste nettsiden som har skapt nok interaksjoner til at det kan ha en betydningsfull innvirkning på folks oppfatning av denne nyhetssaken. 1329 interaksjoner vil på en plattform som Facebook nå et stort nettverk, og enhver deling og kommentar øker synligheten betraktelig.

4.6.2 BIOLOGISKE VÅPEN I UKRAINA?

Faktasjekkere i Norge, Sverige, USA, Spania og Polen har hatt mye å jobbe med det siste året. En vellykket russisk desinformasjonskampanje har fått medieoffentligheten til å tro at Ukraina produserer biologiske våpen. Faktasjekkerne har kommet frem til at påstanden er falsk, og er en del av den russiske krigføringen vi har sett tidligere. Det skrives at den russiske FN-Ambassadøren hevder Ukraina har minst 30 laboratorier, hvor de med støtte fra USA eksperimenterer med svært farlige patogener (Faktisk.no, 2022). Påstandene ble fort avvist av USA, og flere land beskyldte Russland i å spre konspirasjoner.

Faktisk.no (2022) bekrefter at USA har bidratt med hjelp i både oppgradering og bygging av laboratorier i Ukraina, i et samarbeid de har hatt siden 2005. Samarbeidet er en avtale som skal forebygge spredning av teknologi, patogener og ekspertise som kan brukes i utviklingen av biologiske våpen. Dette narrative har blitt vridd på av Russland, og sannheten vinkles til en påstand som gjør det vanskelig å vite hva man skal tro på. Det er nemlig denne vinklingen av Ukrainas biologiske laboratorier som gjør nyhetssaken til en populær desinformasjonskampanje. Skillet mellom «Biologiske forskningsfasiliteter» og «Utvikling av biologiske våpen» virker å være utydelig.

Figur 19: Illustrasjonen viser spredning av ulike nyhetssaker fra alternative medier som skriver at Ukraina utvikler biologiske våpen (Kilde: CrowdTangle)

NRK publiserte i slutten av mars 2022 en oversikt over de mest faktasjekkede påstandene fra krigen i Ukraina, og biologiske våpenlaboratorier i Ukraina var én av dem (Lindin, 2022).

Steigan.no, Derimot.no, NyTid.no og Document.no har alle publisert sin versjon av denne desinformasjonskampanjen. Document.no skiller seg ut, ved at de gjenforteller Faktisk.no sin artikkel ord for ord. De har også en artikkel som beskriver at USAs utenriksminister har innrømmet at påstander om biologiske laboratorier er berettiget. Denne innrømmelsen sier dog ingenting om biologiske våpen. Ukraina har laboratorier hvor det forskes på smittsomme sykdommer, og slike forskningsmiljøer og laboratorier finner man i mange land.

Steigan.no og Derimot.no har et annet syn på saken. Derimot.no har publisert 7 enkeltsaker som beskriver biologiske våpen i Ukraina, og innholdet er presentert på ulike måter. Likheten er at sakene påstår det samme som Russland; Det er en realitet at Ukraina har biologiske våpen. De henviser til den franske journalisten Thierry Meyssan i saken «Hadde landet forskningslaboratorier for USAs biologiske våpenprogram?», og publiserer en direkte oversettelse fra en artikkel Meyssan har publisert på sin egen nettside, Voiltairenet.org. Meyssan har tidligere publisert flere konspirasjonsteorier rundt hendelsene den 9/11, samt vist åpen støtte til Syriske og Iranske regjeringer. I de andre nyhets sakene henviser redaksjonen i Derimot.no direkte til russiske myndigheter, Voiltairenet.org og kinesisk presse som troverdige kilder, og de påpeker at alle uttalelser fra vestlige land er et forsøk på å skjule sannheten.

I likhet med Derimot.no, henviser også Steigan.no direkte til russiske kilder. Den russiske mediekanalen RIA Novosti brukes som referanse, hvor de hevder det skal være fremlagt bevis på at Ukraina har laboratorier med biologiske våpen. Steigan gjengir også et referat fra kontroversielle Tulsi Gabbard, en amerikansk politiker som omtales av russisk stats-TV som «Vår venn». Gabbard har uttalt at russisk og amerikansk mediefrihet ikke er forskjellig, og har blitt plassert på Security Service of Ukraine sin liste over offentlige personer som sprer russisk propaganda (Gallagher & O'Leary, 2022).

Figur 20: Skjermdump av Steigan.no sin artikkel på Facebooksiden «steigan.no».

En nyhetssak fra 15.mars 2022 med sitering og henvisning til Tulsi Gabbard skapte mye engasjement på Facebook med 555 likerklipp, 161 kommentarer og 121 delinger. Et interessant funn i denne nyhetssaken er at store deler av kommentarfeltet tar avstand fra påstanden. Det rettes direkte kritikk mot Pål Steigan for at han formidler slike nyheter, og mange mener dette er et godt eksempel på russisk propaganda. En annen kommentar skriver «Advarsel! Pål Steigan og Steigan.no er et talerør for angrepsmakten Russland...».

Det kommer tydelig frem at kommentarfeltet på Steigan.no sin Facebookside er splittet, hvor noen forsvarer Steigan og påstandene, mens andre gjør det tydelig at dette er snakk om konspirasjonsteorier og propaganda.

En spesiell Facebookside dukket også opp under analysen av disse nyhetssakene. Steigan.no sin artikkel med referat fra USA sin statssekretær Victoria Nuland ble delt videre til «Norge på russisk – russisk.org». Alle kommentarene er på russisk, men ved hjelp av Facebook sin innebygde oversetter, kan man se at alle støtter påstandene fra russiske myndigheter. Noen hevder USA sine biologiske laboratorier sto bak Covid-19, og andre kaller Ukraina for en gjeng nazister. Innlegget har 85 likerklipp, 89 kommentarer og 31 delinger, noe som er betydelig mer enn mye annet prorussisk innhold som kanaliseres fra alternative medier til sosiale medier.

Sammenlignet med nyheter rundt Nord Stream 1 og 2 virker folk å være enda mer kritisk til påstander om biologiske våpenlaboratorier. Delingene fra Steigan.no har gjennom den russiske påstanden skapt mye engasjement, med totalt 3265 interaksjoner fordelt på fire ulike nyhetssaker. Blant Derimot.no og Nytid.no er det lite engasjement, med henholdsvis 40 og 26 interaksjoner samlet sett. I likhet med nyheter om Nord Stream, henvises alt innhold til de samme få kildene. Nyhetene har skapt interesse blant internasjonale faktasjekkere, og påstandene har blitt tilbakevist. Dette virker å gjenspeiles i innlegg hvor kommentarfeltene er aktive. Til tross for dette har Derimot.no og Steigan.no publisert flere ulike artikler rundt samme sak, uten endring i synspunkt.

4.6.3 MENNESKEHANDEL I UKRAINA?

Siste nyhetssak skiller seg sterkt ut fra påstander som at Norge er innblandet sabotasjen av Nord Stream 1 og 2, og hvorvidt det finnes biologiske våpenlaboratorier i Ukraina. Redaktør Jarle Johansen fra Riksavisen.no stiller i stand en ekstrem påstand i artikkelen «Stanser Putin det kokaintrynet jødiske Zelenskyj sexhandel med barn og unge horer for Israel?».

UKRAINA1

Stanser Putin kokaintrynet jødiske Volodymyr Zelenskyj sexhandel med barn og unge horer for Israel?

Written by Jarle Johansen on 15. mars, 2022

Figur 21: Skjermdump fra Riksavisen.no sin artikkel

Riksavisen.no har i likhet med Nyhetsspeilet.no en agenda som består av udokumenterte konspirasjoner og hatefulle ytringer. Riksavisen.no er en av Norges mest aktive antisemittiske nettsider, og det legges ingen skjul på at forfatterens synpunkter er presentert som en kristens krig mot jødene. Alt innhold på nettsiden som er relatert til krigen i Ukraina vinkles på en eller annen måte til antisemittisme.

Jarle Johansen sine artikler springer ut av en gnostiskinspirert kristen mystisisme, med en del nyåndelige elementer, hvor han tror på blant annet reinkarnasjon og karma. Han omtaler humanetikken som en satanistisk «hatreligion» som ønsker å utrydde alle former for åndelighet, og holder marxismen ansvarlig for andre materialistiske tankeretninger som holder mennesket nede. Dette gjør at han viser mye hat til arbeiderpartiet, som han også beskylder for å drive rituelt misbruk av barn (Færseth, 2017, s. 233). Dette virker å være et gjennomgående narrativ i artiklene fra Johansen, som er i kombinasjon med et skille mellom «ekte» og «falske» jøder. Han trekker frem at østeuropeiske ashkenazijøder er bedragere, og at Ukraina er i sentrum av dette.

Johansen skriver i artikkelen at judeo-kristne sionister har skapt en syndens bule i Ukraina, som en hovedstad for barnesexhandel. Han henviser til tidligere artikler han selv har skrevet, og en YouTube-video hvor det uttales at «Putin brukes av Gud». Det konspireres at Zelenskyj i samspill med Biden-familien forsøker å opprette en ny verdensorden, og at Putin forsøker å forhindre at Ukraina blir knutepunktet for menneskehandel, korrupsjon, hvitevasking av penger og biolaboratorier.

Det nevnes flere ganger gjennom artikkelen at Ukraina er et knutepunkt for menneske- og barnehandel, og at Putin og Russland forsøker å «avsløre de falske lederne i Ukraina – og alle som har infiltrert for å kontrollere det». I motsetning til de andre alternative mediene i nyhetssak nummer 1 og 2, benytter Riksavisen seg av flere henvisninger. Han har lenket til 8 ulike nettsider, og trekker egne konklusjoner ut fra hva som skrives i henvisningene. Et eksempel er en kommentar i Dagbladet, hvor kommentator Marie Simonsen skriver at Donald Trump og høyresiden i USA er splittet i sine syn på Russland og Putin (Simonsen, 2022). Jarle Johansen tolker innholdet i Dagbladet sin artikkel som at jødene styrer menneskets persepsjon, sentiment og mentale kapasitet inn i en innhegning. Andre henvisninger spores til utenlandske kilder, som er i form av antisemittiske blogger og israelske nettsider.

Artikkelen har bare én deling til sosiale medier, og den har blitt delt til Facebooksiden «FOLKETS DIREKTE-DEMOKRATI». Facebooksiden har 2165 medlemmer, men innlegget har bare 1 likerklikk og 1 kommentar. På selve nettsiden har ikke artikkelen noen form for interaksjon heller, og kommentarfeltet er tomt.

Dersom man sammenligner denne artikkelen med andre falske nyheter, har artikkelen en overveldende mengde hatytringer. Den skjuler ikke hverken agenda eller ideologi, og er veldig tydelig på at Ukraina og Zelenskyj er problemet. Det virker derimot som at denne type falske nyheter skaper ingen til lite engasjement, i likhet med andre ekstreme konspirasjonsteorier fra upålitelige kilder i den norske medieoffentligheten. En tilsvarende falsk nyhet kan man også finne på nettsiden Sokelys.com. «Ukraina bortfører russiskspråklige barn fra Donetsk og selger dem til britiske pedofile» er tittelen, og innholdet henvises til journalisten Dmitrij Rodionov, fra den russiske kilden Svobodnaya Pressa. Artikkelen har ingen delinger til sosiale medier, og kommentarfeltet på nettsiden består av 17 kommentarer som er i diskusjon om innholdet er russisk propaganda eller ikke.

Det kan tenkes at mangel på ordentlig struktur av innhold og uklart språk ikke passer inn i prorussiske propagandakanaler. Andre falske nyheter fra for eksempel Steigan.no, Derimot.no og Nytid.no virker å ha en noe ryddigere fremstilling av sitt innhold og sine synspunkter. Riksavisen.no har pakket inn antisemittisme i en pågående krig, og fremstiller sitt tankesett på en fiendtlig måte hvor han trekker konklusjoner basert på Zelenskyj, Biden og Putin sin religiøse tro.

4.7 OPPSUMMERING

Nå har vi sett hvordan falske nyheter kan kle seg i ulik drakt, og i hvilket omfang det kan skape interesse blant publikum som søker informasjon under krigen. Det virker som at nyhetssaker som ytrer hatefulle synspunkt eller overdriver realiteten rundt et dilemma skaper mindre engasjement. Document.no, som har omtalt flere av de samme nyhetssakene som blant annet Steigan.no og Derimot.no, fremstår som saklig og profesjonell i utforming av sitt innhold. Det henvises oftere til norske etablerte medier, og mindre til statseide russiske medier som RT, TASS og Sputnik. Samtidig deles nyhetssaker fra Document.no på Facebooksider som kan betraktes som mindre problematisk, blant annet sin egen side, «Document.no». Dette kan være en årsak til at de skaper mye engasjement, og som vi har sett er det en betydelig forskjell mellom spredning som alternative medier kan oppnå.

Steigan.no, Derimot.no, Nytid.no, Riksavisen.no og Nyhetsspeilet.no fortsetter i samme stil som vi har sett i analysen av nettsidene. De kanaliseres i de samme nettverkene, og forholder seg til kilder på samme måte. Det rettes ingen spørsmål til hverken sabotasjen av Nord Stream eller påstander om biologiske våpenlaboratorier. Steigan.no skiller seg ut ved at det også her skapes stort engasjement dersom nyhetssakene kanaliseres på Steigan sin egen Facebookside. Det interessante funnet hos Steigan var at det var stor uenighet i kommentarfeltene på Facebook, til tross for at nettsiden er en hovedkanal for venstrepopulisme. Hvorvidt dette har en sammenheng mellom folkets synspunkter i den pågående krigen, eller om det er mistillit til Steigan, er vanskelig å svare på uten videre resepsjonsforskning.

Samlet sett er det et stort skille – hvor noen nettsider skaper engasjement, mens andre nettsider skaper lite til ingen. Populariteten til nettsiden har trolig en viktig innvirkning på antall interaksjoner, ettersom for eksempel Riksavisen.no og Nyhetsspeilet kan betraktes som nisjesider for spesielt interesserte. Det skal på den andre siden ikke utelukkes at det kan ha en effekt på folks oppfatning selv om antall interaksjoner i sosiale medier ikke er av synlig betydning. Man har sett hvordan alternative nettsider kan ha en viktig rolle i folks oppfatning av verdensbildet, både før og etter sosiale medier som Facebook kom på banen.

Selv om dette er en begrenset innholdsanalyse av et lite utvalg nyhetssaker, representerer det mye av innholdet som har dukket opp gjennom analysen av de 12 alternative mediene. Samlet kan det si noe om en mulig konsekvens for den offentlige samtalen.

KAPITTEL 5: DISKUSJON OG PERSPEKTIV

I det foregående kapitlet ble datamateriale og funn presentert og analysert, og første del av problemstillingen besvart – hvilken plass har falske nyheter knyttet til krigen i Ukraina 2022/2023 i den norske medieoffentligheten. I dette kapitlet skal jeg svare på andre del av problemstillingen, om hva mine funn kan si noe om mulige konsekvenser i et offentlighetsperspektiv. Kapittel 5 tar for seg diskusjon og perspektiv, hvor formålet er å drøfte konseptene som er anvendt i det teoretiske rammeverket i kapittel 2.

Kapitlet er inndelt i tre deler. I første del, *Hybrid Krigføring: Russlands inntog i den norske medieoffentligheten*, skal jeg beskrive hvordan russerne sprer falsk informasjon, og hvordan norske alternative medier bidrar til denne spredningen. I andre del, *Polarisering: Splittelse av medieoffentligheten*, skal jeg drøfte hvordan alternative medier i Norge bidrar til at synspunktene på ytterkantene øker, og hvilken effekt dette kan ha. Avslutningsvis i del tre, *Tillit: Alternative medier vs. Etablerte medier*, skal jeg diskutere en mulig konsekvens av alternative medier sin effekt på tillit til etablerte nyhetsmedier.

Falske nyheter, propaganda og konspirasjonsteorier har vært en del av medieoffentligheten over lang tid, og vi har sett konsekvensene det har skapt etter store internasjonale hendelser, for eksempel det amerikanske presidentvalget i 2016 og Russlands annekasjon av Krim i 2014. Så langt har denne studien vist at problemet ikke er like omfattende i Norge som det først var tenkt. Generelt sett har den norske medieoffentligheten relativt få alternative medier som inngår i en problematisk portefølje. I denne studien har jeg identifisert et lite utvalg av disse nettsidene. Sammenlignet med utlandet blir slike nettsider relativt lite delt i sosiale medier i perioden jeg har undersøkt, med noen få unntak som skiller seg ut. Det ser ut til å være en begrenset forekomst av falske nyheter som har kommersielle formål, selv om noen få nettsider forsøker å hente inn en økonomisk gevinst ved å inkludere VIPPS-nummer på forsiden.

De aller fleste nettsidene i dette utvalget har representert en politisk agenda, og publiserer innhold som består av en ekstremt skeiv vinkling av saker og konspirasjonsteorier. De aller fleste sidene har en tydelig kobling til parti på enten ytterste høyre eller venstre fløy i den norske politikken. Dette er ofte parti som ikke slipper til i det offentlige ordskiftet i etablerte medier, som derfor har behov for å ytre seg i egne kanaler.

5.1 HYBRID KRIGFØRING: RUSSLANDS INNTOG I DEN NORSKE MEDIEOFFENTLIGHETEN

Den kanadiske professoren Marshall McLuhan spådde i 1968 at tredje verdenskrig ville bli en informasjonskrig, hvor det ikke lenger var et skille mellom militær og sivil deltakelse (Robb, 2018). Spådommen ser ut til å ha relevans i dag under krigen i Ukraina i 2022/2023. Vanlige borgere kan bidra til spredningen av propagandakampanjer, og det har endret måten man blir informert, debatterer og former egne synspunkter en konflikt.

Teknologien har åpnet en mulighet for alternative medier å navigere seg rundt hovedstrømmen, et ledd som tidligere silte, verifiserte, og redigerte informasjon i tråd med etiske og moralske retningslinjer. Fraværet av kvalitetssikring kan skape forvirring i oppfatning av årsaksforhold, samt oppmuntre til spekulasjoner og rykter.

Data som har blitt samlet og visualisert i denne studien viser at høyre og venstreekstreme grupper utnytter alternative medium sammen med Facebook for å spre konspirasjonsteorier om blant annet Covid-19-vaksinen, klimakrisen, misnøye mot Norges regjering, og mistro til etablerte mediekkanaler og samfunnseliten. Norske alternative medier begynner å etterligne en tekstkultur, som i økende grad blir assosiert med propagandakampanjer i Russland. Russlands informasjonskrig mot Ukraina kalles «Informatsionnaya vojna» (Ainsworth, 2020, s. 138) som vi gjennom denne studiens funn kan trekke paralleller til.

Kremlin forsøker gjennom en aktiv, verdensomfattende propagandakampanje å skape forvirring og tvil, og sosiale medier er en av de viktigste elementene i den statsstyrte informasjonskrigen. Russisk propaganda på sosiale medier virker å ha flere mål, enten det er å styrke tiltroen til grupper som deler Russlands syn, eller fabrikking av narrativ i media som støtter Russlands mål (Helmus et al, 2018, s. 2). Innenlands er all informasjon kontrollert, og vestlige mediekkanaler blir underlagt restriksjoner. Samtidig utnytter russerne pressefriheten i vestlige land til egen nytte (Van Herpen, 2016). Som vi har sett i denne studiens datamateriale, henvises det svært ofte til blant annet RT, TASS, og Sputnik med flere, som fungerer som internasjonale kanaler med sendinger på flere språk. Kanalene skaper et stort publikum, og fungerer som propagandakanaler for Putins narrativ. RT hadde i 2014 et budsjett på over 380 millioner dollar, og søker alltid muligheter til å ekspandere til flere språk og land (Pomerantsev & Weiss, 2014). Dette budsjettet er trolig mye større i dag, og store problemer oppstår når

denne rekkevidden er global, og manipulering av viktige temaer gjør det vanskelig å skille mellom falsk og autentisk informasjon.

Med internett som verktøy er det ingen begrensning på hvor mye falske nyheter som kan publiseres på nettet, som i neste omgang blir publisert som fakta i RT, eller i alternative medium. Kremles mål og budskap er å endre virkelighetsoppfatningen til at all informasjon er propaganda, inkludert det som kommer fra vestlige etablerte nyhetsmedier. Dersom det ikke finnes en objektiv sannhet, som for eksempel ved sabotasjen av Nord Stream 1 og 2, er neste sted i logikken at enhver påstand har samme vekt. Russland sin diskurs ødelegger muligheten for en rasjonell debatt, og misbruker muligheten til å spre desinformasjon og propaganda. Etablerte nyhetsmedier ender opp med å ta støytten, og tilliten blir undergravid (Pomerantsev & Weiss, 2014).

Det korrupte regimet i Russland styres ikke av etikk og moral, men utnytter ytringsfriheten i vestlige land og åpne demokrati til å formidle desinformasjon i offentligheten. Russisk propaganda er ofte tidlig ute i forbindelse med en hendelse, hvor målet er å styre inntrykk og skape et ønsket narrativ. Videre blir denne informasjonen delt gjennom ulike massemedium. Det første steget i spredning av falske nyheter er knyttet direkte til statlige mediekanaler, som RT, TASS og Sputnik. Deretter går informasjonen til pro-russiske mediekanaler, før det ender opp i brukergenererte kanaler som YouTube eller «leaks» fra hackere (Helmus et al, 2018, s. 13). I analysen min fant vi at YouTube er en av de vanligste kildene på venstresiden, som for eksempel Derimot.no, og konspirasjonsdominerende nettsider, som for eksempel Nyhetsspeilet.no. Ofte henvises det kun til en YouTube-video som en enslig referanse, hvor de deretter forsøker å bygge oppunder med egne synspunkter og oppfatninger.

I Norge ser vi mange eksempler på det som faller inn i kategorien av begrepet «Useful Idiots». Begrepet beskriver en person eller en gruppe som bidrar til propaganda for en sak – ofte en negativ sak, som stammer fra en utspekulert og hensynsløs kilde. De kan bidra uten å helt skjønne målet i saken, og blir kynisk brukt gjennom hele prosessen. Begrepet ble ofte brukt under den kalde krigen til å beskrive ikke-kommunister som var mottakelig for kommunistisk propaganda og manipulering (Richter, 2017). Som vi har sett fra flere pro-russiske Facebooksider og alternative nettsider i denne studien, henvises store deler av utenlandsk informasjon tilbake til RT. RT rekrutterer også velkjente og etablerte mediepersonligheter fra Europa og USA til å enten fronte et program, eller bidra med kommentarer i en artikkel. Disse

mediepersonlighetene bruker deres status til å tiltrekke seg seere som ellers er utenfor RT sin rekkevidde (Richter, 2017, s. 24). I denne studien fant vi Scott Ritter, demokraten Tulsi Gabbard og republikaneren Tucker Carlson fra USA, som ved flere anledninger ble omtalt i pro-russiske alternative medier etter deres uttalelser under krigen.

Journalistiske normer om objektivitet, etikk og balanse var et resultat av en utviklet reaksjon mot den økende bruken av propaganda under første verdenskrig (Lazer et al, 2018, s. 1094). Russiske medier utnytter at vestlige medier er villig til å høre begge sider av en sak. Det journalistiske kravet om balanse blir utnyttet til å gi tilgang til bidragsyttere i propagandakampanjer, hvor de fremstilles som nøytrale aktører. RT produserer beleilig nok innhold til ethvert tema som inneholder spor av anti-EU holdninger. Kampen mot USAs hegemoni har ofte en sentral rolle, og forsynes ukritisk av representanter som benekter Holocaust, hvit overmakt, militser og andre konspirasjonsteoretikere (Richter, 2017, s. 16).

I motsetning til den kalde krigen, støtter Kreml ekstreme grupper ikke bare på venstresiden av det politiske spekteret, men også høyresiden. De utnytter spesifikke kontroverser hvert enkelt land for å skape polarisering og fragmentering i offentligheten (Pomerantsev & Weiss, 2014, s. 19)). I Norge var dette spesielt tydelig i diskusjonen rundt Nord Stream 1 og 2, men det finnes også mange spor av misnøye og kritikk mot innvandring og etablerte medier. Mistillit til etablerte medier inngår også i Russland sin informasjonskrig, og det gjenspeiles i artikler og kommentarer på tvers av datamaterialet i studien min.

Russisk informasjonskrig har vist seg å være effektiv, da flere norske alternative medier bidrar til å spre det russiske narrative. Det positive synet på regimet i Russland inngår som en del av mistillit til norske og utenlandske styresmakter. Ideologien ser ut til å være at «vår fiendes fiende er vår venn», ved at det umiddelbart rettes kritikk mot etablerte medier, profiler i regjering og personer som bryter med et nasjonalistisk tankesett. Mange funn i denne studien ser ut til å vise inspirasjon og tekstkultur fra Russland. Tekstkulturen er et fellesskap av ulike mennesker som benytter seg av de samme tekstene i samme kontekst. Uavhengig om de vet at de brukes som «Useful Idiots» eller ikke, er det mange likhetstrekk.

Russiske narrativ har en aktiv tilstedeværelse, men bare på noen få nettsider. Noen av sidene i denne studiens utvalg har begrenset med artikler, mens andre har en pro-russisk agenda. Russlands fortelling om at invasjonen er en «militær spesialoperasjon» mot nazister i Ukraina

har festet seg hos blant annet Steigan.no, Derimot.no og Sokelys.com. Pro-russiske stemmer som Pål Steigan publiserer innlegg hver dag med fordelaktige synspunkt for Russland, og formidler Putin sine narrativ om invasjonen.

Skal venstresida omfavne nazistene i Ukraina?

Av Pål Steigan - 13. januar 2023

«Ukrainske nazister skjøt mot boligbygg i Melitopol», en drept og tre skadd

Figur 22: Skjermdump fra to artikler hos Steigan.no og Sokelys.com

Balansen viser ifølge min analyse at forskning og nyheter fra etablerte medier blir avvist på bakgrunn av påstander om politisk partiskhet, for å styrke legitimiteten av eget innhold i det alternative mediet. I tillegg brukes det på tvers av nettsidene et ironisk argument om å være kritisk til informasjon fra «upålitelige» kilder. Oppfordring til å være skeptisk mot hva de leser i etablerte medier danner en forplantning av villedende historier og konspirasjonsteorier uten muligheter for motstridende fakta. Tilliten til etablerte medier blir stadig forsøkt undergravet av norske alternative nettsider og Facebookgrupper. Det gjenspeiler russerne sitt budskap om at man ikke kan stole på fakta, med mindre det kommer fra russiske statseide kanaler.

Informasjonskrigen blir forsterket i fremveksten av sosiale medier og bølger av ulike populistiske parti. Typiske trekk ved populistiske parti er innvandringskritikk, kritikk av internasjonal kapitalisme og kritikk av politisk korrekte eliter sin retorikk og språkbruk (Jenssen, 2021). I denne studien har det bare blitt forsket på et lite utvalg alternative medier og Facebooksider, og mengden med digitalt innhold i form av propaganda og desinformasjon gjør det umulig å danne en fullstendig oversikt. Datamaterialet er omfattende, og det er mulig å dykke enda dypere i hver enkelt artikkel, nettside og Facebookside. Allikevel kan det bekreftes

at de populistiske kreftene i den norske medieoffentligheten er offer for en rekke journalistiske blemmer som utgjør en konsekvens for de som er aktive publikum. Den høyre- og venstreekstreme tekstkulturen er hverken saklig eller faktabasert. Den er preget av brukergenererte løgner i form av YouTube-videoer, distribusjon av ensformig innhold fra upålitelige kilder. Samtidig er det et formål å danne ekkokammer, samt spredning av innhold som ikke utgjør noe annet enn å forgifte den offentlige samfunnsdebatten.

Vi har sett at sosiale medier og den digitale offentligheten har verktøy som effektivt kan bidra til spredning av propaganda, desinformasjon og konspirasjonsteorier. Det finnes dog ulike verktøy som kan brukes i skjul. Russland sin trollfabrikk Internet Research Agency (IRA) har hatt som mål å infiltrere debatter og påvirke synligheten til pro-russisk propaganda i offentligheten. Ved hjelp av automatisering og datadrevne redskaper, for eksempel Twitter-roboter, kan de masseprodusere propaganda på en større skala. Hvorvidt dette har vært tilfellet i denne studien er det ingen synlige bevis på. Innlegg på Facebook fra Document.no og Steigan.no som har skapt flere hundre interaksjoner består av unike brukerprofiler. En analyse av disse profilene er en egen, omfattende studie, men det gir ingen rimelig grunn til å tro at mange av disse er roboter. Videre kan verktøy som politiske annonser bli brukt under en konflikt. *Dark Ads* (programmatiske annonser) er bare synlige for målgruppen som annonsøren ønsker, og kan annonseres på tvers av ulike medier (Andrejevic et al, 2021). Av den grunn er det vanskelig å drøfte denne problematikken på hvordan sosiale medier kan ha en destruktiv innvirkning i en omfattende krig. Det tilrettelegger dog en mulighet for diskusjon.

5.2 POLARISERING: SPLITTELSE AV MEDIEOFFENTLIGHETEN

Utallige enkeltpersoner og grupper bruker sosiale medier til å bygge et større og mangfoldig samfunn. Det er derimot en innsnevring også, i form av nisjefellesskap (Sunstein, 2017, s. 59). De som surfer på internett vil på enkelt vis finne frem til nettsider som påstår at Covid-19-vaksinen inneholder mikrochiper, at jorden er flat, at klimakrisen er oppfunnet, at vi aldri har vært på månen, og så videre. En velfungerende ytringsfrihet viser dog i kombinasjon med denne studiens funn at stor tilgang ikke automatisk fører til troverdig informasjon. Det skal riktig nok nevnes at ethvert system som tillater ytringsfrihet og en styrket menneskerett vil føre til en balkanisering av meningsdannelse. Lenge før internett eksisterte gjorde mennesker selvbevisste valg mellom avisapirer og radiostasjoner, og i enhver æra har mennesket ønsket å bli støttet fremfor å bli utfordret (Sunstein, 2017, s. 66).

Alternative medier tar nytte av et skille i samfunnet. En tilknytning til offentligheten forutsetter et visst nivå av tillit mellom borgere, myndigheter og medier. Det er på den andre siden en mistillit til etablerte nyhetsmedier i større grad hos de som plasserer seg på høyresiden politisk, og ekstra sterk hos dem som er mest kritisk til innvandring og integreringspolitikken (Moe et al, 2019, s. 152). For denne gruppen mennesker er grunnsteinen et dypt engasjement i en pågående krise, som det er vanskelig å kommunisere i en polarisert offentlighet. Mistilliten til myndigheter og etablerte medier påvirker dermed både mediebruk og deltakelse i offentlig debatt. Internasjonale studier bekrefter at det er noe spesielt med mediedekningen av innvandring. Kritikken mot etablerte nyhetsmedier er sentral i nyere alternative medier, med et budskap om at profesjonelle medier ikke har gjort oppgaven sin – de lar være å rette søkelys på viktige samfunnsområder, og villeder publikum (Moe et al, 2019, s. 155). Dette stemmer også med funn i studien min, hvor denne tankegangen har vært en gjennomgående observasjon. Uavhengig av nettsidens opprinnelige funksjon og mål for tema og innhold, fremstår innvandring som en markør for polarisering og mistillit. Den demografiske endringen som preger både europeiske og skandinaviske land oppfattes ulikt av ulike befolkningsgrupper. Kampen står om hvilke aktører og holdninger som oppfattes som akseptable i offentligheten.

Tidligere diskusjoner om demokratisk kompetanse satte søkelys på de mulige farene ved en feilinformert offentlighet. Det er en forskjell på å ikke ha informasjon, og å være feilinformert, og det er viktig å kjenne til forskjellen i en diskusjon om feilinformasjon og desinformasjon. Habermas sitt ideal er at debattanter vil endre meningene sine ut fra kvaliteten på argumentene som presenteres i debatten. Mer kunnskap eller korreksjon av feil fører derimot ikke alltid til en endring i oppfatning eller synspunkt. Menneskers partiskhet til en sak påvirker hvordan de prosesserer motstridende fakta. De kan tvert imot bli styrket i sin overbevisning (Karlsen et al., 2017, s. 258). Vi kan dermed skille mellom de som er ignoranter, som ikke har informasjon om en sake eller et tema, og dem som har informasjon som er basert på feilaktige og manipulerte fakta. Et annet viktig element er hvorvidt folk tar den feilaktige informasjonen i bruk og handler basert på hva de har lest eller sett (Kalsnes, 2019, s. 107). Med typologien *aktivt feilinformert* skriver Kalsnes (2019) videre at dette er den mest problematiske kategorien av mennesker, fordi dette er feilinformasjon som folk har et aktivt og engasjert forhold til, og at de forsøker å overbevise sine nettverk med oppfatninger og synspunkter som er basert på desinformasjon.

Kalsnes sin typologi kan man finne hos flere profiler blant de alternative mediene i denne studien. Pål Steigan, Knut Lindtner, Jarle Johansen og Ronny Rønning er bare noen av bidragsyterne i det totale nettverket, og står for majoriteten av artiklene på sine respektive nettsider. Forskning har vist at konspirasjonsteorier og desinformasjon har rot i menneskers mistillit til etablerte medier, hvor journalister og redaktører potensielt sett er korrumpert (Uscinski, Klostad & Atkinson, 2016, s. 65). Vaksinemotstand, klimakrisen og innvandring er de vanligste temaene som de alternative mediene i studiens utvalg velger å skrive om. Det er også disse temaene som skaper størst engasjement, ifølge StoryBoard. Mens helseinformasjon og avansert forskning har vært preget av utveksling av informasjon ovenfra og ned, fra ekspertene til publikum, har alternative medier og sosiale medier gjort det mulig for publikum å innta rollen som produsent, hvor de kan spre informasjon som nødvendigvis ikke er korrekt. Det har også vært tydelige preg av bekreftelsestendenser gjennom denne studien, hvor den aktive feilinformerte borgeren er nærmest umulig å korrigere med riktig, faktabasert informasjon, særlig i en sak som har stor betydning for vedkommende (Kalsnes, 2019, s. 112).

Det er gjort få empiriske studier om hvorvidt den norske befolkningens holdninger er blitt mer polarisert over tid. Sammenkoblingen av desinformasjon som vi har sett i studien min kan gjøre det vanskeligere å inngå politiske kompromisser, siden ulike grupper får færre saker de er enige om. Likevel er det store bildet at den norske opinionen er mer konsensuspreget enn mange andre land. Negative oppfatninger om politiske partier man ikke stemmer på er mindre utbredt i Norge, enn i eksempelvis USA. Blant alternative medier i Norge er det dog en generell sammenfatning at både høyre og venstresiden i politikken er like problematisk. Typologien aktiv feilinformert kan i kombinasjon med typologien *hyperaktive brukere* (Fladmoe, Steen-Johnsen & Enjolras, 2022) beskrive det vi har sett i norske alternative medier. Noen få personer står for en svært stor andel av innholdet som produseres, og at de i stor grad både setter dagsorden og fungerer som opinionsledere. Mens slike brukere utgjorde om lag 5 prosent av interaksjoner på offentlige Facebooksider, sto de for 26 prosent av innholdet som ble postet, viser funn fra Fladmoe og kollegaer sin undersøkelse (2022)

Norge kjennetegnes ved høy bruk av internett og sosiale medier, men består likevel av et lite utvalg som bruker sosiale medier til å diskutere politikk og samfunnsspørsmål. Selv om plattformene er tilpasset og tilrettelagt for interaksjon mellom mennesker, inngår offentlig debatt på sosiale medier ikke i dagliglivet til de fleste (Fladmoe, Steen-Johnsen & Enjolras, 2022, s. 81) Alternative medier har sitt utspring fra etablerte medier, og tilrettelegger for

meningsdannelse og informasjonsformidling som ikke begrenses av sosiale rammer. Gripsrud (2015) beskrev hvordan offentligheten som utgangspunkt var for allmennviljen, det felles beste, men at debattene endte ofte i moralsk posering og fordømming fremfor saklig diskusjon. Det kan diskuteres om det er en årsakssammenheng mellom et begrenset debattmiljø på Facebook, og faren for fordømming dersom man bidrar med kommentarer i en sak man engasjerer seg for. Stort sett har kommentarfeltene som hører til pro-russiske innlegg bestått av et lite utvalg brukere. Studien min viser at brukere som har ytret seg positive til Putin og Russland har i flere tilfeller blitt møtt med motstand fra andre, selv om innlegget og kommentarfeltet var å finne på Steigan.no sin egen Facebookside.

Det samme gjelder kommentarfeltene som tilhører de ulike alternative nettsidene. Kommentarfeltene består av et lite utvalg brukere, som man ved navn kan kjenne igjen på tvers av artikler på samme nettside. Hvorvidt dette er de samme brukerne som er aktiv på Facebook er usikkert, da de benytter seg av pseudonymer. Det åpner opp for at man under oppdiktet navn kan delta i en offentlig diskusjon uten fare for moralsk posering.

Forskning på ekkokamre og filterbobler i konteksten av sosiale medier indikerer at de finnes, men at de bare oppstår under veldig spesifikke forhold, og er mye mindre utbredt enn først antatt (Magin, 2021, s. 8) Dette er også min generelle oppfatning, basert på data og funn. Det kan virke overraskende, men dersom man innser at både ekkokamre og filterbobler implisitt er basert på premisser som kun gjelder for en promille av brukere, er sannsynligheten lav. Det begrunnes med at de utelukkende henter inn informasjon fra algoritmisk tilpassede kilder, og ikke interesserer seg for mangfoldig innhold og alltid danner politisk homogene nettverk (Magin, 2021). De aller fleste har vennskapsnettverk i sosiale medier som inkluderer venner eller kollegaer, og det er usannsynlig at alle kontaktene deler samme politiske oppfatning og interesser. Selv om man har et snevert synspunkt, vil man passivt bli eksponert for informasjon fra andre kilder som et resultat av sosialt nettverk. Samtidig viser studier at algoritmisk personalisering ofte fører til at man mottar *mer* mangfoldig informasjon (Bodó et al, 2019). Som Karlsen et al., har nevnt (2017, s. 258), vil mer informasjon ikke nødvendigvis endre synspunktet til en person i en gitt sak, men derimot styrke det.

Utjevningshypotesen (Aalen, 2015, s. 200) beskriver at sosiale medier gjør det enklere for mer marginaliserte aktører å nå ut til forbrukerne. Fra aktører i alternative medier og kontroversielle Facebooksider vil det etter denne hypotesen være lettere å navigere seg rundt medias portvakter. Allikevel opplever redaktørene som befinner seg langt til høyre eller langt til venstre at føler seg marginalisert eller feil fremstilt i redaksjonelle medier. Document.no har blant annet rettet kritikk mot Faktisk.no, og tar avstand fra påstander om at de har bidratt til spredning av russisk propaganda (Ulstein, 2022).

Hvis det er få personer i den norske medieoffentligheten som debatterer på Facebook, og enda færre i ekkokamre og filterbobler, må det diskuteres om det egentlig er et problem. Det er dog ikke så enkelt. Selv om noen ikke befinner seg i et ekkokammer av den vitenskapelige definisjonen, kan algoritmisk personalisering føre til polarisering av meninger og synspunkter over lenger tid. Det finnes ikke definerte kriterier om noen befinner seg i et ekkokammer eller ikke, men selv om man beveger seg i retning av ekkokamre, vil det føre til polarisering av samfunnet som helhet (Magin, 2021, s. 9). Når det gjelder politiske holdninger eller holdninger til ytringsfrihet og offentlighet, er det blant aktive debattanter på nett en tydeligere polariserende holdning enn det vi finner ellers i befolkningen. En nettdebatt-studie av Fladmoe, Steen-Johnsen og Enjolras (2022) fant ut at ytterposisjonene, enten det handler om innvandringspolitikk, klima, eller andre politikfelt, er sterkere representert i nettdebatten enn på andre debattarenaer. Slike polariseringstendenser finner man utelukkende kun på internett og i sosiale medier, og det utgjør en dynamikk som forsterker bildet av en polarisert offentlighet.

Alternative medier vil i en slik kontekst problematiseres ved at man understreker mulige konsekvenser ved ytringer som er motstridende, og utfordrer samfunnsordenen og individers identitet og integritet. Fladmoe og kollegaer (2022) sine analyser samsvarer med mine egne funn, hvor det tyder på at de polariserte debattene som foregår i alternative medium og på Facebook ikke er representative for befolkningens holdninger eller synspunkt generelt. Det utgjør et paradoks i medieoffentligheten og offentlig debatt, når det tilsynelatende fremstår som at Norge er preget av harde debatter og hets. Dette kan være en konsekvens av at de personene som ytrer seg mest og er synlig i den offentlige debatten ikke er representative, og at de har flere polariserte holdninger enn andre.

Magin (2021) skriver at mennesker er sosiale vesener som generelt sett ikke trives alene – selv mennesker med ekstreme holdninger og meninger. For å unngå å bli ekskludert av venner, familie og samfunnet tilpasser folk seg flertallet for å ikke tiltrekke seg negativ oppmerksomhet. De kan på denne måten skjule ekstreme synspunkter som de vet at majoriteten vil avvise. De vet også at de tilhører et mindretall. Internett tillater disse menneskene å finne likesinnede som man ellers ikke kan finne i umiddelbar nærhet. Vi har sett at sosiale medier er nøkkelen hvor minoriteter kan finne likesinnede, uavhengig av geografiske utfordringer. Dette er grunnen til at ekkokamre er viktig for mange, hvor de føler seg mindre isolert enn uten sosiale medier. I motsetning til etablerte nyhetskanaler gir sosiale medier dem muligheten til å kommunisere direkte med tilhengere. I analysen av denne oppgaven kom det tydelig frem at alternative medier er avhengig av Facebook. Artikler på nettsiden kunne i mange tilfeller ende opp med null kommentarer, men samme artikkel delt til Facebook kunne ha flere titalls unike interaksjoner. Selv om nyhetssakene i de aller fleste tilfellene skape et lite antall interaksjoner, er alt sammen ulike bidrag som i en helhet kan utgjøre en polariserende effekt i den offentlige diskursen.

Kampen mot desinformasjon, propaganda og falske nyheter i den norske medieoffentligheten er i stor grad synonymt med at man må motarbeide høyreekstreme parti, samt ulike alternative medium som støtter Russland sin hybride krigføring i Norge og andre land. Desto mer polarisert et samfunn er, desto større er markedet for alternative medier som publiserer innhold med ytterliggående synspunkter. Norge har tross alt et relativt lite økosystem som sirkulerer politisk propaganda, som kjennetegner at vi har en relativt stor tillit til media, politikere og identitetspolitikk.

Morten Dahlback og samarbeidspartnere med Faktisk.no publiserte i 2021 den første analysen av denne typen nettverk i den norske medieoffentligheten, som bekreftet dynamikken man har sett i USA og andre land. Tall og statistikk fra undersøkelser som Reuters (2020) og Medietilsynet (2020) tilsier at befolkningen har lav tillit til alternative medier (Dahlback, 2021). Både i undersøkelsene fra Faktisk.no og funn i denne oppgaven samsvarer dårlig med disse engasjementsmålingene. Det skal sies at nyhetssaker fra alternative medier som topper listene på StoryBoard, er temaer som både innenlands og utenlands har et splittet syn i offentligheten, og som vekker følelser i form av sinne, tvil, frustrasjon eller sorg. Tall fra Reuters i 2022 har vist en økende tillit til alternative medier, og det kan tenkes at det er et resultat av Covid-19 pandemien.

Videre skriver Dahlback (2021) i rapporten at et viktig gjentakende argument som alternative medier bruker er at de når ut til «det brede lag» i offentligheten, ved å se på mengden engasjement som innleggene skaper. Realiteten var at «det brede lag» tvert imot besto av et lite sammenvevd miljø av likesinnede, som skaper høye engasjementstall ved like, kommentere og dele ethvert innlegg. Det samme har vi sett i tilknytning pro-russisk innhold på både tvers av nettsider og Facebooksider. Tar man utgangspunkt i Facebooksiden «Om krig og fred og NATO-imperialismen» er det skribent i Steigan.no, Lars Birkelund, som står ansvarlig for de aller fleste publiseringene. Samtidig bidrar redaktør i Derimot.no, Knut Lindtner, med enkelte innlegg innimellom. Ved å se over navn på likerklipp og kommentarer på disse innleggene, er det mange navn som går igjen. Dette skaper et inntrykk av at alltid er interesse for det som publiseres, og det ser ut til å fungere i noen tilfeller, hvor enkelte innlegg kan skape flere hundre unike interaksjoner.

Hvis alternative medier er i stand til å skape en polariserende effekt, er det mange som spør seg hva konsekvensen for samfunnet vil være. Norge har vært velsignet med en konsensuskultur når det gjelder overordnede spørsmål, som har bidratt til forutsigbarhet i internasjonale relasjoner. Samtidig må det stilles spørsmål om konsensuskulturen har svekket vår evne til å håndtere politisk uenighet på en saklig og faktabasert måte (Langemyr, 2020, s. 13). Det er ønskelig med en konsensus i innenrikspolitikken, da splittelse kan misbrukes av interne og eksterne krefter, som ikke vil vårt vestlige demokrati vel. Vi har allerede sett et eksempel på dette, da politiker Jan-Erik Gaup nylig ble kastet ut fra FrP etter offentlige kommentarer med støtte til Putin (Bjørnøy, 2023).

Splittelser vil først ha resonans når systemet svikter på enkelte områder, og deler av befolkningen føler seg marginalisert og lite tatt hensyn til. Dette er noe vi ser når enkeltpersoner eller grupper bidrar til å spre direkte desinformasjon, uten å nødvendigvis forstå hva konsekvensen av hva de er en del av, eller hva de bidrar med (Langemyr, 2020, s. 16). Sosiale medier tjener på algoritmer som fremmer polarisering og uenighet, samtidig som algoritmene fører til kunstig uenighet mellom grupper i befolkningen (Brandtzæg, 2019, s. 163). Splittelse og uenighet skaper engasjement, som går rett hjem til annonsørene. I protestgrupper, interessegrupper og hatgrupper på grunnlag av felles frustrasjon eller sinne, kommer store deler til uttrykk i sosiale medier. I en øyeblikksverden uten innlagte refleksjonspauser, korrekturlesere eller redaktører blir diskursen påvirket av usaklig debatt og er politisk selvforsterkende for eksisterende synspunkter (Langemyr, 2020, s. 14). Tidligere Facebook-

president Sean parker hevder plattformen er designet for å utnytte menneskelig sårbarhet (Allen, 2017), og en «social validation feedback loop» gjør at likerklipp og kommentarer er metoder som benyttes for å trekke brukerne dypere inn i systemet.

Som en konsekvens av et forurenset og polarisert ordskifte har ulike alternative medier og interessegrupper inntatt en tydelig offerrolle, i en «oss mot alle andre i Norge»-tankegang. Det gir en angivelig mer moralsk høyverdig posisjon å kritisere etablert medier og styresmakter på. Samfunnskontrakten baseres på gjensidig forhold mellom borger og stat, hvor tillit er sentralt. Mange opplever likevel at systemet har mindre tillit til borgere nå enn tidligere (Langemyr, 2020, s. 16). Langemyr (2020) skriver videre at polarisering i form av falske nyheter kan bidra til å ødelegge en konstruktiv politikktutvikling. Manglende åpenhet og økende fravær i offentlig debatt vil over tid resultere i lavere allmenn kunnskap, og mindre rom for fagbasert diskusjon. Interne og eksterne aktører kan misbruke agendastyrt kommunikasjon, som utgjør en sikkerhetstrussel mot demokrati og samfunn.

I et verdensomfattende forskningsprosjekt har noen studier vist at effekten av bruk av sosiale medier og polarisering er liten, og at det ikke handler om hva vi ser i sosiale medier, men hva man velger å *dele* som er den drivende faktoren i politisk polarisering (Kubin & Sikorski, 2021). Majoriteten av disse studiene viste derimot at selektiv eksponering av tradisjonelle nyhetsmedier hadde en direkte kobling til en økende politisk polarisering. I varierte kontekster, fant alle studiene ut at sosiale medier kan forverre politisk polarisering (Kubin & Sikorski, 2021). Tar man utgangspunkt i studiene som hevder at *deling* i sosiale medier er en drivende faktor for politisk polarisering, har nettsidene i studien min sitt utvalg en stor variasjon. Nyheter om Covid-19 er fremdeles en interessesak for mange, og deles ofte videre. Det samme gjelder islamkritiske, systemkritiske, og nasjonalistiske innlegg. Pro-russiske innlegg er det noe mer variasjon i, og kan enten ende opp med mange likerklipp og kommentarer, men ingen deling. Dersom et innlegg har mange delinger, men svært få likerklipp eller kommentarer, består delingene stort sett av én enkelt bidragsyter, som sprer artikkelen på tvers av ulike Facebooksider. Man skal likevel ikke undervurdere effekten det kan ha, når innholdet deles i grupper hvor man ellers ikke hadde blitt eksponert for utenlandsk propaganda.

Det hevdes på den andre siden at et høyt nivå av polarisering kan være til fordel i et samfunn, hvor det bidrar til en høyere andel politisk deltakelse, og velgerne er oppfordret til å tenke på hvor de stiller seg til samfunnsmessige problemer (Kubin & Sikorski, 2021, s. 188). Problemet er at hvis skillet i politikken sklir lenger fra hverandre, kan alternative medier med en tydelig politisk agenda oppnå større oppslutning. Innenfor rusfeltet anvendes *totalforbruksmodellen*, som også kan benyttes for sosiale medier. Den beskriver at dersom totalforbruket i en befolkning stiger, vokser også problemforbruket desto mer (Brandtzæg, 2019, s. 166). Øker bruken av alternative medier som tilbyr ensidig og unyansert bilde av virkeligheten, kan det bli vanskeligere å regulere informasjon i offentligheten. Tilliten til etablerte nyhetsmedier krever tydelige visjoner og klar politikk, og ikke minst gode forklaringer på valgene som må tas (Langemyr, 2020, s. 18). Dersom det er stor uenighet blant folket, vil det stadig bli lettere å finne frem til problematiske kilder i den norske medieoffentligheten. Habermas tok ikke for seg slike muligheter i sin studie, hvor det bare var én offentlighet som knyttet bestemte samfunns- eller interessegrupper. I kritisk dialog med Habermas sine perspektiver er det i dag en bevisst og tydelig forskjell mellom ulike deler av offentligheten, og de inngår i alternative offentlighetssammenhenger for et visst publikum (Gripsrud, 2015, s. 246).

5.3 TILLIT: ALTERNATIVE MEDIER VS. ETABLERTE MEDIER

De som diskuterer politikk på offentlige plattformer på internett er ikke nødvendigvis representativ for befolkningen som helhet, og det ofte de høylytte og ytterliggående stemmene som skiller seg ut. Informasjonsinfrastrukturen, eller veiene informasjonen tar og plassene den deles på, har endret seg radikalt etter ankomsten av sosiale medier (Moe et al, 2022, s. 114). Når nye måter å samle og gjøre informasjon tilgjengelig for offentligheten går hånd i hånd med frikoblingen av nyheter og annonser, som for alvor har påvirket etablerte nyhetsmedier. Overgangen fra informasjon fra nasjonale og redaksjonelt styrte medier med regulering av innhold, er nå global i form av sosiale medier etablert som sentrale kanaler i norsk medieoffentlighet. Resultatet er et hybrid mediesystem, som gjør det krevende å sortere mellom aktører og kanaler (Moe et al, 2022, s. 114). Et sentralt ideal for informasjonsflyten i et velfungerende demokrati er basert på mangfold. Mangfold av nyheter, verdier og debattstoff er en viktig og nødvendig forutsetning for at borgerne i samfunnet skal kunne ivareta sine demokratiske rettigheter (Knudsen, Iversen & Vatnøy, 2018, s. 3).

USA har et mye større utvalg av både etablerte nyhetsmedier og alternative medier. Politisk polarisering i kombinasjon med fragmentering av mediebildet har bidratt til fremveksten av ulike mediehus med en tydelig politisk slagside. Innsikter fra studier i USA er dog ikke umiddelbart overførbare til Norge per dags dato, da det er store politiske og kulturelle forskjeller (Knudsen, Iversen & Vatnøy, 2018). Norge har samtidig et langt mindre polarisert medielandskap, og nordmenn har høy tillit til mediene. Vi har samtidig sett en økning i tillit til mediene de siste årene. I 2017 mente 49% i Reuters sin undersøkelse at de kunne stole på nyhetene, som var noe høyere enn gjennomsnittet i EU på 43% (Sakariassen, Hovden & Moe, 2017, s. 24). I 2022 rapporten har denne prosentandelen økt til 56% i Norge. Covid19-pandemien sørget for en økning i tillit, da flere ble opptatt av å få ny og oppdatert informasjon av mediene. Tilliten har til tross for en total økning, gått noen prosentpoeng ned fra 2020 og 2021, til 2022 (Moe, 2022).

Nyhetsbrukere vurderer ulike nyhetskilder forskjellig. De aller fleste har høyere tillit til kilder de selv bruker, og differansen mellom tillit folk har til nyheter generelt og nyheter de selv bruker kan tolkes som et tegn på polarisering. Dersom det blir en økning i tillit til foretrukne nyhetskilder fremfor nyhetsmedier generelt, kan det utvikle seg til et større problem for ideen om en samlet offentlig samtale (Moe, 2022).

Til tross for at Norge generelt sett har høy tillit til mediene, er det en rekke internasjonale studier som har vist at folk har en tendens til å mene at mediene vinkler nyhetssaker på en partisk måte, også når upartiske observatører vurderer saken. En «fiendtlig medie»-persepsjon (FMP) kan bidra til en ønsket og nødvendig mediekritikk. FMP viser hvordan individer på ulike sider av en politisk sak opplever det *samme* nyhetsoppslaget som partisk vinklet mot sitt eget ståsted, og at det favoriserer motparten. Hvis dette vedvarer over lenger tid, kan det derimot resultere i at folk vender bort fra etablerte nyhetsmedier, og oppsøker alternative medier med en partisk holdning til politiske saker (Kolltveit, Karlsen & Figenschou, 2022, s. 215). Som vi har sett min analyse, består denne leiren av et ekkokammer hvor folk får bekreftelse på egne meninger, holdninger og verdenssyn, som oftest uten innvendinger fra nøytrale eller motstridende synspunkter.

Blant journalister kan FMP bidra til anklager mot andre medier seg imellom, som kan resultere i et press mot den etablerte objektive journalistikken i retning av partiske alternative medier (Kolltveit, Karlsen & Figenschou, 2022, s. 215). Det vi har sett her til lands har vist en motsatt effekt. I Norge har tillitsanalysen i Reuters (2022) inkludert de alternative mediene

Document.no og Resett.no. Document har en gjennomsnittlig tillit på 32% mellom begge kjønn, mens Resett har en gjennomsnittlig tillit på 26% (Moe, 2022). Sammenlignet med Reuters sin analyse i 2019, har tilliten i prosentpoeng sunket fra 36% for Document, og sunket fra 30% for Resett (Moe & Bjørgan, 2020). Document og Resett/Inyheter utgjør de to mest populære alternative mediene i Norge, sammen med Rights.no. Samlet sett skaper de den største andelen av engasjement i den norske medieoffentligheten, men har allikevel en redusert tillit. Ved å spekulere basert på innhold og utforming, kan det også tenkes at de andre alternative mediene i denne studiens utvalg også har hatt en reduksjon i tillit, spesielt med tanke på en stor spredning av vaksinemotstand. Mange av disse nettsidene appellerer dog til nisjegrupper, mens de overnevnte nettsidene kan ha et noe bredere omfang av nyhetssaker. Samtidig er Document og Resett regnet som semiprofesjonelle publikasjoner, og er i størst grad omtalt i etablerte nyhetsmedier.

Statistikken bør likevel ikke gjøre oss komfortabel. Selv om FMP ikke er like utbredt i Norge som det er i andre land, er det signifikante forskjeller på tvers av samfunnsgrupper. Respondenter på høyre siden i en rekke studier er i større grad tilbøyelig til å mene at media er partiske mot egen oppfatning og ståsted. Selv om ideologer på høyresiden er tydeligst til å uttrykke FMP, finner vi også sterkt engasjerte på venstresiden som mener at mediene er farget (Kolltveit, Karlsen & Figenschou, 2022, s. 215-217). Personer kan altså oppfatte at mediene er fiendtlige og negative, dersom interessesaker ikke fremstilles på en balansert måte. Her finner vi likhetstrekk med Habermas klassiske argument om at den offentlige sfæren er preget av maktstrukturer som forsøker å hemme eller kontrollere individet (Figenschou & Ihlebæk, 2018, s. 1223). Samtidig er det ikke slik at etablert journalistikk kan forventes å være helt nøytral i en sak. Det er godt innenfor idealene for en kritisk meningsbærende journalistikk at journalister velger ut visse temaer og problemområder som er bygget på et grunnleggende verdisyn og politisk orientering (Moe et al, 2022, s. 127). Kunnskap om profesjonelle retningslinjer og profesjonelle idealer som plasserer sannhetssøkende og sannhetsfortellene journalistikk fremfor økonomisk gevinst er derimot ikke alltid mulig å oppnå (Katz & Mays, 2019, s. 31).

Dersom vi ser nærmere på det norske mediesystemet, har det beveget seg mot den kommersielle, liberale modellen de siste årene (Nord, 2008; Ohlsson, 2015; Kolltveit, Karlsen & Figenschou, 2022, s. 2018). Norge er preget av en sterk allmennkringkaster i NRK, og i det hybride medielandskapet, hvor nyhetssaker produseres og deles på ulike plattformer, har NRK behold sin sentrale rolle. Til tross for den teknologiske utviklingen, og fremveksten av

betalingsmurer i enhver nettavis, er det høy grad av avislesing i Norge (2022, s. 2018). Medienes jakt på størst mulig inntekter gir ifølge Habermas et utslag i hva som prioriteres, hvor underholdning i mange tilfeller kan bli prioritert over samfunnsmessig relevant informasjon og debatt. Habermas mener at journalistikken tolker eller oversetter abstrakte samfunnsmessige og politiske saker til hverdagspsykologiske og moralske termer, noe uttrykket tabloidisering av mediene sikter til (Gripsrud, 2015, s. 240). Dette virker å være en viktig faktor for redaktørene i ulike alternative medier, hvor de gir tydelige uttrykk for at de vil holde seg unna kuriøst innhold som kjendisnyheter eller sport.

Hvis den norske medieoffentligheten tilbyr informasjon fra et nærmest ubegrenset utvalg av ulike kilder, hvem bør man da vise tillit til? Medietilsynet kunne i april 2022 fortelle gjennom resultater av sin undersøkelse at hver tredje nordmann hadde sett informasjon om krigen i Ukraina som var falsk. Mye av dette innholdet var tilgjengelig i sosiale medier, med Facebook som beste bidragsyter. Når artikler fra tvilsomme aktører fremstår på samme måte som nyheter fra etablerte medier, er sannsynligheten for å forveksle dem stor. Det viser seg dog at *hvem* som deler en nyhetssak i sosiale medier har en større betydning enn *hvem* som har skrevet saken, når det er snakk om tillit til innhold (Kalsnes, 2019, s. 104). Det vil altså si at folk har mer tillit til en sak som er delt av person de stolte på, selv om innholdet er fra en ukjent kilde, sammenlignet med en sak som var skrevet av en troverdig og pålitelig kilde, men delt av en person de ikke stolte på. Tillit til selve medieorganisasjonen har altså ikke en like viktig betydning som tillit til personen som deler saken i sosiale medier (Kalsnes, 2019, s. 105). Opinionsledere i form av uavhengige redaktører lener seg på påliteligheten de har oppbygget i et fellesskap av likesinnede. For de som engasjerer seg i slike nyheter, er det for dem helt rasjonelt å stole på noen hvis man vet at vedkommende interesser innbefatter ens egne. Tilliten utvikles først og fremst av gjentatt samhandling (Grimen, 2013, s. 45). Selv om det gjennom Reuters (2022) kan bekreftes at tilliten til alternative medier (Document.no & Resett.no) har vært synkende, kan man ikke unngå å vurdere konsekvensene av alternative medier som ikke er en del av statistikken. Pro-russiske nettsider og Facebooksider har opinionsledere, som gjentatte ganger er i stand til å skape engasjement til tross for at kildene er upålitelig. Selv om det på overflaten virker som et lite nettverk, er det fort gjort å skape en dominoeffekt av delinger som vil påvirke oppfatning og verdenssyn.

KAPITTEL 6: KONKLUSJON

6.1 KONKLUSJON

Som vi har sett i denne masteroppgaven, har jeg avdekket et lite utvalg av alternative nettsider i den norske medieoffentligheten, og undersøkt hvordan de kanaliseres i sosiale medier. Kartlegging av spredning av et nettverk er en svært omfattende prosess, men bidraget kan gi innsikt i hvilket omfang det utspiller seg i. Den norske medieoffentligheten preges av sterke aktører i form av etablerte nyhetsmedier. Vi er et lite konsensusdemokrati, som generelt sett har høy tillit til mediene. Likevel ser vi at alternative medier har fått medvind, og falske nyheter er i stand til å skape engasjement på tvers av ulike nettsider. Studien min har vist hvordan nettsider som Document.no og Resett.no/Inyheter.no har en aktiv tilstedeværelse, til tross for omdiskutert innhold. Andre nettsider som Steigan.no, Derimot.no og Nyhetsspeilet mfl. har store variasjoner i engasjement.

Det første hovedfunnet i denne studien var at falske nyheter har en relativt liten forekomst av falske nyheter sammenlignet med andre land. Likevel blir både feilinformasjon, desinformasjon og propaganda likt, kommentert og delt tusenvis av ganger i løpet av året som er analysert. I norsk målestokk virker det derimot å være kraftig redusert sammenlignet med 2017-2020 perioden, ifølge topplistene til StoryBoard. Undersøkelsene viser at høyreekstreme grupper står bak den største delen av et digitalt nettverk som bidrar til spredning av falske nyheter. Nettverket av Facebooksider består av innvandringskritikk, klimafornektelse, vaksinemotstand og mistillit til regjering, samt et kollektivt samkjør av anti-globalisme. Pro-russiske nyheter faller ikke innunder samme grad av omfang som de overnevnte temaene. Mengden pro-russiske nyheter i alternative medier er hverken omfattende eller problematisk, etter min mening. Eneste unntaket er Steigan.no, Derimot.no og Sokelys.com. Av disse tre nettsidene er Steigan.no mest populær, og skaper størst engasjement med en stor margin. Likevel har funn i studien min vist at en stor del av publikum retter kritikk mot russiskvennlig propaganda i innleggene som skaper stort engasjement. Det finnes selvsagt et betydelig utvalg personer som oppfatter NATO og vesten som et problem, og Russland som et uskyldig offer, men de befinner seg ikke i et offentlig ekkokammer på Facebook.

Det er et press på informasjonssystemet, med tillitsmålinger viser at etablerte nyhetsmedier ikke utsettes for en nedgang i tillit, i en problematisk størrelse. Vi har sett at desinformasjon og politisk propaganda blir distribuert i den norske medieoffentligheten for å undergrave det demokratiske systemet, og verdiene som er tilknyttet. På en og samme tid opplever vi den beste og verste perioden for en opplyst offentlig samtale. Sosiale medier og alternative medier skaper en ny dimensjon for et offentlig ordskifte hvor alle kan ytre sine meninger. De nye redskapene blir også brukt av destruktive aktører til å forurense samfunnsdebatten, skape mistillit til media og til institusjoner.

Vi bør til tross for en mindre mengde falske nyheter, og høy tillit til mediene, ikke undervurdere de mulige konsekvensene det kan ha offentligheten. Vi har sett at enkelte alternative nettsider har en aktiv tilstedeværelse. Dersom vi ser en utvikling i retning USA eller andre europeiske land med lav tillit til mediene og høy polarisering i politikken, bør man umiddelbart ta til bekymring.

6.2 KRITISK TEKNING SOM EN GRUNNLEGGENDE FERDIGHET

Denne studien av falske nyheter knyttet til krigen i Ukraina 22/23 har avdekket en liten del av et nettverk av alternative medium og distribusjonskanaler på Facebook, som resirkulerer konspirasjonsteorier, propaganda, falske narrativ og løgner i den norske medieoffentligheten. Omfanget av falske nyheter ser ut til å være mye større enn det som har vært diskutert gjennom analysen i studien, og mer omfattende enn bildet som vanligvis blir diskutert i samfunnsdebatten.

Funnene i oppgaven viser et stort behov for kildekritikk i den norske medieoffentligheten. Kvaliteten på politisk informasjon virker å være svært ubalansert, spesielt i en konflikt av betydelige konsekvenser. For medborgere er det viktig å kunne vite om informasjonen de blir eksponert for er troverdig, om innholdet er basert på fakta og objektive holdninger, og representerer realiteten man står ovenfor. I et moderne teknologisamfunn hvor sosiale medier har inntatt rollen som distributør og produsent av nyheter, må kompetanse til å evaluere informasjon være en grunnleggende ferdighet. Samtidig må man være klar over usynlige krefter, som algoritmer, programmatisk annonsering, og ulike metoder som kan benyttes for å få falske nyheter til å gå viralt.

På grunn av den omfattende mengden med informasjon i medieoffentligheten, er ikke faktasjekk nok til å bekjempe alt. Faktisk.no, som Norges ledende faktasjekkorganisasjon, har ikke kapasitet til å oppfatte eller korrigere alle feil. I rapporten til Faktisk.no tok de kun for seg 5 ulike nettsider, og under krigen i Ukraina, kun en håndfull faktasjekker om påstander som har dukket opp. Over 100 millioner lenker blir delt gjennom Facebook hver eneste dag, og det tar rett og slett for lang tid å faktasjekke alt innhold, uansett hvor mange ansatte i Facebook som kvalitetssjekker eller eksterne aktører som bidrar. Desinformasjon kan produseres mye raskere enn det tar å undersøke eksisterende nyheter. Det aller meste av innholdet, selv i Norge, vil aldri bli faktasjekket. Selv om noen falske nyheter blir undersøkt, kontrollert og flagget som feil, kan folk ha delt innholdet videre i mellomtiden, og skaden har allerede skjedd. Med andre ord; faktasjekking går rett og slett for tregt til at det er et effektivt virkemiddel mot distribusjon av falske nyheter. Selv om faktasjekking blir fremstilt som redningen, er effekten i praksis ganske liten. Bekreftelsestendenser er også noe vi har sett gjennom min egen og andre studier, hvor folk dessuten tror på innhold som er i tråd med egne oppfatninger. Dette er en viktig faktor som påvirker engasjementet rundt falske nyheter, og er umulig å motkjempe fullstendig kun ved hjelp av faktasjekk.

Siden det ikke er mulig å stanse roboter som distribuerer informasjon, trollfabrikker, interne og eksterne aktører, eller hvem som helst som forsøker å påvirke opinionen, har sosiale medier en enda viktigere rolle i denne kampen. Facebook (Meta) har forsøkt å ta ansvar for innholdet som deles på deres plattformer, og vi har sett at tiltakene har hatt positive resultater (ref. Figur X). Mye innhold finner fremdeles veien gjennom slusene, så ytterligere tiltak må innføres. Hvordan dette skal gjennomføres i praksis er et vanskelig spørsmål, men jeg mener de store sosiale plattformene burde dele mer av sin kunnskap, data og analyser for å hjelpe. En grunnleggende ferdighet blant publikum burde uansett være kildekritikk, uavhengig av tiltak som innføres for å bekjempe falske nyheter.

6.3 VEIEN VIDERE

Videre forskning er nødt til å fortsette å analysere og kartlegge det alternative nettverket som jeg har forsøkt å undersøke – men som alltid er i endring. Hvordan vi forstår ekkokammer, filterbobler og informasjonsskader i sosiale medier er fremdeles i et tidlig stadium, er helt essensielt. Det er nødvendig å gå dypere inn i hva som er driverne. Samtidig er det nødvendig å forstå hvordan borgerne samhandler med ulike typer informasjon på internett.

Dette utvalget har kun skrappt overflaten av det alternative nettverket, og det er fremdeles uendelig mye innhold man kan analysere, både i form av nyhetssaker, nettsider og Facebooksider. Samtidig kan man dykke enda dypere inn i hver av nettsidene som jeg har undersøkt i denne studien, for å analysere nyhetssaker utover pro-russisk innhold.

Videre forskning på ekkokammer og dynamikk på sosiale medier kan også si noe om konsekvensene i et offentlighetsperspektiv. Forstår vi hvordan ekkokammer vokser, og om de kan brytes opp? Kan man stoppe personer som bidrar til produksjon av falske nyheter? Hvordan kan man øke den kritiske holdningen til kilder for informasjon på internett? Og ikke minst, hvordan kan man skape en medieoffentlighet, et nettverk av ulike medium, og en kultur som fremmer sannferdig informasjon?

Dette er et forskningsfelt som i Norge er lite utforsket, sammenlignet med andre land. Kvantitative undersøkelser om tillit til etablerte nyhetsmedier eller alternative medier kan ikke bekrefte polariseringstendenser i seg selv. Det er derfor viktig å undersøke nærmere hvordan dette har, og vil utvikle seg videre.

7.0 LITTERATURLISTE

- 2022 Edelman Trust Barometer. (n.d.). Edelman. <https://www.edelman.com/trust/2022-trust-barometer>
- Aalen, I. (2015). *Sosiale medier*. Bergen: Fagbokforlaget
- Aalen, I., Iversen, M. H. (2021). *Sosiale Medier*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Aarli-Grøndalen, R. (2022, April 27). *Undersøkelse: Nordmenn har rekordhøy tiltro til mediene*. Journalisten. <https://journalisten.no/erik-knudsen-kortnytt-mediundersokelsen/undersokelse-nordmenn-har-rekordhoy-tiltro-til-mediene/515666>
- Ainsworth, S. B. (2020). *The evolution of the Russian way of informatsionnaya voyna*. In Routledge eBooks (pp. 137–152). <https://doi.org/10.4324/9780367808846-11>
- Akerbæk, E., & Skiphamn, S. S. (2022). *Russland sprer propaganda om ukrainske biovåpen*. Faktisk.no. <https://www.faktisk.no/artikler/zlekl/russland-sprer-propaganda-om-ukrainske-biovapen>
- Allcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social Media and Fake News in the 2016 Election. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2), 211–236. <https://doi.org/10.1257/jep.31.2.211>
- Allen, M. (2017, November 9). Sean Parker unloads on Facebook: “God only knows what it’s doing to our children’s brains.” Axios. <https://www.axios.com/2017/12/15/sean-parker-unloads-on-facebook-god-only-knows-what-its-doing-to-our-childrens-brains-1513306792>
- Amundsen, B. (2022, August 13). *Slik vet du om du er i et ekkokammer*. Forskning.no. <https://forskning.no/internett/slik-vet-du-om-du-er-i-et-ekkokammer/2063005>
- Anderson, J., & Rainie, L. (2017, October 19). *The Future of Truth and Misinformation Online*. Pew Research Center; Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/internet/2017/10/19/the-future-of-truth-and-misinformation-online/>
- Andrejevic, M., Fordyce, R., Li, N., Trott, V., Angus, D., & Tan, J. (2021, June 7). *Unregulated and segmented dark ads on social media: consumer education and regulatory options*. Apo.org.au. <https://apo.org.au/node/313053>
- Bodó, B., Helberger, N., Eskens, S., & Möller, J. (2019). Interested in Diversity. *Digital Journalism*, 7(2), 206–229. <https://doi.org/10.1080/21670811.2018.1521292>
- Bounegru, L., Gray, J., Venturini, T., Mauri, M. (2017) *A field guide to “fake news» and other information disorders*. Amsterdam: Public Data Lab. https://monoskop.org/images/3/37/A_Field_Guide_to_Fake_News_and_Other_Information_Disorders_2018.pdf

- Bjørnøy, J. (2023, March 16) *Lokal Frp-topp kastes ut av partiet etter Putin-støtte*. Nettavisen. <https://www.nettavisen.no/putin/frp/morten-orsal-johansen/lokal-frp-topp-kastes-ut-av-partiet-etter-putin-stotte/s/5-95-977536>
- Brandtzæg, P. (2019). Sosiale medier – er vi alle blitt labrotter i et kyniskeksperiment? *Nytt Norsk Tidsskrift*, 36(2), 161–168. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2019-02-06>
- Brandtzæg, P. B., Seniorforsker, & SINTEF. (2018, March 28). *Alternative medier i vekst*. Dagbladet.no. <https://www.dagbladet.no/kultur/alternative-medier-i-vekst/69652920>
- Carr, C. T., & Hayes, R. A. (2015). Social Media: Defining, Developing, and Divining. *Atlantic Journal of Communication*, 23(1), 46–65. <https://doi.org/10.1080/15456870.2015.972282>
- Cinelli, M., De Francisci Morales, G., Galeazzi, A., Quattrociocchi, W., & Starnini, M. (2021). The echo chamber effect on social media. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118(9). <https://doi.org/10.1073/pnas.2023301118>
- Dahlback, M. L. (2021). *Her er ekkokammeret som gjør alternative medier til virale vinnere*. Faktisk.no <https://www.faktisk.no/artikler/0q4rw/her-er-ekkokammeret-som-gjor-alternative-medier-til-virale-vinnere>
- Dahlback, M. L. (2021) DET NORSKE EKKOKAMMERET. <https://www.skup.no/sites/default/files/2022-02/metoderapport---det-norske-ekkokammeret-%281.pdf>
- Egelhofer, J. L., & Lecheler, S. (2019). Fake news as a two-dimensional phenomenon: a framework and research agenda. *Annals of the International Communication Association*, 43(2), 97–116. <https://doi.org/10.1080/23808985.2019.1602782>
- Enjolras, B., Steen-Johnsen, K., & Wollebæk, D. (2013). Social media and mobilization to offline demonstrations: Transcending participatory divides? *New Media & Society*, 15(6), 890–908. <https://doi.org/10.1177/1461444812462844>
- Enjolras, B., Karlsen, R. Steen-Johnsen, K., Wollebæk, D. (2014). *Liker Liker ikke*. Cappelen Damm.
- Faktisk. (2023). *Slik jobber vi*. Faktisk.no. <https://www.faktisk.no/slik-jobber-vi>
- Ferguson, N. (2018). *The Square and The Tower*. Penguin Press: New York. <https://www.pdfdrive.com/the-square-and-the-tower-networks-and-power-from-the-freemasons-to-facebook-d196823677.html>
- Ferrara, E., Varol, O., Davis, C. A., Menczer, F., & Flammini, A. (2016). The rise of social bots. *Communications of the ACM*, 59(7), 96–104. <https://doi.org/10.1145/2818717>
- Figenschou, T. U., & Ihlebæk, K. A. (2018). Challenging Journalistic Authority. *Journalism Studies*, 20(9), 1221–1237. <https://doi.org/10.1080/1461670x.2018.1500868>

- Fitzpatrick, R. (n.d.). Research Guides: Fact Checking & Media Literacy: “Fake News.”
Libguides.njstatelib.org. https://libguides.njstatelib.org/facts/fake_news
- Fladmoe, A., Steen-Johnsen, K., & Enjolras, B. (2022). 4. Hvem deltar i den nye offentligheten? Aktive nettdebattanter og deres holdninger. 76–94.
<https://doi.org/10.18261/9788215051017-2022-04>
- Flem, S. S., Molnes, G. (2022) Slik spres russisk propaganda i norske alternative medier. (n.d.).
faktisk.no. <https://www.faktisk.no/artikler/06epg/slik-spres-russisk-propaganda-i-norske-alternative-medier>
- Foss, E. (2022) *1 av 3 unge voksne følger ikke med på nyheter i tradisjonelle medier*. SSB.
<https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/tids-og-medi bruk/statistikk/norsk-mediobarometer/artikler/1-av-3-unge-voksne-folger-ikke-med-pa-nyheter-i-tradisjonelle-medier>
- Færseth, J. (2017). *KonspiraNorge*. Humanist forlag.
- Gallagher, C., & O’Leary, N. (2022, July 26). Clare Daly added to list of alleged Russia propagandists by Ukraine’s security service. *The Irish Times*.
<https://web.archive.org/web/20220726204314/https://www.irishtimes.com/politics/2022/07/26/clare-daly-added-to-list-of-alleged-russia-propagandists-by-ukraines-security-service/>
- Gentikow, B. (2009). Offentlighet(er) som fenomen og begrep. *Norsk Medietidsskrift*, 16(2), 167–176. <https://doi.org/10.18261/issn0805-9535-2009-02-05>
- GOV.UK. (2022). *UK exposes sick Russian troll factory plaguing social media with Kremlin propaganda*. (n.d.). <https://www.gov.uk/government/news/uk-exposes-sick-russian-troll-factory-plaguing-social-media-with-kremlin-propaganda>
- Grimen, H. (2009) *Hva er tillit*. Oslo: Universitetsforlaget
- Gripsrud, J. (2017). *Allmenningen: historien om norsk offentlighet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gripsrud, J. (2015). *Mediekultur, mediesamfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Grønmo, S. (2007) *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget
- Haanshuus, B. P., & Ihlebæk, K. A. (2021). Recontextualising the news. *Nordicom Review*, 42(s1), 37–50. <https://doi.org/10.2478/nor-2021-0005>
- Haanshuus, B., & Jupskås, A. R. (2017). Høyreklikk! En analyse av ytre høyre på sosiale medier i Norge. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 58(02), 145–165.
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-291x-2017-02-01>
- Helmus, T. C., Bodine-Baron, E., Radin, A., Magnuson, M., Mendelsohn, J., Marcellino, W., Bega, A., & Winkelman, Z. (2018). *Russian Social Media Influence: Understanding Russian Propaganda in Eastern Europe*. [Www.rand.org. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2237.html](https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2237.html)

- Herpen, M. H. V. (2015). *Putin's Propaganda Machine: Soft Power and Russian Foreign Policy*. In Google Books. Rowman & Littlefield. <https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=CTiCCgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR7&dq=van+herpen+russia&ots=DopIJTv1Gj&sig=8EJFOWF4Ap4ZpIx0->
- Ihlebak, K. A., & Figenschou, T. U. (2022). Innenfor eller utenfor? Høyrevridde alternative medier og forhandling om grenser i den journalistiske institusjonen. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 63(4), 241–259. <https://doi.org/10.18261/tfs.63.4.1>
- Ipsos. (2022) Ipsos SoMe-tracker Q2-2022. <https://www.ipsos.com/nb-no/ipsos-some-tracker-q222>
- Jenssen, A. T. (2021). Populisme mot elitisme. *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift*, 37(1), 26–49. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2936-2021-01-02>
- Jeppesen, S. (2016). Understanding Alternative Media Power: Mapping Content & Practice to Theory, Ideology, and Political Action. *Democratic Communiqué*, 27. <https://scholarworks.umass.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1053&context=democratic-communicue>
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W., Rasmussen, E. B. (2018). Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse. Universitetsforlaget.
- Johansen. (2022, February 25). SISTE NYTT: Russland utestenges fra pendlerbolig-programmet i Norge. EAvisa. <https://eavisa.com/siste-nytt-russland-utestenges-fra-pendlerbolig-programmet-i-norge/>
- Jr, H. W. J. (2010, August 14). Google and the Search for the Future. Wall Street Journal. <https://www.wsj.com/articles/SB1000142405274870490110457542329409952721>
- Jøssang, T. I. (2018). *Falske nyhende i stortingsvalet 2017*. Masteroppgave. Stavanger: University of Stavanger
- Kalsnes, B. (2019). *Falske nyheter: løgn, desinformasjon og propaganda i den digitale offentligheten*. Oslo: Cappelen Damm.
- Kalsnes, B. (2022). *Eksisterer ekkokammer og filterbobler?* (n.d.). kristiania.no. <https://www.kristiania.no/kunnskap-kristiania/2022/03/eksisterer-ekkokammer-og-filterbobler/>
- Karlsen, R., Steen-Johnsen, K., Wollebæk, D., & Enjolras, B. (2017). Echo chamber and trench warfare dynamics in online debates. *European Journal of Communication*, 32(3), 257–273. <https://doi.org/10.1177/0267323117695734>
- Katz, J. E. & Mays, K. K. (2019). *Journalism and truth in an age of social media*. Oxford University Press.

- Khaldarova, I., & Pantti, M. (2016). Fake News. *Journalism Practice*, 10(7), 891–901. <https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1163237>
- Knudsen, E., Iversen, M. H., & Vatnøy, E. (2018). Mistillit til den andre siden. *Norsk Medietidsskrift*, 25(2), 1–20. <https://doi.org/10.18261/issn.0805-9535-2018-02-04>
- Kubin, E., & Von Sikorski, C. (2021). The role of (social) media in political polarization: a systematic review. *Annals of the International Communication Association*, 45(3), 188–206. <https://doi.org/10.1080/23808985.2021.1976070>
- Kolltveit, K., Karlsen, R., & Figenschou, T. (2022). Partiske medier? *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift*, 38(4), 214–229. <https://doi.org/10.18261/nst.38.4.6>
- Langemyr, H. (2020). Polarisering som sikkerhetsutfordring. *Samtiden*, 129(1), 12–19. <https://doi.org/10.18261/issn1890-0690-2020-01-03>
- Lazer, D. M. J., Baum, M. A., Benkler, Y., Berinsky, A. J., Greenhill, K. M., Menczer, F., Metzger, M. J., Nyhan, B., Pennycook, G., Rothschild, D., Schudson, M., Sloman, S. A., Sunstein, C. R., Thorson, E. A., Watts, D. J., & Zittrain, J. L. (2018). *The Science of Fake News*. *Science*, 359(6380), 1094–1096. <https://doi.org/10.1126/science.aao2998>
- Lindin, I-K. (2022). *Ti av de mest faktasjekkede påstandene fra krigen i Ukraina*. NRK. <https://www.nrk.no/urix/dette-er-de-mest-faktasjekkede-pastandene-fra-krigen-i-ukraina-1.15913701>
- Magin, M. (2020). *Fanges vi av filterbobler og ekkokammere?* <https://www.ntva.no/wp-content/uploads/sites/2/2021/10/Kapittel-18-Web-versjon.pdf>
- Medietilsynet. (2017, April 3). *Ny undersøkelse om falske nyheter*. Medietilsynet.no https://www.medietilsynet.no/nyheter/nyhetsarkiv/aktuelt-2017/falske_nyheter/
- Medietilsynet. (2021) *Hvordan oppdage falske nyheter og persontilpasset innhold på nettet?* Medietilsynet.no https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/stopp-tenk-sjekk-2021/medietilsynet_seniorguide_magasin.pdf
- Medietilsynet. (2022, April 4.) *Ny undersøkelse fra Medietilsynet: Én av tre har sett falske nyheter om Ukraina*. Medietilsynet.no <https://www.medietilsynet.no/nyheter/aktuelt/ny-undersokelse-fra-medietilsynet-en-av-tre-har-sett-falske-nyheter-om-ukraina/>
- Migiro, S. O., & Magangi, B. A. (2011). Mixed methods: A review of literature and the future of the new research paradigm. *African Journal of Business Management*, 5(10), 3757–3764. <https://doi.org/10.5897/AJBM09.082>
- Moe, H., Hovden, J. F., Ytre-Arne, B., Figenschou, T. U., Nærland, T. U., Sakariassen, H., Thorbjørnsrud, K. (2019). *Informerte Borgere? Offentlig tilknytning, mediebruk og demokrati*. Universitetsforlaget.
- Moe, H. (2022). *Reuters Digital News Report Nyhetsbruk* (n.d.). <https://nyhetsbruk.w.uib.no/>

- Moe, H., Fladmoe, A., Thorbjørnsrud, K., & Finstad, U. (2022). 6. Tillit til mediene. Falske nyheter og partiske journalister? *Ytringsfrihet I En Ny Offentlighet*, 113–133. <https://doi.org/10.18261/9788215051017-2022-06>
- Morrison, S. (2010). *Google CEO envisions a 'serendipity engine'*. Wsj.com <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703882404575520390567286252>
- Mosseri, A. (2016). *Addressing Hoaxes and Fake News*. About.fb.com. <https://about.fb.com/news/2016/12/news-feed-fyi-addressing-hoaxes-and-fake-news/>
- Newth, M. (2018). *Derfor frykter de ACER: – Kan få en stygg overraskelse om noen år*. Wwww.vg.no. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/Xwev6m/derfor-frykter-de-acer-kan-faa-en-stygg-overraskelse-om-noen-aar>
- Papacharissi, Zizi. (2002). The virtual sphere. *New Media & Society*, 4(1), 9–27. <https://doi.org/10.1177/14614440222226244>
- Papakyriakopoulos, O., Serrano, J. C. M., & Hegelich, S. (2020). Political communication on social media: A tale of hyperactive users and bias in recommender systems. *Online Social Networks and Media*, 15, 100058. <https://doi.org/10.1016/j.osnem.2019.100058>
- Pariser, E. (2011) *The Filter Bubble*. The Penguin Press. New York.
- Pomerantsev, P., & Weiss, M. (n.d.). *The Menace of Unreality: How the Kremlin Weaponizes Information, Culture and Money* A Special Report presented by The Interpreter, a project of the Institute of Modern Russia. https://www.almendron.com/tribuna/wp-content/uploads/2015/08/The_Menace_of_Unreality_Final.pdf
- Quattrociocchi, W., Scala, A., & Sunstein, C. R. (2016). Echo Chambers on Facebook. *Social Science Research Network*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2795110>
- Richter, M. L. (2017). *The Kremlin's Platform for "Useful Idiots" in the West: An overview of RT's Editorial Strategy and Evidence of Impact*. <http://www.elespiadigital.com/images/stories/Documentos9/Overview-of-RTs-Editorial-Strategy-and-Evidence-of-Impact.pdf>
- Ridderstrøm, H. (2020). *Borgerlig Offentlighet*. Litteraturogmedieleksikon. https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/borgerlig_offentlighet.pdf
- Robb, J. (2018). *Global Guerrilla Report McLuhan on War*. https://nextbillionseconds.com/wp-content/uploads/2018/12/2018-July-GG-Report_-_McLuhan-on-War.pdf
- Silverman, C. (2016, November 16). *This Analysis Shows How Viral Fake Election News Stories Outperformed Real News On Facebook*. BuzzFeed News. <https://www.buzzfeednews.com/article/craigsilverman/viral-fake-election-news-outperformed-real-news-on-facebook#.pd2rz5vYG>

- Simonsen, M. (2022, March 14). *Satset på en taper*. Dagbladet.no. <https://www.dagbladet.no/meninger/satset-pa-en-taper/75602736>
- Skybakmoen, J., Klungtveit, H. S., Berg, T. L., Nordseth, P. (2017). *Dette er de norske nettstedene du bør være på vakt mot i valgkampen*. Filternyheter.no. <https://filternyheter.no/dette-er-de-ni-norske-nettstedene-du-bor-vaere-pa-vakt-mot/>
- Steen-Johnsen, K., Enjolras, B., & Wollebæk, D. (2013). Sosiale medier, samfunnspolitisk deltagelse og kontroll. *Internasjonal Politikk*, 71(02), 263–273. <https://doi.org/10.18261/issn1891-1757-2013-02-09>
- Sunstein, C. R. (2017). #republic. Divided democracy in the age of social media. Princeton University Press.
- Suvatne, S. S. (2022, April 19). «Russisk propaganda» Vil kaste ham ut. dagbladet.no. <https://www.dagbladet.no/nyheter/vil-kaste-ham-ut/75835478>
- Tandoc, E. C., Lim, Z. W., & Ling, R. (2017). Defining “Fake News.” *Digital Journalism*, 6(2), 137–153. <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1360143>
- Tan, M. a. R. F. N. L. V. T. D. a. J. (2021, June 7). Unregulated and segmented dark ads on social media: consumer education and regulatory options. <https://apo.org.au/node/313053>
- Tillit – Nyhetsbruk. (n.d.). <https://nyhetsbruk.w.uib.no/rapport-2022/tillit/>
- Thorson, E. A., Watts, D. J., & Zittrain, J. L. (2018). The science of fake news. *Science*, 359(6380), 1094–1096. <https://doi.org/10.1126/science.aao2998>
- United States Department of State. (2022) *How the People’s Republic of China Amplifies Russian Disinformation*. (n.d.). <https://www.state.gov/briefings-foreign-press-centers/how-the-prc-amplifies-russian-disinformation>
- Ulstein, A. (2022, March 26). *Misvisande om russisk propaganda i “alternative medium.”* Document. <https://www.document.no/2022/03/26/misvisande-om-russisk-propaganda-i-alternative-media/>
- Uscinski, J. E., Klofstad, C. A., & Atkinson, M. D. (2016). What Drives Conspiratorial Beliefs? The Role of Informational Cues and Predispositions. *Political Research Quarterly*, 69(1), 57–71. <https://doi.org/10.1177/1065912915621621>
- Van Aelst, P., & Walgrave, S. (2002). New media, new movements? The role of the internet in shaping the “anti-globalization” movement. *Information, Communication & Society*, 5(4), 465–493. <https://doi.org/10.1080/13691180208538801>
- Wesslau, F. (2016, October 19). Putin’s friends in Europe – European Council on Foreign Relations. *ECFR*. https://ecfr.eu/article/commentary_putins_friends_in_europe7153/

- Whitehead, C. T. (2021). Twitter, & LinkedIn. (n.d.). *Find RSS Feeds for Your Favorite Websites and Make Life Easier*. Lifewire. <https://www.lifewire.com/what-is-an-rss-feed-4684568>
- World Risk Poll. (2020) The Lloyd's Register Foundation. World Risk Poll. <https://wrp.lrfoundation.org.uk/2019-world-risk-poll/fake-news-is-the-number-one-worry-for-internet-users-worldwide/>
- Zakariassen, G., Krekling, D. V., & Michelsen, I. (2017). *Kulturministeren vil undersøke folks holdninger til falske nyheter*. NRK. <https://www.nrk.no/kultur/kulturministeren-vil-undersoke-folks-holdninger-til-falske-nyheter-1.13417397>
- Zimdars, M. (2016). *False, Misleading, Clickbait-y, and Satirical "News" Sources*. Google Docs. https://docs.google.com/document/d/10eA5-mCZLSS4MQY5QGb5ewC3VAL6pLkT53V_81ZyitM/preview
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L. O., Moe, H. (2013). *Metodebok for mediefag*. Fagbokforlaget

Figurer

Figur X. Norske alternative medier har hatt en stor variasjon i delinger de siste årene. Mye skyldes at Facebook sine algoritmer begynte å fjerne clickbait fra feeden (Kilde: Storyboard.mx)

Figur Y. Oversikt over nettsiden Derimot.no, og et lite utvalg av Facebooksider har blitt delt videre på. Illustrasjonen viser spesifikke grupper eller innlegg (instagram), antall følgere og hvilken kanal. (Kilde: CrowdTangle).

Figur Z. Grafen viser totale delinger fra Nyhetsspeilet fra 2019 til 2023. (Kilde: Storyboard.mx)

Figur Æ. Illustrasjonen viser distribusjonsnettverket til alternative medium. Facebooksidene til venstre kanalisere innhold fra nettsidene til høyre (Kilde: CrowdTangle)

Figur 1. Illustrasjon viser oversikt over noen alternative medier i den norske medieoffentligheten

Figur 2. Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer saker i fra Fakta360.no. (Kilde: CrowdTangle)

Figur 3. Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer sak fra Sokelys.no. (Kilde: CrowdTangle)

Figur 4. Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Nytid.no (Kilde: CrowdTangle)

Figur 5. Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Steigan.no (Kilde: CrowdTangle)

Figur 6. Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Derimot.no (Kilde:CrowdTangle)

Figur 7. Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Friheten.no (Kilde:CrowdTangle)

Figur 8. Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Inyheter.no og Document.no på Facebook (Kilde:CrowdTangle)

Figur 9. Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Nyhetsspeilet.no (Kilde:CrowdTangle)

Figur 10. Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Lykten.no (Kilde:CrowdTangle)

Figur 11. Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Alternativ-media.com (Kilde:CrowdTangle)

Figur 12. Illustrasjonen viser hvilke Facebooksider som distribuerer innhold fra Riksavisen.no (Kilde: CrowdTangle)

Figur 13. Skjermdump av Facebooksidene “Støtte til Putins Russland” og “Russian Embassy in Norway”.

Figur 14. Skjermdump fra Facebooksiden “Om krig og fred og NATO-imperialismen”

Figur 15. Skjermdump fra Facebooksiden “Om krig og fred og NATO-imperialismen”

Figur 16. Illustrasjonen viser spredning av nyhetssaker fra alternative medier som hevder USA og Norge sto bak sprengingen av Nord Stream 1 og 2. Tallene under Facebooksidene viser antall interaksjoner (Kilde: CrowdTangle)

Figur 17. Skjermdump av Document.no sin artikkel på Facebooksiden «Document.no».

Figur 18. Skjermdump fra et avsnitt av Derimot.no sitt svar til NRK sin artikkel.

Figur 19. Illustrasjonen viser spredning av nyhetssaker fra alternative medier som skriver at Ukraina utvikler biologiske våpen (Kilde: CrowdTangle)

Figur 20 Skjermdump av Steigan.no sin artikkel på Facebooksiden «steigan.no».

Figur 21. Skjermdump fra Riksavisen.no sin artikkel

Figur 22. Skjermdump fra to artikler hos Steigan.no og Sokelys.com

Tabeller

Tabell 1. Viser de mest delte sakene på Steigan.no tirsdag 21. mars 2023 (Kilde: Storyboard.mx).

Tabell 2. Tabellen viser toppsakene til NyTid.no i uke 15, 2023. (Kilde: Storyboard.mx)

Tabell 3. Tabellen viser toppsakene fra Frihetskamp.net i uke 15, 2023. (Kilde: Storyboard.mx)

Tabell 4. Tabellen viser toppsak nr. 12, 13 og 14 fra Derimot.no i uke 16, 2023. (Kilde: StoryBoard.mx).

Tabell 5. Tabellen viser toppsak nr. 4 fra Steigan.no i uke 16, 2023. (Kilde: Storyboard.mx).

Tabell 6. Tabellen viser sak nr. 18 i perioden 23. november til 20. april (Kilde: StoryBoard.mx)

Tabell 7. Liste som viser et utvalg Facebooksider med relativt mange følgere.

Vedlegg

Vedlegg 1: Domeneoversikt fra september 2022

Vedlegg 2: Domeneoversikt fra oktober 2022

Vedlegg 3: Domeneoversikt fra november 2022

Vedlegg 4: Domeneoversikt fra desember 2022

Vedlegg 5: Domeneoversikt fra januar 2023

Vedlegg 6: Topp 50 liste for september 2022

Vedlegg 7: Topp 50 liste for oktober 2022

Vedlegg 8: Topp 50 liste for november 2022

Vedlegg 9: Topp 50 liste for desember 2022

Vedlegg 10: Topp 50 liste for januar 2023

Vedlegg 11: Top 20 kontroversielle nyheter i februar 2023

Vedlegg 12: Top 20 saker fra kontroversielle nettsider i 2021

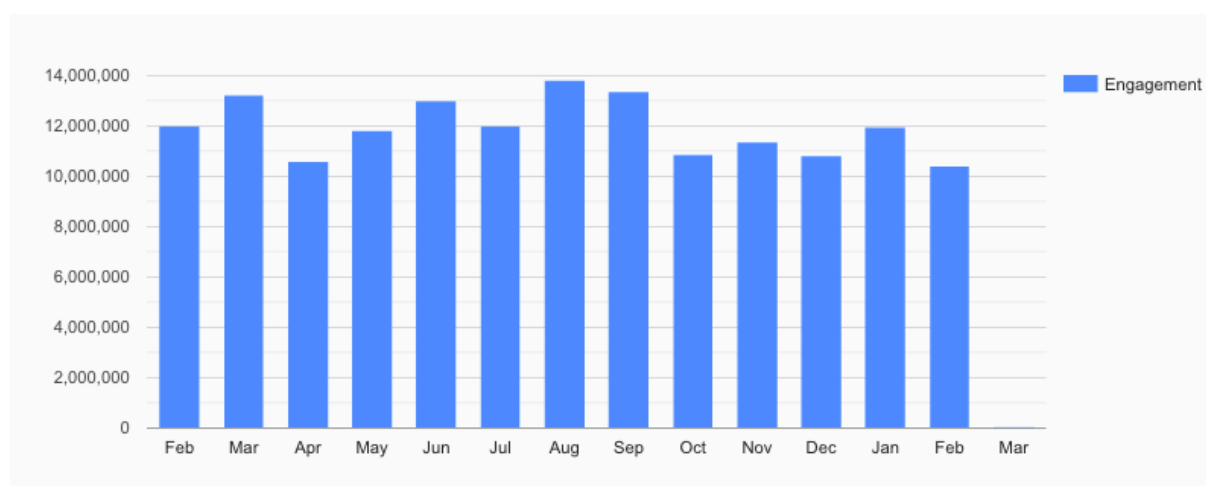
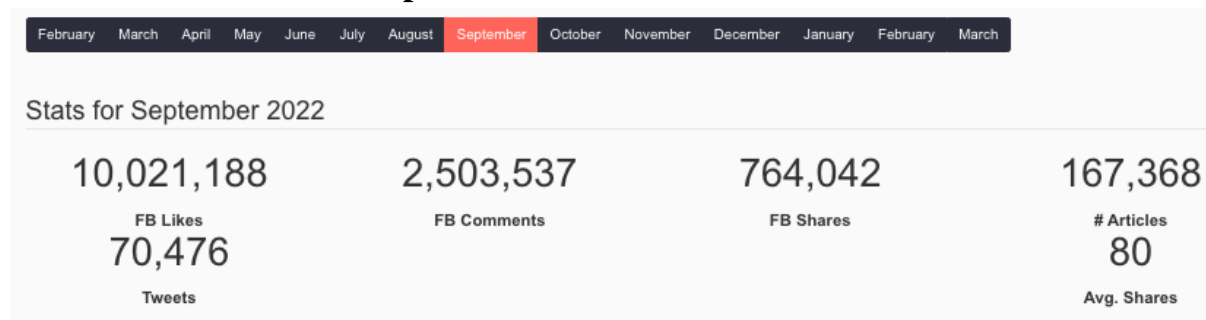
Vedlegg 13: Totaloversikt over data fra CrowdTangle.

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1oQ9ocVpEYsKM3u0gCisOxah8d5awbv4I/edit#gid=687722565>

Vedlegg 14: Kategorisering av Facebooksider.

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/105Bt7F5Yu0sgxUe-mhaag7NPm9eIx2Iy/edit#gid=1143152966>

VEDLEGG 1: Tall i fra September 2022

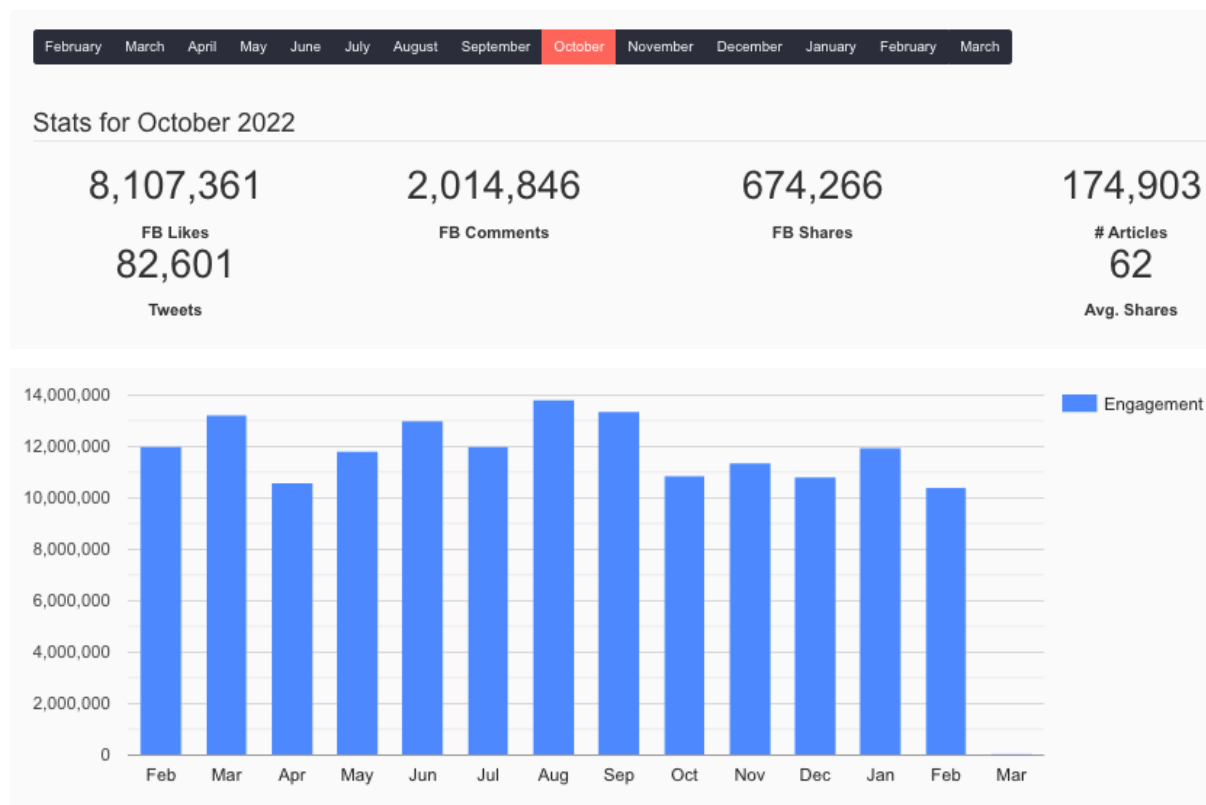

ARTICLES:

1	Regjeringen vil styrke retten til kontantbetaling 1. Sep 2022	24,110
2	I dag tredobles prisen for elbiler i bomringen 1. Sep 2022	12,811
3	«Hvor kommer Ap-hatet fra?» 1. Sep 2022	10,098
4	Et farvel til fastlegeordningen 1. Sep 2022	9,376
5	Norge ble mørkt etter at hovedsikringen gikk i regjeringen Støre 1. Sep 2022	8,970
6	Ny serie om München-massakren 1. Sep 2022	7,498
7	Husokkupanter ble regelrett jaget av eieren 1. Sep 2022	6,984
8	Foreldre slutter å spise for at ungene skal få mat 1. Sep 2022	6,087
9	Sjokkmåling: Høyre større enn Ap og Sp til sammen 1. Sep 2022	5,862
10	Jo, politikerne kan få strømprisen ned 1. Sep 2022	5,745
11	Nordmenn har fått nok av regjeringen: Høyre er større enn Ap og Sp... 1. Sep 2022	5,185
12	Sprekt kongepar imponerer: – De har bare ett gir, og det er på 1. Sep 2022	5,174
13	– Jeg tror faktisk ikke at politikerne har skjont det 1. Sep 2022	4,740
14	Russisk soldat: – Putin, faen ta deg! 1. Sep 2022	4,333
15	Flere sier ja til kjernekraft hvis det betyr billigere strøm 1. Sep 2022	4,331

16		Gjennomsnittsmåling: Høyre større enn Ap og Sp samlet 1. Sep 2022	4,024
17		Det blir opptil 75 prosent dyrere å lade elbilen på veien i høst 1. Sep 2022	3,928
18		Kongeparet vekker oppsikt – nye beskjeden fra kong Harald som... 1. Sep 2022	3,893
19		Hasteinnlagt etter dette 1. Sep 2022	3,763
20		Dette er Kompani Lauritzen: Tropp 1-deltakerne 1. Sep 2022	3,647
21		Petter Northug har startet jakten på treningstimer 1. Sep 2022	3,473
22		Regjeringen vil styrke folks rett til å betale med kontanter 1. Sep 2022	3,302
23		Moskus tett på bebyggelse i Isfjorden: – Hold avstand 1. Sep 2022	3,229
24		Hvor Ap-hatet kommer fra? Kanskje man høster det man sår? 1. Sep 2022	3,201
25		Dette skriver avisene om politikk torsdag 1. september 1. Sep 2022	2,994
26		SV henter fram forslag om «Statsstrøm» til alle 1. Sep 2022	2,913
27		Sønnen fortviler etter at banken stengte kontoen til Turid (79) 1. Sep 2022	2,878
28		Petter «uteligger» deler dyster beskjed: «Dessverre har jeg...» 1. Sep 2022	2,839
29		Gjennomsnittsmåling: Høyre større enn Ap og Sp samlet 1. Sep 2022	2,837
30		I løpet av sekunder ble livet til Åshild og Martin snudd opp ned: – Vi... 1. Sep 2022	2,769
31		Varsler endringer – Wenche Andersen trapper ned 1. Sep 2022	2,758
32		EUs indre energimarked - hvorfor forteller dere ikke sannheten? 1. Sep 2022	2,718
33		Dette er bekymringen nå: – Da har vi en ny sykdom i Europa 1. Sep 2022	2,711
34		Kan skape politisk jordskjelv i Sverige: Nå advarer han Norge 1. Sep 2022	2,613
35		Polen krever Tyskland for 1.300 milliarder dollar i krigserstatning 1. Sep 2022	2,610
36		Senterpartiet sier nei til fjerde energimarkedspakke 1. Sep 2022	2,502
37		Moskus har blitt observert i Isfjorden 1. Sep 2022	2,471
38		Må bygge vei og brygge i norsk naturreservat for å hente ut amerikansk... 1. Sep 2022	2,258
39		Abraham (37) kritiserer hjemlandet. Nå trues familien 1. Sep 2022	2,255
40		Vil besøke alle Norges kommuner – nå mangler kong Harald bare 25 1. Sep 2022	2,229
41		– Dab var og er eit feilskjær 1. Sep 2022	2,164
42		Shabana Rehman deler ny beskjed – i den enormt tøffe tiden:... 1. Sep 2022	2,121
43		Polen vil kreve enorm krigserstatning fra Tyskland 1. Sep 2022	2,114
44		Renholder i Tromsø forsynte seg av sjokolade fra fellesområdet – Fikk... 1. Sep 2022	2,109
45		Du er programmert til å elske Freya 1. Sep 2022	2,103
46		Støtten til Salman Rushdie åpenbarer behovet for nasjonal selvransakelse 1. Sep 2022	2,059
47		Lysfenomen i Sør-Norge: – Det er det sykeste jeg har sett! - VGTV 1. Sep 2022	2,046
48		Russland ut mot opplæring av ukrainske soldater i Norge 1. Sep 2022	2,040
49		Sergej Lavrov angriper Vesten etter Gorbatsjovs bortgang 1. Sep 2022	2,023
50		Europas energikrise: Slik kan Norge rammes hardest av alle 1. Sep 2022	1,981

VEDLEGG 2: Tall i fra Oktober 2022

ARTICLES:

1	Kaggestad hedret: – Veldig hyggelig og rørende 28. Oct 2022	35,796
2	Christine Koht: – Jeg er fri for kreft 24. Oct 2022	34,406
3	Kan bli slutt på å skille kalver fra mor ved fødsel 2. Oct 2022	19,878
4	Stine (20) omkom i tragedien i Sør-Korea 31. Oct 2022	19,305
5	Gladmelding 8. Oct 2022	16,380
6	Skihopper Maren Lundby (28) er tilbake i hoppbakken og vil bli verdens... 13. Oct 2022	16,055
7	Regjeringen kutter all støtte til NOAH 6. Oct 2022	15,064
8	ALS-syke Alf (33) fikk drømmemøte med Guardiola og Haaland 11. Oct 2022	14,908
9	Mads Hansen søker «folkets deltager» til «Ikke lov å le på hytta»: –... 10. Oct 2022	14,817
10	N. E16, Farlig vei Sviket mot Vestlandet 22. Oct 2022	14,281
11	Et spesielt grep har gitt bonden oppmerksomhet fra hele verden 3. Oct 2022	14,080
12	Flere blir syke og dør – lege slår alarm 26. Oct 2022	13,223
13	N. Spetalen i strupen på Støre: – De har null kompetanse 23. Oct 2022	13,017
14	Johan Kaggestad hedret med ærespris: – Rørende 29. Oct 2022	12,612
15	Støre-regjeringen fjerner boligstøtte til utviklingshemmede: – Katastrofe 23. Oct 2022	12,238

16		Hedret Kaggestad: - Sterke saker	29. Oct 2022	11,782
17		Vekker oppsikt	12. Oct 2022	11,706
18		- Det er galskap	23. Oct 2022	11,677
19		Skoleelever i Iran kaster hijaben i protest	4. Oct 2022	11,660
20		Øystein Stray Spetalen: - Det er galskap	23. Oct 2022	11,655
21		Sven Martin (69): - Ville ha gått flere dager uten mat	21. Oct 2022	11,639
22		Verdenscupcomeback av Maren Lundby i Wisla neste helg	26. Oct 2022	11,513
23		Åpen om kreftsykdom: Shabana Rehman delte gode nyheter fra scenen	5. Oct 2022	11,371
24		Norsk politikk, Støre-regjeringen Karakterbok: Støre-regjeringen...	14. Oct 2022	11,338
25		Tidligere NRK-journalist om Støre: «Ekstremt bevisstløs i...	23. Oct 2022	10,864
26		Gir seg ikke i Acer-saken	28. Oct 2022	10,688
27		Unge dropper punktum: - Det er veldig sint	19. Oct 2022	10,638
28		Hege spredte glede som sykehusklovn i årevis. Nå var det hennes tur til...	10. Oct 2022	10,442
29		Små unger har ikke godt av å se «hvor maten kommer fra»	3. Oct 2022	10,403
30		Norges første gratis dyreklinikk åpner i Oslo	27. Oct 2022	10,371
31		Kjersti (22) bor på småbruk alene: Bruker kun stearinlys og lever uten...	5. Oct 2022	10,139
32		- Svikt i oppfølgingen	5. Oct 2022	9,938
33		Listhaug om LO-lederen: - Hun oppfører seg mer som en politiker fra Ap,...	11. Oct 2022	9,896
34		Fikk forelegg på 4000 kroner for å sykle 53 km/t i 40-sone	25. Oct 2022	9,418
35		Nytt bunnivå for Sp: Mister to av tre velgere	11. Oct 2022	9,285
36		Måling ble tatt opp da de feiret: Resultatet er knusende	20. Oct 2022	8,651
37		Klimaaktivister limte seg fast på gulvet hos en Volkswagen-forhandler i...	21. Oct 2022	8,567
38		Maud Angelica Behn debuterer med kunstutstilling - om lykke	19. Oct 2022	8,546
39		Måling: En av tre mener Senterpartiet bør gå ut av regjeringen	7. Oct 2022	8,532
40		Arbeiderpartioppør mot Støre og strømbudsjettet	6. Oct 2022	8,271
41		Sophie Elise og flere dyrevenner slår «knockout» på Sandra Borch	12. Oct 2022	8,097
42		Er Støre blitt en lystløgner som går inn for å villedde folket?	15. Oct 2022	7,935
43		Innfører økte bompengesatser for elbil: - Tidenes dårligste elbilbudsjett	6. Oct 2022	7,923
44		- Lov å være bitter	23. Oct 2022	7,903
45		Enorm pågang: - Nå er det vanlige folks tur til å bli fattige	10. Oct 2022	7,873
46		Forskere har satt Astrid Uhrenholdt Jacobsen under lupen	17. Oct 2022	7,776
47		Arbeiderpartiet får under 20 prosent på snittmåling - dårligste på over...	29. Oct 2022	7,710
48		Krisemøter på slottet: Märthas prinsessetittel diskuteres	1. Oct 2022	7,692
49		Lå bortgjemt i 14 år	16. Oct 2022	7,666
50		Jakob Ingebrigtsen kan bli årets friidrettsutøver i verden - får tøff...	13. Oct 2022	7,662

VEDLEGG 3: TALL FOR NOVEMBER 2022

1	Derfor fungerer Kompani Lauritzen bedre enn norsk skole 23. Nov 2022	41,259
2	Årets mest undervurderte måned 5. Nov 2022	33,180
3	Fredrik Solvang bryter sammen og gråter: – Det er fryktelig sterkt 15. Nov 2022	22,192
4	Vant «71 grader nord kjendis»: Gråt av glede 17. Nov 2022	21,031
5	Even Rognlien er død, 49 år gammel 3. Nov 2022	16,084
6	Christian Ringnes satte kunstverk utenfor den iranske ambassaden 24. Nov 2022	15,794
7	Elkjøp trekker seg som VM-sponsor – gir bort reklameplass til Amnesty 17. Nov 2022	14,488
8	Shabana Rehman: - Jeg er fortrolig med å dø 29. Nov 2022	14,141
9	Saken mot Atle Antonsen er henlagt 18. Nov 2022	12,981
10	Sykmelding og sorgmelding: - Jeg er ikke syk. Jeg sørger 22. Nov 2022	12,228
11	Går i pappas fotspor: – Hvis jeg ser en fin himmel, pleier jeg å tenke... 7. Nov 2022	12,166
12	Ingvild Flugstad Østberg fikk klarsignal 7. Nov 2022	11,903
13	Levende musikk er viktigere enn du tror 12. Nov 2022	11,094
14	P4-profil Even Rognlien er død 3. Nov 2022	10,684
15	Norge til EM-finale etter vanvittig Mørk-show 18. Nov 2022	10,676

16	 Amalie (24) lever i lavinntekt: - Føler et konstant press i brystet 16. Nov 2022	10,522
17	 Barna arver intelligensen fra mor – ikke fra far 11. Nov 2022	10,352
18	 Knut Ragnar er ufør: – Alt jeg ønsker meg til jul er et julekort og et... 22. Nov 2022	10,291
19	 Sier nei til økt trygd 28. Nov 2022	10,186
20	 Ny studie viser at Jordens klima er selvregulerende - Document.no 27. Nov 2022	10,039
21	 Død 4. Nov 2022	9,691
22	 Her ble det sterkt - VGTV 15. Nov 2022	9,670
23	 Ja, lektorene burde være mer som fenriken i klasserommet 29. Nov 2022	9,663
24	 Eggum om krisemålingen for Ap: – Regjeringen analyserer seg i hjel 10. Nov 2022	9,456
25	N. Krisemålingen for Arbeiderpartiet viser at denne regjeringen har kollapset 10. Nov 2022	9,421
26	 Skiforbundet snur: Clas Brede Bråthen tilbake som sportssjef 15. Nov 2022	9,391
27	 Gult farevarsel for snø på Østlandet og i Agder 15. Nov 2022	9,282
28	N. Ny brutal måling: Ap har aldri vært målt lavere 16. Nov 2022	9,233
29	 Rosemarie Köhn begravnes i Hamar domkirke torsdag 3. november kl 12.15 1. Nov 2022	9,222
30	N. Ap får juling i enda en skrekkmåling 22. Nov 2022	9,214
31	 Priv. til red. Rosemarie Köhn begravnes i Hamar domkirke torsdag 3. november 1. Nov 2022	9,189
32	N. Denne hunden kom fra ulykken med mindre skader 2. Nov 2022	9,168
33	 Stian Blipp sykmeldt: Avlyser alle show frem til jul 18. Nov 2022	9,148
34	 Her blir det for mye 15. Nov 2022	9,057
35	 AUF-leder: – Trond Giske har mye av skylden for Aps fall 11. Nov 2022	8,927
36	 Gråtkvalt Fredrik Solvang måtte stoppe opp i Debatten 15. Nov 2022	8,919
37	 Kaizers gjenoppstår? 7. Nov 2022	8,891
38	 Krever 1500 kroner i erstatning fordi legekantoret avlyste timen 27. Nov 2022	8,881
39	 Kona til Rosemarie Köhn under gravferda: – Ikkje ein dans på roser 3. Nov 2022	8,716
40	 Sjekk jobben Iris Lian fikk etter «Kompani Lauritzen» 4. Nov 2022	8,636
41	 Lastebilsjåfør Ole Christian (23) mangler deler av armer og bein 8. Nov 2022	8,526
42	 Varsler om kraftige kutt i psykiatrien i Oslo 2. Nov 2022	8,227
43	 Familiens fribente venn ble koseteppe 2. Nov 2022	8,123
44	 Stolt Abid Raja: Nå er Nadia Ansar blitt doktor 18. Nov 2022	7,972
45	 Gjorde melkebil om til brannbil: – Har spart flere millioner kroner 28. Nov 2022	7,949
46	 Stemmen til verdens mest kjente joik er død 10. Nov 2022	7,844
47	 Raser mot «klimahelvete»: - Destabiliserer verden 10. Nov 2022	7,715
48	 Shabana Rehman: – I sum er ting alvorlig nå 29. Nov 2022	7,684
49	 Savnet hund meldte seg selv inn til politiet 21. Nov 2022	7,584
50	 Derfor klipper de deg gratis: – Vi stiller ikke spørsmål 10. Nov 2022	7,578

VEDLEGG 4: Tall for Desember 2022

February March April May June July August September October **November** December January February March

Stats for November 2022

8,581,553

FB Likes
70,822

Tweets

2,054,009

FB Comments

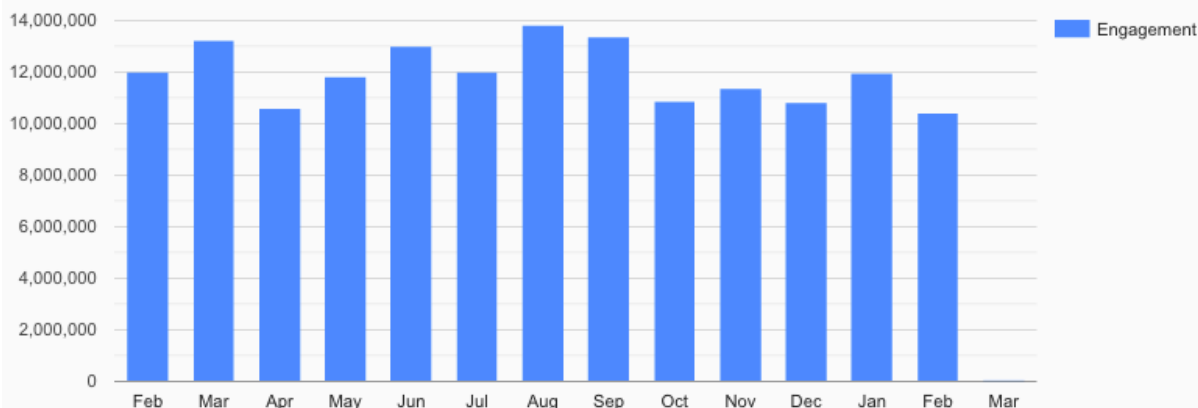
670,928

FB Shares

171,960

Articles
66

Avg. Shares

1	- Jonas er ferdig 26. Dec 2022	23,211
2	- Jeg har ikke lenge igjen 19. Dec 2022	23,048
3	Netflix-filmen «Troll» på topp over hele verden: – Helt fantastisk 4. Dec 2022	21,438
4	Jon Niklas Rønning med Støre-stikk: – Tvinger oss til en 1800-talls jul... 2. Dec 2022	20,583
5	Angela (21) besto historisk eksamen: – Jeg er så stolt! 3. Dec 2022	14,959
6	Eli Rygg: – Gaven med å bli født, er at vi skal dø 4. Dec 2022	14,820
7	HIPP HURRA: Hele Norges fiolinist Arve Tellefsen fyller 86 år 14. Dec 2022	14,445
8	Kjærestens hjerteskjærende meddelelse om Shabana: «Jeg er i stor... 29. Dec 2022	14,331
9	– Det er ikke aktuelt for oss å sette opp en stige og sage ned korset 15. Dec 2022	14,104
10	Shabana Rehman, Død Shabana Rehman er død 29. Dec 2022	13,677
11	16-åring lager pantefest for enslige forsørgere 6. Dec 2022	13,658
12	La seksåringene leke igjen 27. Dec 2022	13,502
13	Mystisk sykdom kan spores til hjernen 12. Dec 2022	13,317
14	Justisminister Mehl vil kaste ut kriminelle flyktninger – får kjeft av... 13. Dec 2022	13,182
15	Krever nye regler for strømeksport: – Norge må tenke på Norge 13. Dec 2022	12,938

16	 Shabana Rehman er død 29. Dec 2022	12,827
17	 Sønnen min begynte på skolen i år. Jeg har hatt lyst til å rope 19. Dec 2022	12,772
18	 Det er vår forbannede plikt å rope høyt 18. Dec 2022	12,664
19	 Minst 30 risikerer dødsstraff 5. Dec 2022	12,013
20	 Minst 28 risikerer dødsstraff 5. Dec 2022	11,918
21	N. Det er et trist Norge jeg nå feirer jul i 20. Dec 2022	11,810
22	 Shabana Rehman er død 46 år gammel 29. Dec 2022	11,802
23	 Nå blir det rot i regnskapet. El-bilen er ikke miljøvennlig. 6. Dec 2022	11,569
24	nmc Bærekraftige bobler og lasershow: Dette kan erstatte fyrverkeriet 30. Dec 2022	11,453
25	nmc VM-gull nummer 15 for Magnus Carlsen: – Han har revolusjonert sjakkspporten 30. Dec 2022	11,201
26	 Sladder med ambulansen 17. Dec 2022	11,172
27	 Shabana Rehman er død 29. Dec 2022	11,139
28	 Støre om sjokkpriser på strøm: – Kommer til å vare 13. Dec 2022	11,107
29	 Blir bedt om å fjerne korset: – Bare de mest fanatiske som reagerer på... 13. Dec 2022	11,093
30	 Takako Ellefsen (83) fikk sjokkbeskjed: Må ut av Norge innen 28. desember 4. Dec 2022	11,090
31	 Shabana Rehman er en av de mest kraftfulle og innflytelsesrike ... 29. Dec 2022	11,003
32	 Overlevde tre dager i minus 20 17. Dec 2022	10,974
33	 – Man slutter ikke å være lidenskapelig etter å ha blitt 50 - kk.no 10. Dec 2022	10,973
34	N. La oss være ærlige: Verken Høyre eller Arbeiderpartiet gjør noe med... 20. Dec 2022	10,745
35	 Snart 80.000 har lest innlegget til den frustrerte sjukepleieren 12. Dec 2022	10,614
36	 Stopp henrettelsene i Iran! 5. Dec 2022	10,579
37	 Tobarnspappaen har solgt seng og TV for å få penger til mat: – Helt... 13. Dec 2022	10,492
38	 Lillebjørn Nilsen åpner opp om kreftsykdommen – dette er hans egne ord 28. Dec 2022	10,291
39	 Justisminister Mehl vil kaste ut kriminelle flyktninger – får kjøft av... 13. Dec 2022	10,286
40	nmc Takako (83) var gift med nordmann i 46 år, nå blir hun kastet ut av Norge 4. Dec 2022	10,178
41	N. Regjeringen evner ikke å skaffe nordmenn billig egenprodusert strøm 13. Dec 2022	10,155
42	N. Vedums kalkulator regner feil på feil 21. Dec 2022	9,610
43	 HIPP HURRA: Hele Norges visesanger Lillebjørn Nilsen fyller 72 år 21. Dec 2022	9,571
44	 Tillitsvalgt mener Ap bortforklarer strømkrisa: – Folk er ikke dumme 16. Dec 2022	9,382
45	 Oslo dropper fyrverkeri, som eneste storby. Frp reagerer kraftig. 28. Dec 2022	9,367
46	 Ingebrigtsen tok EM-gull i terrengløp 11. Dec 2022	9,354
47	 HIPP HURRA: Liv Ullmann fyller 84 år 16. Dec 2022	9,326
48	 HIPP HURRA: Hele Norges Ingrid Bjørnov fyller 59 år 5. Dec 2022	9,303
49	nmc Barn sa fra om overgrep etter å ha sett denne Supernytt-serien 1. Dec 2022	9,174
50	 HIPP HURRA: Hele Norges Kirsti Sparboe fyller 76 år 7. Dec 2022	9,048

VEDLEGG 5: Tall for Januar 2023

1	Mille og Mina begravnes i dag Jan 25	33,852
2	N. El-maskiner skaper brøytetrøbbel: Må lades i fire timer etter én times bruk Jan 21	33,155
3	Underernærte Lilly (90) gikk hele dager uten å få mat av hjemmetjenesten Jan 18	26,910
4	Serien rører nordmenn – nå vil flere starte egne demenskor Jan 14	17,868
5	N. Nå kan du ikke gjøre Shabana vondt lenger Jan 4	16,336
6	Sykepleier sto frem på Brennpunkt: – Plikten trumfet ubehaget Jan 25	16,168
7	Faren fekk demens som 45-åring: – Alt fall litt saman Jan 18	16,032
8	Familien går ut med bilde av tvillingene: – De fortjente ikke en slik... Jan 9	15,995
9	Som å bli spyttet på og latterliggjort Jan 24	15,072
10	Basmeena (21) først i landet med hijab i ambulansetjenesten Jan 21	14,938
11	Demenskorret tok Norge med storm – nå opprettes det en rekke demenskor... Jan 30	14,030
12	N. Skihopp, Hoppuka Granerud vant Hoppuka Jan 6	14,004
13	– Noe av det sterkeste jeg har opplevd Jan 18	13,860
14	Therese Johaug er gravid: – Overgår alle gullene jeg har tatt Jan 3	13,691
15	Fembarnsfaren Jan Runar var berre 45 då han fekk demens Jan 13	13,686

16	 Unnskyld, Kjerkol! Jan 27	13,577
17	 Lise Fjeldstad vil bestemme selv når hun ikke lenger vil leve Jan 30	13,473
18	 Norge – den siste sovjetstaten Jan 28	13,430
19	 Therese Johaug er gravid Jan 3	13,241
20	 Atle Antonsen tilbake på P4s «Misjonen» med Johan Golden Jan 16	13,012
21	 Skal strømprisene bli Arbeiderpartiets undergang? Jan 10	12,936
22	 Hjelp, jeg klarer ikke å konsentrere meg Jan 1	12,655
23	 MDG med kjempesmell på ny måling: Mister makta i Oslo Jan 25	12,554
24	 HIPP HURRA: Halvdan Sivertsen fyller 73 år i dag – øyeblikk... Jan 5	12,538
25	 Ingrid Gjessing Linhave: – Demenskoret er det viktigste jeg har jobbet... Jan 20	12,489
26	 «Demenskoret»-dirigenten har selv vært pårørende: – Vet hvor vondt det er Jan 9	12,392
27	 GRATULERER: Visesangeren Øystein Sunde fyller 76 år Jan 24	12,074
28	 Bemanningen strekker ikke til Jan 6	11,902
29	 Kjære Ap og Høyre, kan dere ikke bare innrømme at dere tok feil? Jan 29	11,859
30	 Mot i brystet fyller 30 år: – Vi må få lov til å være stolte Jan 22	11,835
31	 Jeg har ikke råd til å bo i Norge lenger Jan 4	11,699
32	 Halvor Egner Granerud - Vant Hoppuka Jan 6	11,671
33	 Marius var nær ved å bli en del av den dystre selvmordsstatistikken Jan 7	11,614
34	 Lisa Marie Presley er død Jan 13	11,385
35	 Mentorene i ekstase: – Noe av det vakreste jeg har hørt på The Voice Jan 27	11,017
36	 HIPP HURRA: Skuespiller Hilde Lyrån fyller 60 år i dag Jan 2	10,970
37	 Texas: Her ligger vindmøllenes kirkegård Jan 19	10,927
38	 To med sans for tre Jan 4	10,647
39	 Ler av «søring-sutring» etter snøkaos Jan 5	10,356
40	 Nå vil flere starte demenskor: – Jeg har aldri før fått maken til respons Jan 13	10,340
41	 Hjemmetjenesten: - Grunn til å være livredd Jan 24	10,187
42	 Norske nobelprisvinnere får millioner i støtte av Facebook-gründeren og... Jan 24	10,169
43	 Riksadvokaten henlegger saken mot Atle Antonsen: – Saken er ferdig, død Jan 6	10,129
44	 Programleder og dirigent i «Demenskoret» har selv vært pårørende Jan 11	9,977
45	 Tvillingene Mina og Mille (16) gravlagt: – En vakker og verdig begravelse Jan 25	9,957
46	 En ubuden gjest som aldri slipper taket Jan 3	9,881
47	 Det var bare en tablett – noen timer senere var Mathias (18) død Jan 15	9,859
48	 Deler bilde av de omkomne Jan 9	9,830
49	 Mille og Mina (16) døde. Nå forteller foreldrene hvem tvillingene var. Jan 21	9,811
50	 Lisa Marie Presley (54) er død Jan 12	9,789

VEDLEGG 6: Top 50 liste for September

		Avg. Engagement	Total Engagement			
1	nrk.no	121.2	1,295,157	26	forskning.no	367.1 93,605
2	tv2.no	204.3	995,112	27	dagen.no	169.5 92,525
3	nettavisen.no	225.2	926,674	28	tu.no	279.4 91,374
4	dagbladet.no	126.2	802,241	29	steigan.no	349.5 84,567
5	vg.no	459.9	780,028	30	borsen.dagbladet.no	379.4 79,665
6	abcnyheter.no	179.6	619,892	31	adressa.no	15.2 78,673
7	document.no	583.2	510,900	32	vl.no	73.5 73,199
8	aftenposten.no	180.1	421,600	33	kk.no	452.0 70,507
9	dagsavisen.no	141.7	397,294	34	eurosport.no	146.9 62,128
10	energinytt24.no	2,131.6	355,975	35	dinside.dagbladet.no	303.5 59,787
11	resett.no	397.2	285,593	36	nordnorskdebatt.no	235.8 57,540
12	bt.no	40.3	245,551	37	klikk.no	385.7 57,087
13	no.newsner.com	724.3	198,464	38	miff.no	1,096.5 53,729
14	finansavisen.no	77.1	185,490	39	fvn.no	53.0 50,312
15	dn.no	141.7	172,038	40	h-a.no	68.0 46,690
16	nationen.no	270.3	162,471	41	db.trondheim.dagbladet.no	426.1 44,318
17	e24.no	192.2	152,405	42	liverpool.no	148.3 39,446
18	sosialnytt.com	708.7	150,254	43	t-a.no	50.7 38,959
19	frifagbevegelse.no	297.8	148,897	44	subjekt.no	152.5 38,886
20	seher.no	172.8	143,776	45	langrenn.com	309.6 35,917
21	inyheter.no	212.9	122,657	46	illvit.no	444.5 35,559
22	aftenbladet.no	31.0	122,353	47	ba.no	35.9 32,695
23	rights.no	1,515.3	115,161	48	smp.no	30.6 32,518
24	itromso.no	136.3	113,032	49	an.no	35.7 31,793
25	forsvaretsforum.no	525.0	95,555	50	agendamagasinet.no	560.2 30,810

VEDLEGG 7: Top 50 liste for Oktober

		Avg. Engagement	Total Engagement			
				25	 borsen.dagbladet.no	334.5 75,605
1	 nrk.no	101.0	1,102,188	26	 rights.no	891.9 71,353
2	 tv2.no	294.7	920,352	27	 dagen.no	121.3 68,307
3	 dagbladet.no	123.5	731,083	28	 klikk.no	480.8 66,833
4	 vg.no	424.8	718,835	29	 kk.no	374.4 64,771
5	 nettavisen.no	168.1	707,365	30	 eurosport.no	145.8 64,448
6	 abcnyheter.no	116.6	415,344	31	 vl.no	69.9 61,446
7	 document.no	362.9	344,772	32	 adressa.no	10.3 58,304
8	 aftenposten.no	123.0	292,904	33	 itromso.no	78.5 56,684
9	 dagsavisen.no	109.2	258,893	34	 tu.no	167.7 56,676
10	 energinytt24.no	1,010.9	154,663	35	 liverpool.no	180.5 56,122
11	 bt.no	43.8	150,912	36	 dinside.dagbladet.no	256.8 55,978
12	 no.newsner.com	518.2	147,681	37	 forskning.no	194.5 54,652
13	 seher.no	192.3	140,559	38	 vi.no	429.0 45,476
14	 nationen.no	196.0	122,527	39	 ba.no	49.5 44,587
15	 inyheter.no	193.3	116,765	40	 smp.no	42.2 39,839
16	 sosialnytt.com	542.3	110,636	41	 t-a.no	45.2 37,298
17	 finansavisen.no	41.6	107,783	42	 langrenn.com	329.9 36,293
18	 e24.no	130.5	99,548	43	 ilaks.no	170.4 35,279
19	 resett.no	342.9	97,051	44	 brann.no	544.3 34,832
20	 aftenbladet.no	26.4	96,385	45	 onlinenytt.com	480.9 34,625
21	 dn.no	78.5	95,261	46	 forsvaretsforum.no	179.9 33,822
22	 steigan.no	328.5	88,029	47	 nordnorskdebatt.no	112.2 32,102
23	 fvn.no	80.1	84,133	48	 h-a.no	69.3 29,604
24	 frifagbevegelse.no	199.7	79,293	49	 miff.no	683.8 28,721
				50	 glimt.no	733.7 26,414

VEDLEGG 8: Top 50 liste for November

		Avg. Engagement	Total Engagement			
1	nrk.no	100.8	1,118,815	26	finansavisen.no	31.5 83,859
2	tv2.no	217.2	929,601	27	fvn.no	61.8 77,665
3	vg.no	495.2	842,292	28	steigan.no	294.4 77,416
4	dagbladet.no	124.3	786,746	29	forskning.no	255.9 68,313
5	nettavisen.no	164.9	726,616	30	itromso.no	70.2 59,561
6	document.no	448.5	434,620	31	kk.no	321.7 54,044
7	abcnyheter.no	112.6	397,027	32	dagen.no	93.1 53,508
8	aftenposten.no	113.9	283,199	33	ba.no	60.9 52,779
9	dagsavisen.no	102.7	260,014	34	dinside.dagbladet.no	263.3 52,655
10	no.newsner.com	609.6	178,613	35	t-a.no	64.0 51,658
11	seher.no	199.4	166,937	36	subjekt.no	162.3 46,912
12	bt.no	50.8	157,048	37	tu.no	143.7 46,568
13	sosialnytt.com	648.7	147,246	38	liverpool.no	163.7 44,687
14	frifagbevegelse.no	191.3	112,456	39	forsvaretsforum.no	221.3 44,476
15	nationen.no	177.3	110,432	40	smp.no	38.1 43,495
16	dn.no	92.3	105,920	41	tv.vg.no	1,327.7 42,486
17	aftenbladet.no	46.0	102,824	42	vi.no	389.2 42,426
18	rights.no	1,159.3	102,019	43	borsen.dagbladet.no	223.6 41,813
19	adressa.no	17.0	99,008	44	onlinenytt.com	490.1 40,678
20	langrenn.com	530.1	94,889	45	ht.no	56.3 39,831
21	inyheter.no	172.5	93,130	46	eurosport.no	86.9 39,181
22	reset.no	239.6	92,496	47	tungt.no	220.2 37,876
23	klikk.no	591.8	91,137	48	p3.no	561.7 36,512
24	vl.no	109.6	85,379	49	energinytt24.no	1,095.0 36,134
25	e24.no	110.4	84,776	50	nordnorskdebatt.no	119.6 35,512

VEDLEGG 9: Top 50 liste for Desember

		Avg. Engagement	Total Engagement			
				26	 dinside.dagbladet.no	267.0 70,759
1	 nrk.no	110.0	1,172,093	27	 kk.no	359.8 68,722
2	 nettavisen.no	215.8	850,189	28	 vl.no	103.1 68,639
3	 tv2.no	245.8	840,442	29	 frifagbevegelse.no	274.7 67,860
4	 vg.no	463.2	787,921	30	 fvn.no	55.3 64,921
5	 dagbladet.no	126.2	723,080	31	 onlinenytt.com	601.4 62,543
6	 abcnyheter.no	98.0	341,406	32	 dagen.no	124.9 61,593
7	 document.no	389.3	340,277	33	 steigan.no	231.3 60,831
8	 dagsavisen.no	116.2	272,172	34	 forskning.no	218.5 60,733
9	 aftenposten.no	122.0	270,308	35	 smp.no	51.0 55,388
10	 no.newsner.com	1,040.2	264,208	36	 itromso.no	70.6 55,015
11	 sosialnytt.com	666.6	174,638	37	 nordnorskdebatt.no	201.9 52,483
12	 bt.no	41.3	134,165	38	 liverpool.no	169.2 46,012
13	 seher.no	137.8	122,189	39	 tu.no	143.3 40,566
14	 e24.no	157.5	112,604	40	 ba.no	47.3 39,336
15	 dn.no	111.4	109,951	41	 eurosport.no	104.6 38,928
16	 inyheter.no	241.5	109,395	42	 forsvaretsforum.no	193.6 37,566
17	 langrenn.com	481.2	103,450	43	 ht.no	50.7 37,033
18	 nationen.no	182.4	102,523	44	 amnesty.no	8,642.3 34,569
19	 adressa.no	18.4	98,934	45	 t-a.no	45.1 34,002
20	 borsen.dagbladet.no	500.5	88,092	46	 vi.no	338.1 32,458
21	 aftenbladet.no	46.3	86,253	47	 tv.vg.no	1,021.6 31,670
22	 klikk.no	578.3	84,434	48	 subjekt.no	131.0 27,116
23	 rights.no	1,562.6	78,130	49	 derimot.no	159.5 26,642
24	 resett.no	439.1	73,767	50	 innherred.no	46.5 26,527
25	 finansavisen.no	30.8	72,221			

VEDLEGG 10: Top 50 liste for Januar

		Avg. Engagement	Total Engagement			
				26	 dinside.dagbladet.no	259.5 78,362
1	 nrk.no	113.6	1,328,064	27	 finansavisen.no	27.7 75,315
2	 tv2.no	264.7	1,038,230	28	 kk.no	356.4 73,773
3	 nettavisen.no	209.4	981,027	29	 forskning.no	277.9 73,371
4	 dagbladet.no	142.4	882,453	30	 borsen.dagbladet.no	265.4 65,029
5	 vg.no	435.3	875,447	31	 sykepleien.no	547.2 64,026
6	 abcnyheter.no	82.2	306,505	32	 tu.no	154.0 63,139
7	 aftenposten.no	111.9	303,570	33	 steigan.no	233.5 61,645
8	 document.no	279.5	290,701	34	 fvn.no	46.0 60,934
9	 dagsavisen.no	99.2	277,792	35	 itromso.no	68.2 58,562
10	 no.newsner.com	930.8	275,525	36	 vl.no	77.4 54,751
11	 inyheter.no	361.6	188,730	37	 smp.no	45.8 54,649
12	 sosialnytt.com	654.8	172,880	38	 dagen.no	95.4 52,269
13	 langrenn.com	579.1	148,816	39	 liverpool.no	170.6 50,166
14	 bt.no	45.7	143,136	40	 nordnorskdebatt.no	159.9 45,088
15	 eurosport.no	263.8	124,501	41	 ba.no	50.2 44,451
16	 seher.no	127.4	123,438	42	 varden.no	59.6 41,188
17	 nationen.no	179.1	122,310	43	 subjekt.no	185.4 41,159
18	 dn.no	115.2	118,670	44	 ht.no	48.5 37,751
19	 adressa.no	17.9	106,417	45	 t-a.no	48.2 35,833
20	 e24.no	138.5	105,514	46	 tv.vg.no	1,464.1 35,138
21	 aftenbladet.no	55.5	99,158	47	 ao.no	49.4 33,808
22	 klikk.no	509.0	88,561	48	 united.no	101.6 32,094
23	 frifagbevegelse.no	228.6	83,910	49	 vi.no	299.6 28,759
24	 rights.no	1,100.8	83,663	50	 onlinenytt.com	329.2 28,311
25	 kirken.no	80.0	78,487			

VEDLEGG 11: Top 20 kontroversielle nyheter i februar 2023

Kontroversielle nettsteder

Overview		Leaderboards	Top Sites	Monthly	Advanced	Sectors ▾	
Today	48H	Week	Month	2021	History		Sources
1		En journalist kliner til mot SVs såkalte «feminisme» Mar 9					6,477
2		Båtmigranter får ikke asyl og utestenges på livstid Mar 8					3,995
3		Var «husmor» under IS. Nå utvist på livstid Mar 3					3,837
4		Europa bygger gjerder for å temme Putins aggresjon Mar 6					3,015
5		Kommune frikjent på alle punkter for mobbing og rasisme Mar 10					2,685
6		Gravid 21-åring kastet i døden fra balkong Mar 7					2,617
7		Vært ulovlig i Norge i 15 år og fått fire barn i denne perioden Feb 24					2,522
8		«Skitten strøm» fra vindturbiner utelukker reindrift Mar 7					2,386
9		Når det ufattelige likevel skjer Feb 22					2,290
10		Pøsefesten er over, men det er fremdeles pølse igjen Mar 10					2,272
11		Ap og Trettebergstuen uten magemål Mar 13					2,209
12		Magiske evner i Oslo tingrett Mar 3					2,066
13		8. mars – en dag tømt for mening Mar 8					2,056
14		Høyst pinlig når Huitfeldt ikke engang ser forskjellen på hyllest og... Mar 17					2,030
15		8 av 10 flyktninger har feriert i opprinnelseslandet Mar 1					1,951
16		Nok et æresdrap? Knivstakk kona til døde Mar 1					1,946
17		Vil utvise flere hundre som er en trussel mot sikkerheten Feb 28					1,899
18		På vinterferie i «Midtøsten» Mar 1					1,830
19		Eritreer og somalier voldtok 13-åring i Oslo etter Snapchat-grooming Mar 16					1,765
20		Å miste sin elskede tante til en tyrkisk familie Mar 16					1,754

VEDLEGG 12: Top 20 saker fra kontroversielle nettsider i 2021

Kontroversielle nettsted

Overview		Leaderboards	Top Sites	Monthly	Advanced	Sectors ▾	
Today	48H	Week	Month	2021	History		Sources
1		– Jeg var bare ærlig	20. May 2021				29,402
2		NRK bekrefter: – Munnbind kan være helsefarlig	13. Apr 2021				17,679
3		Nordmenns festdag ble innvandrerdoms voldsdag	18. May 2021				15,720
4		Gratulerer, Støre, med en energiminister som ikke forstår tall	21. Dec 2021				13,438
5		Macron vant fram – lov mot islamisme vedtatt i Frankrike	17. Feb 2021				12,769
6		Kent Andersen til frontalangrep på Erna Solberg – En trussel mot Norge!	10. Jan 2021				12,396
7		Somalisk familie belønnes for at vi er letturte	15. Feb 2021				12,372
8		Storhaug utklasset alle journalister i sosiale medier i 2020	30. Jan 2021				11,996
9		Danmark klar til å hjelpe Polen med å beskytte grensen. Hva med EU?	11. Nov 2021				11,813
10		16 delstater i USA avslutter lockdown og dropper maskepåbud	5. Mar 2021				11,521
11		Islam Net har kjøpt eiendom – med skytebane – til 60 millioner kroner	1. Mar 2021				10,944
12		Sjokkmåling: Åkessons Sverigedemokraterna størst i Sverige	1. Nov 2021				10,889
13		Igjen pekes det på våre eldre som problem og økte utgifter	13. Feb 2021				10,070
14		Danmark videresender asylsøkere ut av Europa	25. Jan 2021				9,762
15		Storbritannia: mange dødsfall og skader med Pfizer og AstraZeneca	12. Mar 2021				9,237
16		Danmarks statsminister: – Nå må vi sende syrere hjem igjen	14. Apr 2021				9,103
17		Kuppet mot verdens befolkning ble forberedt i Davos i 2017, og Erna...	30. Dec 2021				8,666
18		Enorm støtte fra folket til Støjberg	13. Dec 2021				8,480
19		Til og med bøter skal forhindre dansk statsborgerskap – for alltid	1. Mar 2021				8,475
20		Danskenes retur av innvandrere kan omfatte rundt 40.000 personer	14. Apr 2021				8,411

VEDLEGG 13: Totaloversikt over data fra CrowdTangle.

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1oQ9ocVpEYsKM3u0gCisQxah8d5awbv4I/edit#gid=687722565>

VEDLEGG 14: Kategorisering av Facebooksider.

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/105Bt7F5Yu0sgxUe-mhaag7NPm9eIx2Iy/edit#gid=1143152966>